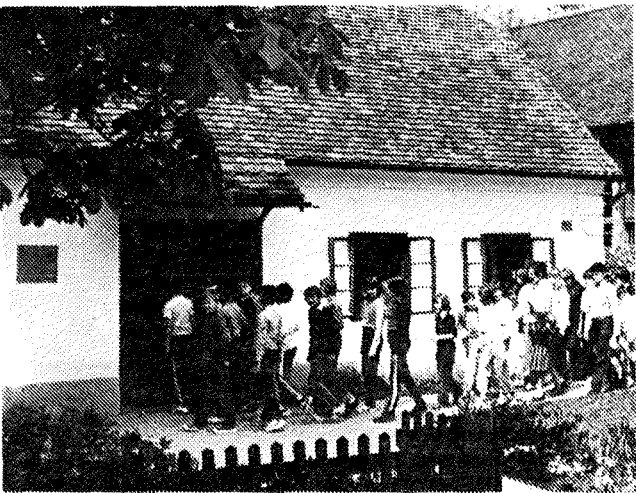

tv-15 naš TOVARIS

Št. 20
24. maja 1984
Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Mladina ostaja Titova mladina

Pred Titovo rojstno hišo v Kumrovcu smo, tam, kjer je tekla njegova zibelka. Skozi majhna okna je videti glave z velikimi otroškimi očmi, ki skušajo v svoj spomin objeti čimveč tistega, kar je njihovu največjemu prijatelju, tovarišu Titu, pomenilo otroštvo, ljubezen in toplino domačega ognjišča. Naj bo praznik ali navaden dan – neprestano se prepletajo ti mladi koraki skozi ozke prostore Titovega doma. Tito ostaja v njih. Ostaja pa tudi v tistih mladih Jugoslovanih, ki jim še ni uspelo priti v Kumrovec. Mlada generacija to neprestano potrjuje in izraža na različne načine. Eden teh je tudi pot štafete mladosti skozi roke mladih vseh republik in pokrajin naše domovine. Samo še dan nas loči od 25. maja, dneva mladosti.

Živa Drole

Tomšičeve nagrade prekaljenim novinarjem

V ponedeljek, 21. maja, je bila v Magistratu v Ljubljani slovesnost, na

kateri je Društvo novinarjev Slovenije podelilo Tomšičeve nagrade ter na-

grade sklada Toneta Tomšiča, posameznikom, ki so pripomogli že k začetnim uspehom novinarstva, pa so podelili zlata odličja. Med štirinajdesetimi predlaganimi za nagrade je komisija podelila Tomšičevo nagrado za življenjsko delo Jožetu Korenu, novinarju Primorskega dnevnika iz Trsta. Ob njem sta nagrado prejela še uredništvo revije Naša obramba in glavni urednik Ljubljanskega dnevnika Milan Meden, medtem ko so nagrade sklada Toneta Tomšiča pripadle Vesni Bertonec-Popit (Delo), Milanu Predanu (Večer) in Miri Valtl (radio Ljubljana). Prejemniki zlatega odličja Toneta Tomšiča so Ivan Potrč, Lev Modic, Stane Ranko in Karel Grabeljšek. Triindvajset posameznikov je prejelo diplome ter srebrne plakete za petindvajsetletno delo v novinarskem poklicu. Več na 16. strani

Ž. D.

Foto: Dragan Arrigler

Letalci so praznovali

Ob 21. maju, dnevu našega vojnega letalstva in protizračne obrambe, so bile po vsej domovini priložnostne slovesnosti. Slovesno pa je bilo tudi v enotah tega rodu naših oboroženih sil. Osrednja prireditev v Sloveniji je bila na letališču v Cerkljah.

Za svoj praznik so vojaki in starešine tamkajšnje enote, ki nadaljuje izročila druge eskadrilje NOVJ, pripravili razstavo letal, orožja in tehnične opreme. Številni obiskovalci iz naše republike in sosednje Hrvaške so si lahko ogledali najodobnejša letala galeb, jastreb, orel, super galeb in pa nadzvočne lovce ter velike transportne helikoptere in helikoptere za protiklepni boj. Prav tako so lahko videli rakete zemlja-zrak in najodobnejše protiletalske topove.

Številni delovni ljudje in občani pa so najbolj uživali med letalskim

mitingom, med katerim so jim člani letalske zveze Slovenije in pa piloti vojnega letalstva prikazali zmožnosti jadralnih, motornih in pa vojaških letal ter helikopterev.

Prireditve na letališču v Cerkljah so se udeležili tudi najvišji predstavniki družbenopolitičnega življenja Slovenije in Hrvaške.

Bojan Kuntarič

Mladost v zmagah in porazih

Kot vsa leta doslej se je tudi letos v maju pozornost javnosti obrnila k mladi generaciji. Vendar smo v letošnjem mesecu mladosti prišli dlje kot v preteklih letih. Napredek je storjen v tem, da ne dovoljujemo, da bodo zgolj manifestacije in proslave tiste aktivnosti, ki bodo izražale značilnosti mlade generacije. V mesecu mladosti moramo, v skladu z aktualnim stanjem v družbi, bolj pokazati, kako mladi prispevamo s svojim elanom, vztrajnostjo, neobremenjenostjo h graditvi za boljši jutri. Manj pa morebiti tisto, kar je v preteklosti prevladovalo; da je mladost zgolj radost, veselje, prešerno razpoloženje, prihodnost. Tak zasuk je posledica spoznanja, da bomo krizno družbenoekonomsko situacijo lahko premagali vsi, vključno z mladimi v prvih vrstah. To spoznanje, ki pa še ni navzoče povsod, priznava mladim, da namesto generacije prihodnosti postajajo generacija sedanjosti.

Za nas mlade predstavlja izhod iz današnje krizne situacije prodor samoupravljanja na vseh ravneh družbenega življenja. Prihodnost in perspektivo vidimo v socialističnem samoupravnem sistemu, kajti alternativni, ki nam ju ponujajo v zameno za samoupravljanje, nas še bolj odtrgata na obrobje družbenega dogajanja. V tem pogledu je potrebno razumeti mlade, ko se upiramo, protestiramo, zahtevamo spremembe, kar počnemo včasih tudi neorganizirano in slepo. Za nas življenje ne pomeni starinarnice, kjer so dosegljive le znane in večne resnice. Želimo okusiti slast lastnih zmag, pa tudi grenkobo poraza. To za nas pomeni prevzemanje aktivne vloge, kar bo povzročilo, da se bodo mladi prebili iz obrobja družbenih dogajanj.

Mesec mladosti je najtesneje povezan z velikanim naše revolucije, tovarišem Titom. Pripravljenost in odločnost, da nadaljujemo njegove ideje in delo, za kar smo se mladi trdno opredelili, ne smeta biti le abstraktni. Pripravljenost in odločnost pa mladi merimo zgolj z rezultati uveljavljanja njegovih idej in politike, z rezultati boja proti oportunističnemu obnašanju, nedoslednostim, izkrivljanju enostranskosti in neustvarjalnemu razumevanju njegovih idej.

Andrej Brvar
predsednik RK ZSMS

Nekaj misli z 11. seje CK ZKS

Uskladiti prakso z zapisanim

Hotenja in bistvo našega sistema se včasih v praksi prekrivajo s plastjo nepravilnosti in slabosti, ki pa, so poudarili na 11. seji CK ZKS, ne smejo zastirati pogleda na tisto osnovno, na socialistično samoupravno pot, ki smo si jo izbrali.

Pobuda za takšno vsebino seje slovenskega centralnega komiteja komunistov izvira še iz dogovorjenega na 12. kongresu ZKJ in prav vsi, od zveznih družbenih svetov naprej so dolžni analizirati delovanje posameznih delov političnega sistema. Tako so na 11. seji CK ZKS obravnavali predvsem vprašanja uveljavljanja ustavnega položaja delavcev (o njihovem dejanskem odločanju o dohodkih in rezultatih preseženega dela), o delovanju sisov, o preštevilnem normativnem ograjevanju na različnih področjih, o tako imenovani »podaljšani roki države« namesto samoupravnih poti, o volilnem sistemu ter uveljavljanju delegatskega sistema in nenazadnje tudi o uveljavljanju skupnih interesov vseh narodov in narodnosti federacije.

Miloš Prosenc, član predsedstva CK ZKS, je v svojem uvodnem referatu poudaril, da je v našem sedanjem nelahkem gospodarskem položaju ter ob naši počasnosti in neučinkovitosti pri uresničevanju ustavnega položaja delavca nujno, da vsa ta vprašanja analiziramo in napake odpravimo. Zveza komunistov, je dejal Prosenc, mora celotno družbeno akcijo usmerjati tako, da bomo sposobni premagati težave in družbeno protislovja. Za to pa je potrebna mobilizacija vseh ljudskih sil in znanja. Med drugim je tudi opozoril: »Eden od vzrokov za to, da ustavni sistem ne deluje v celoti, je tudi v tem, da socialistična zveza v vsem jugoslovanskem prostoru nima pravega mesta in teže...« In: »Odgovornost komunistov v sekcijah oblikah dela in predvsem v predsedstvih konferenc SZDL je, da odpirajo in podpirajo take oblike dela, hkrati pa se v njih bojujejo za tako sintezo, ki je lastna socialističnemu samoupravljanju. Zato bi namen akcije zveze komunistov in drugih socialističnih sil za izboljšanje delovanja političnega sistema moral biti najprej ta, da usposabljammo socialistično zvezo za uresničevanje njenih funkcij...«

V Beogradu 19. seja predsedstva ZZB NOVJ

O zgodovinski in spominski literaturi in o tekočih nalogah

Tokrat so na seji zveznega borčevskega predsedstva nadrobneje spregovorili o zgodovinski in spominski literaturi ter o problemih na tem področju; obravnavali so aktivnost ZZB NOV v uresničevanju ustavno veljavnih skupnih interesov v federaciji, slišali poročilo o delu zvezne konference SZDL in njenih organov v letu 1983 in do letošnjega maja ter obravnavali predlog dopolnilnega programa dela zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in njegovega predsedstva.

Elkroj

SPECIALIST MED
PROIZVAJALCI HLAČ

Zaposleni nezaposleni

V teh razmeroma hudih časih se najdejo ljudje, ki si dajo veliko opraviti z dilemo: ali so zaposleni nezaposleni ali so samo nezaposleni nezaposleni. Pri tem ne gre za navidezno igrakanje z besedami, temveč za resnične pomisleke, ki jih izpričujejo podatki: po nekakšnih analizah, ki jim gre verjeti, pa čeprav le delno, je med šestimi in pol milijoni zaposlenih Jugoslovancev dvainpol milijona taktih, ki pomenijo tehnološki presežek. Tej številki pristoje še nekaj manj kot milijon uradno nezaposlenih, pa še tisoč tistih, ki delajo začasno v tujini (in tristo tisoč članov družin, ki so z njimi).

Tehnološki presežek nezaposlenih zaposlenih je brez dvoma posledica ekstenzivnega načina industrializacije od 1945. sem. Vprašanje je, kako je mogoče dobiti bitko za storilnost dela, če pa se storilnost in prezaposlenost med seboj tepeta?

O tem, kako zaposliti zaposlene in nezaposlene seveda vneto premišljamo tudi pri nas. Slišati je mnenja, da je v tem hipu bistveneje povečati obseg proizvodnje kot pa storilnost dela. Bistveneje je tudi preseliti razraščeno administracijo v proizvodnjo, kar bi sicer zmanjšalo osebno storilnost, prav gotovo pa povečalo družbeno. To je za naše razmere spet bistveneje. V dolgoročne in srednjeročne razvojne načrte smo v naši republiki zapisali, da naj bo (poslej) vsako novo delovno mesto – produktivno. Kako to doseči? Produktivno zaposlovanje je namreč v neposredni soodvisnosti z razvojem, z novo proizvodnjo, z novim delom. Možnosti za nove naložbe v proizvodnjo in delovna mesta pa je precej manj kot prej. Načrtovalcem razvojnih možnosti do konca tisočletja se je zdelo, da bi bilo – ob enoodstotni rasti zaposlenosti – najprimerneje,

ko bi nova delovna mesta poiskali v drobnem gospodarstvu, v katerem pri nas dela le deset odstotkov vseh zaposlenih, v razvitem svetu pa vsaj štirideset. Družbeno gospodarstvo nima dovolj možnosti, da bi čez noč načrtovalo večje število delovnih mest – manjka surovin, energije, denarja in tudi ustreznih družbenih in ekonomskih ukrepov. Gre torej v naših razmerah za spor med humanizmom in ekonomskim materializmom? Ali je mogoče dohodkovna teorija – dohodek pa je mogoče večati tudi samo z dvigovanjem cen – proti produktivnemu zaposlovanju? Je res mogoče pričakovati večjo zaposlenost ob večji – četudi ekonomični in rentabilni – proizvodnji, katere cilj je zadovoljevanje potreb? Torej ne gre za množično proizvodnjo, ampak proizvodnjo za množice.

Družba, ki ne izrablja v zadostni meri zmogljivosti mlade generacije (od 23 do 30 let), je obsojena na stagnacijo in zaostajanje. Temu prištevamo še podatek, da je kvalifikacijska struktura nezaposlenih precej boljša kot pa kvalifikacijska struktura zaposlenih. Med nezaposlenimi pa je tričetrt mladih strokovnjakov. Res je naša generacija nezaposlenih tiha in mirna. Zdi se, da ni nevarnosti, da bi mladina močneje dvignila glas in se pritožila nad razmerami. Zdi se tudi, da bi to prej storili očetje...

Če bi upoštevali dolgoročne načrte in analize, potem si ne bi pretirano belili las. Do leta 2000 bo namreč ta problem povsem rešen. Celo več: že leta 1995 bo nezaposlenih komajda 3,5 odstotka (v jugoslovanskem gospodarskem prostoru). Problem je le, kako mladi, strokovno podkovani, pametni in ambiciozni generaciji pojasniti, da morajo pač čakati do uresničitve teh lepih načrtov... Trditvi,

da »na mladih svet ostaja«, je treba v teh časih dodati vsaj še, da ostaja, a šele, ko malce ostarijo.

Sistem, v katerem nezaposlenost narašča, pač ne more biti stabilen. Ekonomisti, ki se z zaposlovanjem razumljivo ne ukvarjajo kot s socialno kategorijo, bodo rekli, da je mogoče nekaj storiti, če bolje zaposlimo zmogljivosti, če začnemo večizmensko proizvodnjo. Zagovorniki socialnosti se bodo ogrevali za tovarne, ki bodo ponujale več delovnih mest, pa čeprav bodo tehnološko in tehnično zastarele. Govorili bodo, da je mogoče več storiti, če skrajšamo delovni teden, če upokojence dejansko upokojimo.

Prav zdaj, ko na različne načine seštevamo ne le rezultate gospodarjenja v zadnjem letu in zadnjih mesecih, ampak rezultate našega ravnanja zadnjih let, se moramo čimprej otresti škodljive miselnosti, ki se skriva za rekli, kot so »nihče me ne more tako slabo plačati, kot lahko slabo in malo delam«, ali pa pojmovanji »kjer jejo trije, lahko tudi četrti«. Brez dela, ki je ustavna pravica, a tudi dolžnost (ustvarjati novo delo), ne bo napredka. Brez napredka ne bo novega razvoja, brez razvoja ne bo delovnih mest. Enakost v siromaštvu pa prav gotovo ni nikakršna perspektiva.

In če – dnevno – modrujemo, ali se kaj splača ali ne splača, pa kako bo kdo plačan za svoje delo (ali samo sedenje na delovnem mestu), se moramo zavedati, da je za vse – za življenje ljudi, pa čeprav delajo za strojem, ali pa v partiji – žal za zdaj še potreben denar, ki ga je v sodobnem, po dohodkovnih in profitnih načelih organiziranem svetu pač mogoče ustvariti le z delom in prodajo dela. Čas, ko si bo vsak vzel, kolikor potrebuje, je še daleč.

Ivan Vidic

Dokaz razklanosti sveta

Se nikoli ni bil svet tako usodno razklan, kot je danes, ko niti duh plemenitih olimpijskih športnih tekmovalcev ne more več premagati razdeljenosti sveta, pač pa je – vsa znamenja prepričljivo govore o tem – sam postal usodno nevarna žrtev sodobnih nasprotij v svetu.

Če je zagrizenost političnih strasti omadeževala münchenske olimpijske igre in jim vtisnila neslaven pečat teroristične dejavnosti, je ameriški pritisk na Sovjetsko zvezo z odpovedjo udeležbe na olimpijskih igrah v Moskvi označil, kako je svet prišel v obdobje, ko so blokovska nasprotja segla že na vsa področja mednarodnih in medčloveških odnosov, tudi na športno. Sedanja odpoved Sovjetske zveze in vrste drugih držav socialističnega tabora sodelovanja na olimpijskih igrah v ZDA, je postavila svet pred dejstvo, da je nastopil čas, ko politična nasprotja in sovraštvo med blokovskima silama dokončno spravljajo v svoj vrtinec celotno mednarodno dejavnost ne glede na področja te dejavnosti.

Zgodilo se je tisto, kar je v svojem najglobljem bistvu nekaj najbolj nenaravnega, nenormalnega, krivičnega in nehumanega: namesto da bi take miroljubne dejavnosti narodov sveta, kot je v našem primeru šport v njegovi najbolj plemeniti obliki, v obliki olimpijskih iger, premagale pojave sovraštva, agresivnosti, nasprotovanj in pomagale utrjevati zavest o miru, sodelovanju, prijateljstvu, enakopravnosti, plemenitem miroljubnem tekmovalstvu med narodi, se je zgodilo povsem narobe: blokovska na-

sprotja, sovraštvo, politika sile, oboroževalna tekma, poskusi podrejanja drugih držav, sejanje strahu in agresivnega duha med narodi, vse to je vrglo svet v mrak, ki je prevladal svetlobo olimpijskega ognja.

Odločitev blokovskih sil, da celo olimpijske igre podvržeta interesom njihove egoistične, mračne blokovske politike, tekmovalstva s postojank sile in razkazovanja oborožene moči, je dokaz, na kako nizko stopnjo sta padla svetovni mir in varnost narodov sveta. Že druga zapovrstna odpoved udeležbe blokovskih sil na olimpijskih igrah izpričuje na kar se da otipljiv način, kako velika je v našem času nevarnost za mir na svetu, kako globoko se je v celotno mednarodno življenje zajedlo medblokovo sovraštvo. Če izvzamemo kvečjemu stanje okrog kubanske krize pred nekaj več kot dvema desetletjema, ni bilo v mednarodnem življenju obdobja, ki bi nosilo v sebi tako rahle nade v trdnost svetovnega miru, kot je prav sedanje obdobje. Dokaz je globina prepada med blokoma, ki celo onemogoča, da bi se športniki, državljani držav, ki pripadajo obema blokoma, srečali in pomerili v plemeniti tekmi na olimpijskih igrah, če so te igre na ozemlju ene ali druge blokovske velesile. Koliko prizadevanj in truda je bilo potrebno, da so si po drugi svetovni vojni mnogi narodi in države z razsodno politiko postopno gradili mostove sporazumevanja, zblíževanja, sodelovanja in prijateljstva. Športno sodelovanje med narodi, še posebej na takih pomembnih mednarodnih športnih prireditvah, kot

so olimpijske igre, je imelo vidno mesto in vlogo pri teh miroljubnih prizadevanjih.

Pa vendar bloka z grobo silo lomita in rušita vse zgrajene mostove med narodi in ljudmi, celo mostove med športniki obeh blokov. Ni več ostala neprizadeta nobena mednarodna dejavnost, nobena oblika sodelovanja, s športno tudi kulturna ne, ki je prav tako pod pritiski blokovskih nasprotij in blokovske izključenosti. Gospodarsko sodelovanje že tako zavirajo in marsikdaj povsem preprečujejo najrazličnejše prepovedi in zapore.

Vse to se dogaja v času, ko svet po naravni zakonitosti postaja vse bolj soodvisen, ko sodobna stopnja znanosti, kulture, tehnologije, gospodarskega razvoja spodbuja in krepi najrazličnejše integracijske procese v svetovnih okvirih. Taki naravni zakonitosti razvoja sveta – in s tem mednarodnih odnosov – se vse bolj kruto in neusmiljeno postavlja po robu blokovska politika interesnih območij in blokovske izključenosti. Blokovska politika s postojank sile cepi in deli svet na vzhod in zahod, nosi zgodovinsko krivdo za delitev sveta na sever in jug, vnaša mnogoteri nasprotja v življenje narodov, trga že spletene vezi sodelovanja in prijateljstva. Zdaj pa meče mračne sence celo na tiste plemenite cilje človeštva, ki so bili spodbuda mednarodnemu športnemu sodelovanju v najbolj plemeniti obliki – v znaku svetlobe olimpijskega ognja.

Drago Košmrlj

Slovinci enotno za njihove pravice

Že dolgo ni med Slovenci v Italiji neko geslo dobilo tak odmev in ni zajelo srca in zavesti skorajda slehernega pripadnika slovenske manjšine, kot je bilo v minulih tednih geslo: Vsi v Gorico! Šlo je za eno najbolj mogočnih, najbolj enotnih in tudi za najbolj prepričljivih akcij vseh Slovencev v njihovem dolgoletnem boju za narodnostne pravice.

Ni bilo ne vasi ne organizacije niti društva, pa naj pripadajo tej ali drugi politični stranki, temu ali drugemu prepričanju in svetovnemu nazoru – vse je prevečala ena sama misel: vsi Slovenci 20. maja na manifestativni zbor, v Gorico, ki naj izpriča neuklonljivo zahtevo Slovencev po enakopravnosti z večinskimi italijanskimi narodom.

Na posebnih sestankih so se tedne in dneve prej dogovarjali o udeležbi na vseslovenskem zboru v Gorici stari partizani, prosvetni delavci, dijaki slovenskih srednjih šol, kmetje po vaseh, obrtniki v svojih združenjih, slovenske sekcije posameznih italijanskih političnih strank, skratka, ni bilo ne društva ne organizacije ne ustanove na vsem raztegnjenem območju od Kanalske doline ob avstrijski meji pa vse tja do Miljskih hribov na jugoslovansko italijanski meji, ki ne bi vse dni pred

dvajsetim majem vabila in pozivala svoje člane in s tem vse pripadnike manjšine, naj se udeleže manjšinskega zbora na Travniku sredi Gorice.

V Gorico so se v nedeljo zgrinjale slovenske množice iz vseh krajev, z avtomobili, avtobusi, iz Trsta je peljal celo posebni vlak. Prve, ki so se začele pripravljati na goriško manifestacijo, pa so bile mladinske organizacije po vseh šolah in po vaseh in vseh tistih delih mest, kjer prebiva slovenski živelj.

Gorica je tako postala prizorišče enega najbolj množičnih in najbolj prepričljivih dokazov volje in prizadevanj slovenskega življa v Italiji za en sam cilj – za neodložljivo in popolno zakonsko zaščito pravic slovenske manjšine v Italiji.

Množična manifestacija v Gorici je bila izraz odločnosti celotne slovenske narodnostne skupnosti v Furlani-

ji-Juljski krajini, da ne bo popustila v naporih, da doseže od vlade uzakonitev njenih pravic. Goriški zbor Slovencev je bil dokaz enotnosti volje in hotenja vseh pripadnikov manjšine, ne glede na politično prepričanje in ne glede na pokrajino, v kateri žive.

Tisoči zamejskih Slovencev so v Gorici upravičeno protestirali proti zavlačevanju z izdajo ustreznih zakonov in prid manjšini in proti pomanjkanju politične volje italijanskih vladnih strank, da končno rešijo vprašanje slovenske manjšine. Na manifestaciji v Gorici so pripadniki manjšine izrekli jasen protest proti politiki Italije, ki ne izpolnjuje že sprejetih obveznosti glede tiskanja šolskih knjig v slovenskem jeziku in uvedbe televizij-skih oddaj v slovenščini.

Zlasti jasno pa so udeleženci goriške manifestacije izpovedali, da zavračajo načrte vlade in posameznih strank, ki bi hotele Slovence glede uživanja pravic deliti na razne kategorije, na skupine, ki jim oblast prizna pravico dvojezičnosti do tistih skupin, ki jim sedanja

zakonodaja in politična praksa odvzema pravico do uporabe lastnega jezika v stikih z upravnimi oblastmi. Zlasti je bil odločen protest proti poskusom, da bi Beneške Slovence izločili iz skupnosti slovenske narodnosti in jih razglasili za tako imenovano »krajevno prebivalstvo slovanskega ali slovenskega rodu,« ki pa ne sodi v sklop slovenske narodnostne skupnosti. V nasprotju s takimi poskusi nekaterih strank in vladajočih krogov so udeleženci goriškega zbora odločno podprli zahtevo, da Slovenci v Videmski pokrajini dobe z zakonom zagotovljeno pravico do šol v slovenskem jeziku.

Goriška manifestacija, kakršne ne pozna zgodovina bojev primorskih Slovencev v Italiji za njihove pravice, je izzvenela v duhu, kot ga je označil Boris Race, predsednik Slovenske kulturno gospodarske zveze tik pred 20. majem: »V Gorici bomo vidno, otipljivo dokazali enotnost vseh Slovencev v Furlaniji – Juljski krajini v vseh vprašanjih, ki nas zadevajo. Pri tem bomo krepili v sebi prepričanje, kako je ta enotnost nujna in kako jo je treba varovati v tem, za nas tako pomembnem času.«

Drago Košmrlj

Iz aktivnosti borčevskih organizacij

Tudi makedonski borci o Feniju

Makedonski borci so na nedavni seji predsedstva ZZB NOV Makedonije obravnavali vprašanje rudarsko-metalurškega kombinata »FENI« in podprli aktivnost ter ukrepe republiškega izvršnega sveta o prihodnosti te najdražje naložbe v republiki. Tako povzemamo po »4. julu« nekaj misli iz borčevske razprave.

Vsi trije zbori makedonske skupščine so že dali dokončen sklep o usodi tega metalurškega giganta (pred nekaj dnevi). Pred tem pa, ko je že lani izvršni svet skupščine postavil vprašanje Fenija na dnevni red, so borci prvi opozarjali, da nikakor ne gre le za izredno težko in odgovorno ekonomsko odločitev (ukiniti delo kombinata ali delati naprej). Opozarjali so, da gre tudi za veliko politično težo odločitve. Vendar je moralo miniti še celo dolgo leto, da so pričakali uradno poročilo strokovnjakov, katerih mnenje naj bi bilo odločilno za prenevanje usode kombinata in njegovih 2300 zaposlenih. Na pet ur trajajoči seji pod predsedstvom Bore Čauševa in ob sodelovanju predsednika republiške konference SZDL Dragoljuba Stavreva so v razpravi sodelovali številni člani odbora, ki so z ostrimi besedami ocenili to velikansko napako in menili, da je to »slika in zgodba« zgrešenega vlaganja. spraševali so se (in hkrati tudi nikalno odgovarjali), ali smemo in moremo v tem trenutku in ob tem primeru ostati prizanesljivi do ljudi, ki so odločali o takšni naložbi.

Pavle Ignatovski-Sekula, ki je med drugimi spregovoril o politični teži tega problema, je dodal, da se »moramo končno na primeru Fenija strezniti od politične pijanosti in prepustiti ekonomiki vodilno vlogo odločanja. Vendar pa odgovornost mora biti! Če bo tudi tokrat šlo brez tega, nam bo delavski razred obrnil hrbet...«

Tako je ZZB NOV Makedonije dala vso podporo predlogu IS skupščine Makedonije za ukinitve metalurškega giganta, oziroma tistih njegovih delov (rudnika in topilnice), ki v naslednjih 20 letih nimajo (po izračunih strokovnjakov) nobene možnosti za rentabilno proizvodnjo. Hkrati pa so borci v svojih sklepih (omenjene seje) zahtevali proučitev odgovornosti vseh, ki so prispevali h gradnji tega projekta.

Kriza v zalivu se širi Tankerska vojna

Iran in Irak sta se v 44. mesecu vojne z letali in raketami spravila nad tankerje, Irak – kakor trdijo v Bagdadu – da bi presekala naftne dohodke Irana in ga prisilil k pogajanjem o miru, Iran pa – kakor zagotavljajo v Teheranu – da bi kaznoval tiste arabske države, ki pomagajo Iraku.

Vojni požar v arabsko-perzijskem zalivu se naglo širi in utegne se zgoditi, da bo zajel tudi več drugih zalivskih držav, zlasti Saudsko Arabijo in Kuvajt. Nevarnosti so toliko večje, ker se kriznemu območju bližata ladjevji super sil in ker ZDA pritiskajo na zavezniške zalivske države, naj jim dajo na voljo svoja letališča in luke, da bi zagotovile neovirano in varno plovbo tankerjem.

V zalivskih državah, članicah tako imenovanega zalivskega sveta za sodelovanje (Gulf cooperation council), so že razglasili izredno stanje in izjavljajo, da bodo s kolektivnim obrambnim načrtom

odgovoren za razširitev vojne nega požara z napadi na tankerje. Poudarili so, da Iran napada tankerje brez opozorila, ne oziraje se na to ali plujejo v iranskih ozemeljskih vodah ali v mednarodnih plovnihih poteh, medtem ko je Irak napovedal svoje napade in jih izvedel na natančno določenih vojnih območjih. Kljub temu ločevanju so zalivske države napovedale, da bodo napadle vsakogar, ki bi napadel njihove tankerje.

Zaostrovanje odnosov med Iranom in zalivskimi državami zbujajo toliko večjo pozornost zaradi izjav, podobnih tisti kuvajtskega

ZDA so očitno pripravljene posredovati brž, ko bodo dobile soglasje zalivskih držav, kar je v skladu s tem, da so arabsko-perzijski zaliv že pred časom razglasile za »območje življenjskega pomena za ZDA in svobodni svet«.

V neposredni bližini že imajo svoje tako imenovano »udarno ladjevje«, ki ga sestavlja osem ladij, med njimi letalonosilka Kitty Hawk. To ladjevje kroži po severnem delu Indijskega oceana v neposredni bližini Hormuške ožine. V samem zalivu v Bahreinu je šest ameriških vojnih ladij, v Saudski Arabiji štiri izvidniška letala z radar-skimi napravami Awacs in 500 ameriških vojaških svetovalcev, sicer pa so glavne opore ameriške vojaške navzočnosti na Bližnjem vzhodu v Bahreinu, v kenjskem oporišču Mombasa in somalskem Barbera. Pretirano daleč tudi ni glavno ameriško vojaško oporišče v Indijskem oceanu – otok Diego Garcia.

Kljub vsemu temu vojaškemu potencialu je mogoče ugotoviti – po stanju bojne pripravljenosti ameriških čet za hitre posege – da bi ZDA rade prav to svojo posebej izurjeno in pripravljeno vojsko spravile na samo območje Zaliva in se trajno vojaško usidrale na tem »življenjsko« pomembnem koncu sveta. Vzrokov je več. Pri tem je jasno, da ne gre le za posledice, ki bi jih občutilo zahodnoevropsko in japonsko gospodarstvo, močno odvisno od nafte zalivskih držav. Gre za širši geostrateški okvir, natančneje poskus, da bi ZDA na račun posledic iransko-iraške vojne nadomestile minus, ki so ga po prepričanju vojaških strategov dobile s padcem zavezniškega režima šaha Reza Pahlavija v Iranu. Ta je zmanjšal njihov vpliv in sovjetsko okupacijo Afganistana, ki je Moskvo približala svetovnemu naftnemu srcu.

Tudi Sovjetska zveza ne miruje, čeravno je do najnovejše zaostritve zalivske krize precej bolj zadržana kakor so ZDA. Njeno indijsko la-

djeve je v neposredni bližini, obenem pa napetost stopnjujejo tudi grožnje na naslov Washingtona, naj se vzdrži nove agresije.

Veliko nevarnosti se je zgrnilo nad arabsko – perzijski zaliv. Vojna med Iranom in Irakom se dobiva podoben vojno do zadnjega. Vojskujoči državi sta se odločili za totalno vojno in hočeta dobiti prednost z napadi na ekonomsko zaledje vojne. Iranci so prepričani, da bodo z napadi na iranske naftne objekte Teheran prisilili k pogajanjem, prepričani, da bo pomanjkanje naftnega dohodka, potrebnega za orožje in nadaljevanje vojne, ustavilo valove verskega islam-skega žrtvovanja in fanatizma. Sprva so Iranci svoje napade usmerili na iranski naftni terminal na otoku Kharg, vendar se je Iran, kot kaže, na te napade dobro pripravil in iransko vojno poveljstvo je spremenilo svoje

načrte. Namesto odlično branjene in utrjene Kharga so iraška letala začela napadati tankerje, ki plujejo proti Khargu ali pa se s Kharga vračajo in druga za drugo so zagorele kuvajtske, saudske in druge ladje.

Kakorkoli obračamo, se zdi takšno iraško prepričanje zmotno, kajti iranski verski voditelji vodijo sveto vojno, vojno za obnovo Muhamedove veličine islama. V tej surovi in krvavi vojni so že pokazali, da so njihov glavni »adut« ljudje – fanatični verniki, sposobni brez orožja napadati nasprotnika, in ne nafta ali oborožitev. To prepričljivo potrjuje poziv poveljstva islamske revolucionarne garde Pasdarana vsem muslimanom po svetu, naj se v primeru vojaškega posega ZDA v perzijskem zalivu vključijo v vojno proti ameriškim interesom.

Če bodo ameriške sile na-stopile v zalivu, se bo ves

Bližnji vzhod spremenil v bojišče in islamski borci bodo z Allahovo pomočjo izkoreninili zločinske ameriške sile v tem koncu sveta, sporočajo »revolucionarni gardisti«. Tudi uradno so v Teheranu izredno samozavestni, saj v teh dneh ne manjka ugotovitev, kot je tale: Nismo sami, naša vojska so muslimanski narodi, ki verujejo v Islam in islamsko republiko in so se zanj pripravljeni žrtvovati.

Očitno je, da je iranski verski vrh prepričan, da bi v primeru tujega vojaškega posega veliko muslimanov Bližnjega vzhoda začelo pravo sveto vojno proti Zahodu. Predvsem računajo na muslimane v okoliških zalivskih državah, katerih režimi, kakor pravijo v Teheranu, podpirajo ZDA. Morebiti računajo tudi na možnost, da bi šiitske skupnosti v teh državah zanetile odpor proti oblastem in s tem olajšale položaj Iranu v vojni z Irakom. V tem smislu tudi naslavlja grožnje in opozorila zlasti Saudski Arabiji in Kuvajtu, da imajo v njihovih državah močno bazo. Tudi vojaških groženj ne manjka in omalovaževanja njihove vojaške moči. Na vsak način bi jih radi prisilili, da prenehajo pomagati Iraku, vendar se tudi to zdi napačen račun. Bojazni pred agresivnim islamskim fundamentalizmom v teh državah so prevelike za kaj takšnega in na dlani je, da ima Irak vso njihovo podporo.

Zato se zdi zelo stvarna skupna akcija ZDA, zahodne Evrope in zalivskih držav, ki naj bi v prvi fazi zavarovala tuje tankerje. Od tega ukrepa pa do razširitve vojnega požara na druge države zaliva oziroma neposrednega vojaškega posega pa je le majhen korak. Nevarnosti se zdijo toliko večje, ker bi Sovjetska zveza v primeru ameriškega vojaškega posredovanja utegnili oceniti da je porušena strateško ravno-vesje na tem območju in vprašanje je, kakšen bi bil sovjetski odgovor.

Branko Kastelic

Še »neznano« letalo je z dvema raketama potopilo tudi panamsko ladjo z jugoslovansko posadko, neposredno v bližini iranskega naftnega otoka Kharg. Osemnajst jugoslovanskih pomorcev je preživel napad brez posledic, trije so ranjeni, tri pa pogrešajo. To so Franc Apačnik, Marijan Matejčić in Milan Pač. Prva raketa je zadela ladjo v soboto ponoči ob 01.25, druga pet minut pozneje. Obe raketi sta zadeli ladijsko strojnico, ker gre za francoske rakete, ki se odzivajo na toploto. Po prvem zadetku so se odločili za izkrcavanje, vendar so prej hoteli vzeti s seboj še ladijsko in osebno dokumentacijo iz podpalubja. Še preden se jim je to posrečilo, je ladjo zadela druga raketa, in nato se je težko poškodovana zelo hitro potopila.

Gre za francoske rakete, ki so jih Francozi prodali Irancem.

nastopili proti tistim, ki onemogočajo svobodno plovbo po zalivu, obenem pa so zahtevali sklic izredne seje Varnostnega sveta OZN. Čeprav govorijo o »nesprejemljivih posledicah iransko-iraške vojne«, jasno ločujejo krivdo Irana od opravičevanja Iraka. Tako je bilo tudi na zasedanju arabske lige v Tuniziji, na katerem so Iran obsodili kot agresorja, ki je

obrambnega ministra šejka Sabaha el Ahmeda el Sabaha, da ne nasprotuje tujemu posegu v Zalivu, da bi zavarovali tankerje zalivskih držav ter zaradi najnovejše osebne poslanice ameriškega predsednika Ronalda Reagana saudskemu kralju Fahdu, v kateri je zahteval privoljenje Saudijcev za uporabo njihovih letališč v primeru zaostrovanja krize.

Sveta vojna v imenu in s pomočjo Alaha, ki jo vodijo verski mogočniki v Iranu, naj bi se po njihovem prepričanju razširila na ves Bližnji vzhod, če bi prišlo do tujega posega. Zasepljeni verski fanatiki vanjo silijo tudi otroke.

Medel odmev na lanski hura

Pred enim letom je hamburški Stern objavil domnevne Hitlerjeve dnevnike

Pred enim letom so zapisali, da je hamburškemu novinarju Gerdu Heidemannu uspela najdba, zaradi katere »bo treba delno znova napisati zgodovino Hitlerjevega tretjega rajha«. Zelo hitro je bilo senzacije konec, brez večjega truda so ugotovili, da gre za ponaredek (v pečatni vrstici, s katero so bili zvezki speti, je bil celo najlon). Redakcija hamburškega Sterna se je znašla v hudi zagati, Heidemann in njegov pajdaš Konrad Karl Kujau pa sta se znašla v zaporu.

Zdaj, leto dni po tem dogodku je hamburško deželno sodišče napovedalo sojenje glavnim osebam v tej aferi. Trdijo, da se bo v poznem poletju pojavilo pred sodiščem kar 62 prič, oseb, ki imajo takšno in drugačno težo pri oživljanju spomina na človeka, ki je bil v pravem pomenu zlodej na vladarskem prestolu – Hitlerja in katerega ime še vedno vznemirja svobodoljubljen svet. Redakcija Sterna je upravičeno pričakovala svetovni uspeh s svojo serijo, kajti, kdo ne bi rad v neizmernosti človeške radovednosti zvedel, kaj počenja sam satan v peklen-skem kraljestvu.

Nove zgodovine tretjega rajha ne bo treba pisati, na temelju hamburškega procesa pa utegnemo dobiti, tako pravijo, novo čepeničkijado – primerjavo z berlinskim čevljarjem iz prve svetovne vojne, preoblečenim v stotnika, v uniformo, s katero je ne-

kaj časa zasmehoval prusko nadutost in zaverovanost v izmišljeno poslanstvo. Gerd Heidemann, leta 1957 je prišel iz DR Nemčije, nato pa ves čas bogato služil pri hamburškem založniku, je olajšal svojega delodajalca za 9,34 milijona mark. Pri tem ni vštete poldruga milijarde mark, ki jih je dobil iz drugega založbinega naslova. Veliki podvig mu je uspel v sodelovanju z drugim posebnim iz okolice Stuttgarta 46-letnim Paulom Kuiaum, človekom, ki je bil več marsičesa, dokler ni s prodajo spominkov iz nacističnega obdobja dosegel nekaj »ugleda« v sebi primernih krogih.

Ravno pri Kuiauu se začelja ne ravno prostovoljna primerjava s čevljarjem Viogtom in Köpenicka. Kujau je namreč trdil, da mu je uspelo najti dokumente, zaradi katerih bo treba razmišljati o novi zgodovini nacizma. Kakor je tedaj »stotnik« Voigt osmešil prusko birokracijo, tako je lani Paul Kujau spravljal v nerodno luč hamburško založbo. Njegovi odvetniki namreč gradijo obrambo na stališču, da je založba sama kriva, če je naselja, zakaj pa ima tako nebudne ljudi na najvišjih mestih?

Z izjavami priprtega Gerda Heidemannu je zapihal močan hamburški veter v prodajalno spominkov, v kateri je tičal prekupevalec Kujau. Tožilstvo je razširilo obročnico tudi na tovarnarja, ki je dobavljal relikte iz Hitlerjevih časov. Gre za to, da je v spletu

spretno izrabljenih okoliščin, v katerih je Heidemann poskušal ne le spraviti v javnost Hitlerjeve dnevnike, temveč jih je poskušal tudi drago prodajati. Posamezen zvezek naj bi veljal 85000 mark, kmalu nato 100.000 mark, še nekaj kasneje 200.000 mark, dokler se niso sporazumeli za 150.000 mark. Kujau in Heidemann sta pripravila najprej 27, nato pa kar 60 zvezkov dnevnika. Založba je imenovala za dobo dveh let poseben delovni štab visoko plačanih redaktorjev, ki naj bi dnevnike pripravili za tisk.

V teh dveh letih, to je od 27. januarja 1981. do 29. aprila 1983., je Heidemann izstavil založbi 26 potrdil za vsote, od katerih je bila najnižja 150.000 mark, najvišja pa 900.000 mark. Razumljivo je, da se je Heidemannovo življenje takoj bistveno spremenilo: kupoval si je drage avtomobile, zanimalo ga je neprimernost, bil je povsod tam, kjer so govorili o denarju.

Ko je sešteval Heidemannove izdatke, je prišel tožilec do vsote, ki je v primerjavi z izplačanim honorarjem skoraj nepomembna. Tudi Kujau ni prišel do vsega tistega denarja, ki si ga je obetal. Preiskava še ni objavila podatkov o tem, kaj se je dogajalo, ko je Kuaju pisal, Heidemann pa bogato živel, in kako je delal redakcijski štab. Vse se najpogosteje suče okoli vprašanja, kako so bili prevaranti lahko tako lahkomišelnici, da so dejansko naselili prevarantom. Ni podatkov o tem, ali so člani redakcije med večletnim delom izrazili kakšen dvom o pristnosti materialov, ki so jih pripravljali za objavo, čeprav je jasno, da so morali pri tako dolgotrajnem stiku s ponarejenimi

zvezki opaziti mnoga, ne le nekatera neskladja.

Slišati je le to, da je bila po mnenju ekipe redaktorjev založba nemočna žrtev spret-nih prevarantov. Koliko so sami prevaranti, to jim bo povedalo sodišče. Z novinarstvom so opravili, ne morejo pa tudi računati s tem, da bi prodali svoje spomine, saj bi se s tem kar ponujali roki pravice kot sokrivci pri veliki hamburški prevari.

Gerd Heinemann si je v preiskovalnem zaporu že omislil novo dejavnost. Ker mu ni uspel trik s Hitlerjem, dejanskim satanom v človeški podobi, bo svoje sile v prihodnje posvetil »raziskovanju in redigiranju vsega, kar je bilo napisano o Kristusovem grobu.« Ponarejenec dnevnika Konrad Kujau verjetno iz vse svoje köpenickijade ne bo mogel narediti niti takšne komedije, kakršna nam je ohranila podvig »stotnika« Voigta, komaj bo dovolj materiala za kakšno nemško pravljico. Njegova trgovina z nacističnimi relikti, zanimivimi za zbiralce današnjega časa, je le še spomin, obujen med zasliševanjem, na tiste, ki so ob napovedanih dnevnikih pred enim letom že znova verjeli, da s Hitlerjem in nacizmom še ni vse končano, da je še veliko nepojasnjene-ga, skrivnostnega.

Tisto, kar bo izreklo hamburško sodišče, ne bo pravljica in spomin na zločinsko obdobje nacizma, temveč trezen pravni obracun s prevaranti in goljufi, ki so hoteli ne le lahek zaslužek, temveč tudi vznemiriti nemško in drugo javnost, ogorčeno nad vsem, kar je povezano z zločinskimi tretjim rajhom.

NNNP postaja vse bolj način življenja

Ljudje so pripravljani sodelovati

Te dni razpravljajo predsedstva občinskih in krajevnih konferenc SZDL o letošnjih usmeritvah in usmeritvah za prihodnje na področju akcij NNNP. Prilagodile jih bodo svojim razmeram, konec maja in junija naj bi potekale že prve vaje. V septembru in oktobru pa bo veliko teh dejavnosti. O lanskih izkušnjah, kaj nas čaka letos na tem področju in v prihodnosti, smo se pogovarjali s članom predsedstva republiške konferene SZDL Ivom Zorčičem, ki je odgovoren za SLO in DS.

Kako ste na SZDL zadovoljni s potekom lanskih akcij NNNP?

»S potekom in uspehi akcij NNNP smo zelo zadovoljni, še posebej zaradi zapletenih gospodarskih razmer. Lani smo vnovič lahko ugotovili, da so delovni ljudje in občani pripravljani sodelovati v akcijah, če te neposredno izražajo njihove potrebe in interese. Prav tako morajo biti dobro pripravljene in izhajati morajo iz dejanske ocene stanja, oziroma ogroženosti na posameznih področjih. V večini primerov se je načrtovanje in izvajanje akcij preneslo na širše skupnosti, družbene organizacije in društva, to je med dejanske nosilce dejavnosti s področja SLO in DS. To pa je brez dvoma pomemben prispevek k podružbljanju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.«

Zadnje čase so vse pogostejši glasovi, da so akcije NNNP preveč rezirane in da je v njih premalo resničnosti?

»S temi ugotovitvami se strinjam samo delno. Na SZDL si prizadevamo, da bi bile te akcije res delavne, ne pa da je več gledalcev kot izvajalcev. Akcija mora torej biti delovna, ne pa nepotrebno paradiranje. Po drugi strani pa je mogoče nekatere stvari uresničiti nepričakovano, drugih pa ne. Vendar

mislimo, da bi jih težko izvajali brez priprav. Glede resničnosti okoliščin pa le toliko, da v okoljih, kjer je to možno in s tem ne povzroči gospodarske škode, za nekaj časa odklopijo vodo in električni tok.«

»Na področjih, ki so bila zajeta v akcijah NNNP, smo dosegli dobre rezultate. To je dokaz, da je mogoče z dobrim delom marsikaj preprečiti in izboljšati,« pravi Ivo Zorčič.

Kakšna pa je sploh vloga republiške konference SZDL v teh akcijah?

»Socialistična zveza daje samo usmeritve in nič drugega. Vse ostalo pa se dogovarja v občinah in po svojih potrebah pripravijo vajo. Povsem jasno je, da v občinah Krško, Brežice in Novo mesto ne bodo pripravljali vaje o zavarovanju meje, ampak bodo to storili na Jesenicah, v Tolminu, Novi Gorici... V teh občinah pa ne bodo pripravili vaje za primer nesreče v jedrski elektrarni.«

Kako ste si zamislili le-

tošnje akcije in katerim področjem naj bi namenili največ pozornosti v teh dejavnostih?

»Akcije NNNP moramo gledati skozi najširšo zasnovno SLO in DS. Torej je tudi njihov namen zaščititi družbenopolitični sistem in družbeno ter osebno lastnino. Zlasti v Sloveniji krepimo to zasnovno predvsem v preventivnem smislu. Masikatero nesrečo je mogoče preprečiti. Med osrednje naloge v letošnjih in prihodnjih dejavnostih na področju NNNP smo postavili narodno zaščito. Delovni ljudje in občani bi morali vedeti, kaj so njene naloge, in da jih bodo sposobni izvajati v svojih delovnih in bivalnih okoljih. V to nas sili bolj zapleten mednarodni položaj. Za ABK obrambo smo se odločili zato, ker dogodki na iraško-iranski fronti kažejo, da mednarodne konvencije niso zagotovile za resnično neuporabo teh snovi. S to akcijo bomo poskušali dopovedati delovnim ljudem in občanom, da si kupijo komplete za osebno zaščito. Glede delavske kontrole pa smo ugotovili, da je na obrobju dogajanja, životari in nima vloge, kot bi jo morala imeti. SZDL gre v širšo akcijo za zaščito družbenega premoženja in menimo, da ima pri tem veliko vlogo ravno samoupravna delavska kontrola. Pri oživitvi njenega dela pa ima posebne naloge sindikat.

Na predlog ZSMS smo med letošnje dejavnosti uvrstili tudi zaščito človekovega okolja. Mladi menijo, da morajo postati ti naporu sestavni del akcij NNNP.

Do zdaj so bile usmeritve za akcijo NNNP omejene na eno leto. Letos pa se nanašajo tudi na leto 1985?

»Res je. Pretekle vaje smo zasnovali koledarsko, letos pa smo to storili tudi za prihodnje leto. Življenje tudi ni koledarsko omejeno, ampak teče naprej. Tako morajo tudi akcije NNNP teči nepretrgoma.«

Kako pa je s sredstvi za uresničevanje akcij NNNP?

»Socialistična zveza ne zagotavlja nobenih posebnih sredstev. Občine zagotavljajo denar za uresničitev vaj iz lastnih virov. SZDL je samo idejni pobudnik in pospeševalec akcij. Jasno pa je, da bi nekatere dejavnosti tekle tudi, če ne bi bilo akcij NNNP.«

Kje pa Socialistična zveza, kot široka frontna organizacija, vidi mesto in vlogo borcev in rezervnih vojaških starešin pri akcijah NNNP?

»Člani ZZB NOV in ZRVS v akcije vključujejo v skladu s svojimi programskimi usmeritvami. Praktično pa ni vaje, kjer ne bi aktivno sodelovali.

Borci imajo veliko smisla za prenašanje izkušenj na mlade. To ni zgolj mehansko prenašanje, ampak se znajo prilagoditi vsakemu konkretnemu položaju. Najbolj pomembno je, da vse naloge, ki jih sprejmejo, tudi uresničijo. Veliko pobud za akcije na terenu je prišlo iz njihovih vrst.

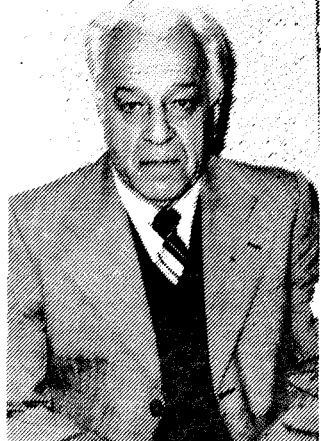
Tudi rezervni vojaški starešine se dejavno vključujejo v te dejavnosti. Predvsem so aktivni tam, kjer dejavnosti segajo že na vojaško področje.«

Bojan Kuntarić

Dobro sodelovanje z mladino

Na volilni konferenci krajevnih organizacij ZRVS Sergej Mašera v KS Rastislav Delpin v Novi Gorici so sprejeli poročilo predsednika Gliga Peškira o delu v preteklih dveh letih, poročilo o finančnem poslovanju in program dela za leto 1984/85.

Razen obveznega dela splošnega vojaškega uspo-

V dosedanjem mandatu je krajevno konferenco ZRVS Sergej Mašera vodil Gligo Peškira, ki sicer že 28 let aktivno dela tako v krajevni, občinski kot republiški konferenci zveze rezervnih starešin. Za novega predsednika so izvolili Rafaela Manfreda.

sabljanja so si omislili še dodatni program. Leta 1982 so sodelovali na občinskem orientacijsko taktičnem tekmovanju ter dosegli šesto mesto. Sodelovali so v tekmovanju za izbiro najboljših krajevnih organizacij ZRVS v občini, ter tako predlanskim dosegli tretje, lani pa prvo mesto. Sodelovali so na tehničnem zboru v Ajdovščini, na proslavi 1. maja, dneva borca, dneva vstaje ter po smučinah Devetega korpusa NOVJ, organizirali so zborovanje ob 40-letnici drugega zasedanja AVNOJ, vsakoletno zborovanje pred spomenikom Sergeja Mašera in se udeležili vojaških vaj skupaj s teritorialnimi enotami. Izredno dejavni pa so bili tudi v strelskem športu in delu s krajinami. So redni organizatorji proslave dneva JLA, 22. decembra in obiskovalci obmejnih enot ob 15. avgustu, dnevu graničarjev.

Pri izvajanju idejnopoličnega programa so v glavnem delovali skupaj z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami in društvi. Rezervni

starešine so se aktivno vključevali v razgibano družbenopolitično in idejno življenje v krajevni skupnosti in delovnih organizacijah, kjer so zaposleni. Tako v svojem delovanju presegajo ozke strokovne okvire in so se uveljavili kot družbena organizacija, ki ima pomembno vlogo v frontno organizirani socialistični zvezi.

Ena najpomembnejših dejavnosti rezervnih vojaških starešin krajevnih organizacij je delo z mladino. Mlade seznanjajo z zasnovno splošnega ljudskega odpora, tudi že s konkretnimi oblikami boja ter z življenjem in delom v JLA, s čimer ustvarjajo ugodne razmere za večje vključevanje mladih v vojaške šole. V skrbi za kader je organizacija v šole za rezervne oficirje kadrovala šest mladincev, ki so se izkazali z družbenopolitičnim delom. Organizacija je precej prispevala tudi k usposabljanju prebivalstva. Njen kader je danes usposobljen, da s kakovostno informacijo pokriva celotno krajevno skupnost Rastislav Delpin, saj je njen vsak štirinajsti krajevni rezervni vojaški starešina.

Skupaj z mladino so organizirali vrsto predavanj o splošnem ljudskem odporu in naši revolucionarni preteklosti. Zdaj teče akcija pridobivanja mladink prostovoljk za teritorialne enote. Prav tako si prizadevajo, da bi pomnožili vrste strelcev in tabornikov, kjer naj bi sami delovali kot mentorji.

Krajevna organizacija ZRVS Sergej Mašera ima okrog 190 članov, med katerimi je 104 rezervnih vojaških starešin, ki so člani ZK. Lani so ustanovili aktiv ZK iz vrst zveze rezervnih vojaških starešin ter izvolili sedemčlanski sekretariat in prejeli program dela aktiva, ki je zelo pester in vsebinsko pomemben za delo aktiva.

Za dosežene uspehe v tem dvoletnem obdobju so dobili zlate plakete, zlate značke ZRVS in priznanja Gligo Peškira, Mile Gojkovića in Boris Jug. Sama organizacija pa je dobila zlato plaketo ZRVS Jugoslavije, pisno priznanje in denarno nagrado občinske konference ZRVS Nova Gorica. Nižji čin je dobilo devet rezervnih vojaških starešin.

Mile Gojković

Priprave na srečanje

V Mariboru so se sestali predstavniki podravskih občin Slovenije in Hrvaške, ki vsako leto sodelujejo na tradicionalnem srečanju rezervnih vojaških starešin. Letos bodo v Mariboru organizirali že 18. takšno srečanje. Celotne organizacijske priprave je sprejela občinska konferenca ZRVS Maribor Tabor. Na srečanju bodo sodelovale delegacije rezervnih vojaških starešin iz Koprivnice, Čakovca, Varaždina, Krapine, Pregrade, Ormoža, Ptuja, Slovenske Bi-

strice, Lenarta in iz mariborskih občin. Mogoče se bo srečanja udeležila še kakšna druga občinska konferenca ZRVS.

Letošnje srečanje bo 30. junija v Mariboru. Na njem bodo poglobili stike med rezervnimi vojaškimi starešinami Slovenije in Hrvaške in izmenjali izkušnje o dosežanju delu in o načrtih za prihodnje.

Predsednik medobčinskega sveta ZRVS za Podravje Ivo Gradišek je med drugim predlagal, naj bi na letoš-

njem srečanju organizirali okroglo mizo. Za vse udeležence bodo vnaprej pripravili nekaj vprašanj, na osnovi katerih se bo razvila razprava o oblikah in metodah dela, o izkušnjah, o načinu pošiljanja vabil za predavanja in drugih oblikah usposabljanja. Pričakujejo, da bo okrogla miza opozorila na nekatere probleme, s katerimi se organizacije ZRVS v Sloveniji in na Hrvaškem srečujejo pri svojem delu. Zanimivi bodo tudi podatki o uresničevanju obveznega programa usposabljanja in o usposabljanju tega programa.

Na srečanju bodo organizirali tudi nekatere rekreacijske športne dejavnosti. Za vse udeležence srečanja bodo pripravili obisk spominkega parka pri Duhu na Ostrem vrhu, kjer bodo položili tudi venec pri spomeniku padlih revolucionarjev Djure Djakovića in Nikole Hečimovića. Srečanje rezervnih vojaških starešin podravskih občin Slovenije in Hrvaške bo prispevalo tudi pomemben delež pri nadaljnjem povezovanju in navezovanju stikov med temi občinami in njihovimi delovnimi ljudmi in občani.

M. K.

RVS sodelujejo z osnovnošolci

Za izvajanje različnih tem s področja obrambe in zaščite, ki jih morajo pri različnih predmetih spoznati osnovnošolci, še vedno lahko kritično pripomnimo, da so premalo življenjske ali pa ne dovolj strokovne za osnovnošolce, da bi jih pritegnile. Tako je v večini primerov tudi s spoznavanjem orožja. Največkrat otroci dobijo v roke staro, sicer zanesljivo in dobro puško M-48. Vendar pa je potrebno le nekaj potrpežljivosti, iznajdljivosti in truda, da bi učenci spoznali tudi sodobno tehniko, s katero so danes opremljene in oboro-

žene enote JLA in teritorialne obrambe.

Takšen cilj so si zastavili v krajevni organizaciji ZRVS Dušan Kveder Tomaž v Novih Jaršah. Starešine te organizacije namreč v dogovoru z vodstvom Osnovne šole Jožeta Moškriča iz Novih Jarš izvajajo temo Spoznavanje z orožjem za osmošolce te šole. Temo obravnavajo 10 šolskih ur, poudarek pa so namenili praktičnemu spoznavanju najsodobnejšega pehotnega in drugega orožja ter opreme. V organizaciji ZRVS so za izvajanje te teme pripravili kar 15 rezervnih

starešin, med njimi so tri rezervne vojaške starešinke iz te organizacije, vse so zdaj še študentke študijske usmeritve SLO. Vsak odderek osmega razreda ima tako 3 mentorje iz vrst ZRVS. S pehotnim orožjem so se spoznali učenci najprej v šolski učilnici, rezervni vojaški starešine pa so preskrbeli toliko polavtomatskih in avtomatskih pušk, da sta z vsako lahko delala po dva učenca, vemo pa, da je šolski normativ približno 10 učencev za delo z eno puško.

V okviru teh desetih ur spoznavanja z orožjem so re-

zervni vojaški starešine pripravili ogled orožja in opreme, s katero so oborožene enote v vojašnici Bratstva in enotnosti v Ljubljani. Učenci 8. razreda Osnovne šole Jožeta Moškriča iz Novih Jarš so si ogledali vse najsodobnejše pehotno orožje, protiletalski top, samohodni protiletalski top, protiletalsko raketo STRELA, sredstva za zveze, radar ipd. Uporabo orožja in tehnike so pojasnjevali vojaški in deseterji, učencem pa se je zdel način predstavitve izredno zanimiv. V tej vojašnici bodo učenci pod mentorstvom rezervnih vojaških starešin opravili še priprave in tekmovanje v streljanju z vojaško puško.

Boris Knific

Ob uspehih tudi težave

V domu JLA v Ilirski Bistrici so se pred nedavnim sešli na redni letni konferenci predstavniki zveze rezervnih vojaških starešin v tej občini. Zasedanja so se poleg delegatov krajevnih konferenc udeležili tudi predstavniki občine Opatija in medobčinskega sveta ZRVS iz Postojne.

Kljub nekaterim težavam, na katere so opozorili v uvodnem poročilu in razpravi, so delegati ocenili, da je organizacija delala dobro. Najboljše rezultate so dosegli pri usposabljanju rezervnih starešin, in to predvsem z raznimi strokovnimi predavanji, vajami in drugimi oblikami usposabljanja. Uspešni so bili tudi na šolah, predvsem pri delu obrambnih krožkov, njihovo delo pa se čuti tudi v delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih in raznih društvi. Na konferenci so tudi poudarili, da so rezervni vojaški starešine veliko naredili pri usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice. Pri tem so jim veliko pomagali tudi aktivni starešine, s katerimi organizacija uspešno sodeluje že vrsto let.

Seveda niso obravnavali samo uspehov, ampak so se dotaknili tudi problemov. Predvsem so opozorili na to, da organizacija ni nastopala kot celota. Strinjali so se, da morajo v nakrajšem času najti prostor za sestajanje.

P. Nikolić

Mladi o narodnostni problematiki v šolstvu

V okviru 12. tradicionalnega srečanja primorskih srednjih šol tostran in onkraj meje, ki je bilo pretekli teden v Postojni, je klub OZN na Srednji naravoslovno-matematični in kovinarsko-strojni šoli organiziral okroglo mizo o narodnostni problematiki, še posebno na področju šolstva. Člani kluba OZN, ki deluje že 20 let, so se od vsega začetka največ ukvarjali s problematiko slovenske manjšine v Italiji in v Avstriji, in torej ni naključje, da so za okroglo mizo izbirali ravno to temo.

Poleg predstavnikov goriških in tržaških srednjih šol, ki so sodelovale na srečanju, so se okrogle mize udeležili tudi člani Koroške dijaške zveze (kot gosti) in dijaki iz Kopra, Postojne, Tolmina itd. V uvodu je mentor kluba OZN prof. Zupan poudaril, da je asimilacijska politika, tako v Avstriji kot tudi v Italiji vedno močnejša in da se položaj Slovencev slabša. Dokaz so tudi popisi prebivalstva. Tako so leta 1945 na Tržaškem našli 80.000 Slovencev, leta 1971 pa

samo še 24.000, na Koroškem pa so angleške okupacijske sile takoj po drugi svetovni vojni naštele 60.000 Slovencev, po popisu prebivalstva iz leta 1981 pa naj bi se za Slovence odločilo samo 14.000 prebivalcev. Slabšanje položaja narodnostnih skupnosti Slovencev v Italiji in v Avstriji dokazuje tudi zavračanje sprejetja Zakona o globalni zaščiti za slovensko narodnostno skupnost v Italiji in akcije nemško nacionalnih sil na Koroškem. V razpravo so najprej posegli predstavniki Koroške dijaške zveze. Pojasnili so namen nemških nacionalnih sil v zvezi s predlogi, da bi ukinili dvojezične šole. Uspeli smo prepričati večino, tako slovensko kot tudi nemško govorečih, da to ne bi bilo dobro, so poudarili. Celotno vrsto šol bi morali ukiniti, učitelji bi izgubili delo, učenci pa bi se morali voziti v oddaljene, večje šole. Čeprav si moramo prizadevati, da se v vse šole uvede obvezni dvojezični pouk, pa si v sedanji zapleteni situaciji kaj takega ne moremo dovoliti, so menili, saj bi nale-

teli na odpor in dosegli popolnoma nasproten rezultat.

Dvojezične šole za manjšino niso najboljša rešitev, pa so menili dijaki iz goriških in tržaških šol. Slovenci v Italiji imajo že dolgo svoje šole, in to je vsekakor boljše. Seveda pa se manjšina ne sme zapirati, ampak mora z večinskim narodom navezovati številne stike. Navedli so celo vrsto primerov uspešnega sodelovanja, in le to je pot v napredek. Tudi na strani večinskega naroda so demokratične sile in z njimi se je potrebno povezovati in organizirati skupne akcije.

Sklep okrogle mize je bil: iz defenzive, ki jo preživljamo zadnjih nekaj let, moramo preiti v ofenzivo, in ne moremo si več dovoliti, da bi se izgubljali. Od načelne podpore, ki jo daje matična domovina, je potrebno preiti v konkretne akcije, strinjali pa so se, da je bila tudi sama manjšina premalo aktivna, da bi si izposlovala pravice, ki ji gredo na osnovi mirovnih pogodb in mednarodnega prava.

Matjaž Kos

Razpis

Festival Kurirček v Mariboru razpisuje za leto 1984 literarne nagrade za krajše prozne sestavke, pesmi, in dramski prizor na temo naše revolucije:

1. Pesem za otroke
 1. nagrada: 8000
 2. nagrada: 6000
2. Prozni sestavek (čertica za otroke)
 1. nagrada: 8000
 2. nagrada: 6000
3. Kratek dramski prizor (oziroma skeč za otroke)
 1. nagrada: 8000
 2. nagrada: 6000

Razpisa se lahko udeleži vsak državljan SFRJ.

Razpis je anonimen.

Pisne prispevke je treba opremiti z geslom, polne naslove pa priložiti prispevkom v zaprtih ovojnica. Žirija bo upoštevala le tiste prispevke, ki jim bodo priložene ovojnice z razrešenim geslom.

Zaželeno je, da avtorji pošljejo svoje literarne prispevke v treh izvodih.

Žirijo bodo sestavljali književniki in predstavniki festivala Kurirček. Do vključno 1. decembra 1984 lahko prispevke pošljete na naslov: **Festival Kurirček Maribor, Tomšičeva 45, 62000 Maribor**
Festival Kurirček Maribor

Dan mladosti

Cicibani, pionirji in mladina dan mladosti bo slavila, Tita našega bo počastila, ker ga iskreno je ljubila.

Očeta, učitelja, vzgojitelja in naših narodov voditelja, bomo v hiši cvetja obiskali in Titu vedno zvesti ostali.

Stafeta mladega rodu po Jugoslaviji hiti, da pozdrave Titu izroči. Na Tita smo ponosni vsi, lik Tita vsak dan bolj živi!

Mladina je Titu obljubila, da po njegovi poti bo hodila. Mladina obljube bo izpolnila, ker odločnosti, skromnosti, poštenja se od tebe, dragi Tito, je učila!

Tone Frantar

Knjiga pogovorov novinark Pinuccie Politi »Med dvema zastavama«

Italijanska novinarka Pinuccia Politi, sodelavka več časopisnih in drugih poročevalskih hiš, pretežno iz Julijske krajine in Furlanije (tudi sodelavka radia Koper – Copodistria), je že leta 1982 izdala pri založbi Bottazzi – Suzzara v Mantovi (Italija) knjigo pod naslovom »Tra due bandiere«. V njej je zbrala poleg drugih tudi spomine na srečanja z italijanskimi in jugoslovanskimi borci, oziroma svoje izkušnje iz novinarskega dela. V obliki pogovora označuje ljudi in njihove poglede na mir, svobodo, sodelovanje... Pravzaprav Pinuccia Politi piše o mnogih Jugoslovanih, ki jih je srečala pri svojem delu (od naših predstavnikov v rimskem veleposlaništvu, do dopisnikov in drugih) in skuša kosček za kosček, skozi njihove poglede in pripovedi razgrniti podobo o prijateljskih vezeh, o stičnih točkah sosednjih politik, gledanj na vprašanja v zvezi s sosedstvom in nena- zadnje v zvezi z Evropo (ni naključje, da je avtorica izbrala za svoj diplomski naslov »Federalistično doktrino in idejo o Evropi«).

Pinuccijeva skuša skozi spomine na srečanja z različnimi sogovorniki opozoriti tudi na svoj ne najbolj prijeten položaj, ko nemalokrat izzvenjeva razumevanje njenega dela v italijanskih krogih kot pretirano »filo jugoslavo« in nasprotno med Jugoslovani pretirano »prijateljsko«.

B. Ž. J.

Jubilej partizanske spomeničarke

Branka Jurca

Ko se takole pogovarjam z njo in opazujem njeno radoživost in njene iskrece se oči, ne morem verjeti, da se je rodila 24. maja 1914 v Kopri- vi na Krasu. Kopriva ne pozebe, kraševska pa še posebej ne. Svojo mladost je preživela kakor mnogi begunski Primorci v Mariboru, kjer je tudi dokončala učiteljsko. Potem je bila štiri leta brez službe. Skojevski mladini se je pridružila že na učiteljsku. V času brezposelnosti se je zaposlila v mariborski tekstilni tovarni in postala predilka. V času druge svetovne vojne je živela in delala v Ljubljani. Bojevala se je v prvih vrstah Osvobodilne fronte, od vsega začetka, od leta 1941. Po aretaciji jo je okupator odpeljal v taborišče Gonars, kjer je preživela pol leta, v nemškem koncentracijskem taborišču Ravensbrück je preživela pol drugo leto. Kot ilegalka vedno v prvih vrstah, v taboriščih dve leti vse to pripoveduje brez patosa, kot da se ji ni zgodilo nič hudega, kot da

je to sestavni del njenega življenja. To skromnost in stvarnost je ohranila tudi v svoji literaturi kot pisateljica. Njeni pisateljski začetki segajo v čas pred drugo svetovno vojno. Začela je pisati in odpora proti socialnemu ponižanju, proti ponižanju ženske in proti ponižanju osebnosti. Vsa ta ponižanja je občutila na svoji koži kot mlada brezposelna učiteljica. Svoje prve črtice: »Kristi-

na«, »Na krasu« in »Vrnitev« je napisala leta 1938 v reviji »Sodobnost«, ki jo je urejeval Ferdo Kozak. V njih je zelo neposredno, s toplino in ženskim čutom opisala težave in socialno zagatnost predvojnih let, usode različnih žensk, njihova in svoja hrepenenja, razočaranja, upanja in vero v lepše življenje. (Branko Hofman).

V literaturo je stopila iz socialne resničnosti, ki jo je opisovala tudi v letih vojne, potem pa se je nenadoma njena literatura prevesila na področje mladinske literature.

Samo v dveh knjigah (»Pod bičem« in »Stekleni grad«) se je posvetila svetu odraslih žensk in njihovim odnosom v času internacije, vse druge knjige, ki so sledile, in bilo jih je za čuda mnogo, so bile namenjene izključno otrokom. Vzrok za to spremembo sta bila njena dva otroka – Matjaž in Marjetica. Napisala je knjigo o niju – »Bratec in sestra« in z njo prvič stopila v svet otro-

Odgovor Radka Poliča-Raca

Igralec utegne razmišljati tudi širše...

V skladu z določbami zakona o javnem obveščanju zahtevam, da na mestih v vaših časopisih, kjer so bili objavljeni komentarji o mojem intervjuju v študentskem listu Tribuna z dne 20. 4. 1984 z naslovom »Umetnikova ljubezen, idealist in revolucija«, objavite naslednjo mojo izjavo:

Moji odgovori v intervjuju so bili večurna nevezana igralčeva razmišljanja v pripravi vloge Pavleta pred premiero Straha in poguma v ljubljanskem Mladinskem gledališču. Preračunani napadi v obeh časopisih na mojo osebo in čast in dobro ime moje družine, ki je dala v NOB za revolucijo veliko, tudi življenja (mojega starega očeta Antona Poliča so kot »znanega komunisto« zverinsko mučili in ubili belogardisti oziroma slovenski domobranci v Grosupljem), s podtikanjem, da se družim z belogardisti in narodnimi odpadniki ter da me navdihujejo kontrarevolucionarni emigrantski krogi, katerih trobilo in megafon da sem, so nizki in nesramni. Prav tako razgaljajo njihove avtorje kot ljudi s čudno omejeno kulturno razgledanostjo in enostransko nazorsko usmeritvijo, ki nočejo razumeti, da utegne igralec, ki je predstavil številne like iz naše revolucije, razmišljati tudi nekoliko širše, brez kakršne koli namere, da bi razvrednotil njeno veličino in pomen v svetovni zgodovini. Le tako, sodim, je mogel objektivni bralec razumeti ta intervju. Da pa imam naravno in ustavno pravico, kot igralec razmišljati in imeti svoje poglede, ki niso enostranski, ni dvoma, saj bi drugače moral biti le povprečen igralec, ki o domovini in revoluciji ter likih, ki jih v zvezi s tem podoživlja in predstavlja, z nikomer ne razglablja, ker pač daje prednost varnemu meščanskemu življenju pred ognjem umetnosti, ki gori v njem in ga razdaja svojemu narodu in domovini, čeprav ga ni ujkala, niti zavijala v »vato« in hranila v »inkubatorju«, pa tudi njenega »belega kruha« se ni preobjedel.

Radko Polič-Rac

Novo pri Borcu:

Michael Barak: Enigma

»...Enaintridesetega maja sta se zgodaj zjutraj začela dva sestanka. Prvi je bil v vili »Rendez-vous des amoureux« ob reki Mar- ni, kjer se je baron sestel z ilegalci. Prišlo je petnajst višjih predstavnikov komunističnega odporniškega gibanja. Večinoma so to bili poveljniki partizanskih enot iz raznih koncev Francije in pripeljali so se po različnih poteh, da bi se zbrali na skrivnem sestanku tik pred operacijo Enigma. Med njimi je baron prepoznal tri udeležence prvega sestanka: vodjo Mauricea in dva mlajša voditelja, fanatičnega Raymonda in hladnega Henrija. Ko je Henri vstopil, je trdno stisnil Belvoirovo desnico in dejal: »Jaz bom poveljeval v tej akciji in upam, da se bova dobro razumela...«

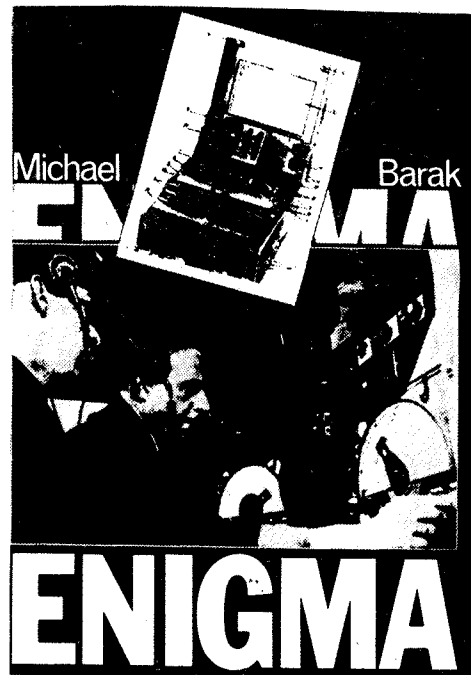
Ena največjih nemških skrivnosti v drugi svetovni vojni in hkrati eden od ključev za določitev izida te vojne je bila Enigma, naprava, ki je kodirala in dešifrirala najpomembnejša sporočila nemškega vojaškega poveljstva. Priti do nje, je pomenilo za zaveznike dobiti v roke ključ od najpomembnejših sovražnikovih vojnih skrivnosti in seveda preprečiti uresničevanja daljnosežnih peenemündskih načrtov z raketami V2.

V tej zgodbi, ki je resnična, ima pomembno vlogo »baron«, Francis de Belvoir, ugla-je-ni in drzni agent, ki je sredi Pariza (sredi vojne) ukradel pol tone zlata in ga prethi- tapil v Anglijo. In prav tega človeka si je

izbrala angleška obveščevalna služba za izvedbo naloge, ki je bila ne le nevarna, ampak na robu še možnega.

Zanimivo je napeto branje. Knjigo je prevedel Bojan Illich, uredil Jože Stabej, opremil pa Matjaž Vipotnik. Izšla je v nakladi 5000 izvodov.

B. Ž. J.

škega čutenja in njena literatura se je poslej vsa odprla svetlemu in neobremenjenemu otroštvu.

O tem otroštvu meni naša jubilarntka, da je to bogat, raznolik in vznemirljiv svet, mnogo manj socialno »parceliran« kot svet odraslih, mnogo bolj čustveno razgiban, elementaren in sprejemljiv za lepoto, fantazijo, vrednote, prisrčnost podoživljanja. V bogastvu in svojevrstnosti otroškega sveta vidi Branka Jurca poseben ustvarjalni mik. Trudi se s svojimi deli dokazovati, da ni dveh literatur – za otroke in odrasle – temveč sta le dva različna, specifična oblikovana pristopa do snovi. Največje zadoščenje in priznanje ji pomeni, če sprejmejo otroci njeno knjigo za svojo. To je zanjo edino pravo plačilo, s katerim je pisatelj poplačan za svoje delo. Takega plačila je bila deležna, ko je nekoč bila gostja na soli v Šmartnem na Pohorju in so jo mlade bralke in bralci spraševali, kako ji je uspelo tako prepričljivo upodobiti vrstnico njihovih let v knjigi »Ko zorijo jagode.«

Branka Jurca je prav gotovo med najplodnejšimi slovenskimi pisateljicami del za otroke. V tem skromnem

članku vseh njenih del ne moremo naštet, naj omenimo le nekaj značilnejših: med slikanicami Poredni zajček, Marjanka Vseznalka, Gregec Kobilica, Špelin dnevnik... Med knjigami za odrasle šolarje Uhač in njegova družina, Vohljači in prepovedane skrivnosti, Ko zorijo jagode...

V Uhaču je glavni junak Uhač, vendar je v tej knjigi pravzaprav junak ves razred, kolektiv. V knjigi Rodiš se samo enkrat je opisala življenje, kakšnega je živela kot otrok v predvojni Jugoslaviji, z ljubkim smislom za humor, in v tem je nabrž vzrok, da se je ta knjiga mladim bralcem tako priljubila. V njenih pripovedih za mladino ni cmeravosti. Junaki iz njenih pravljic, zgodb in povesti so veseli, navihani in pogumni. (Berta Golob).

Branka Jurca je bila tudi urednica otroških revij: polnih deset let je z ljubeznijo urejala Cicibana in revijo Otrok in družina.

Po osvoboditvi je delala nekaj let v AFŽ Beograda in Slovenije kot sekretarka. Nekaj let je bila učiteljica na dveh ljubljanskih šolah, na Prulah in na Levstikovem trgu.

Prejela je vrsto literarnih

nagrad: dve Levstikovski (za knjigi Okoli in okoli in Vohljači in prepovedane skrivnosti), prvo nagrado za stoto Čebelico (za knjigo Gregec Kobilica), priznanje Ljubljanske kulturne skupnosti za knjigo Rodiš se samo enkrat, priznanje Zlata knjiga (za roman Ko zorijo jagode), nagrado Mlado pokolenje v Beogradu, nagrado Festivala Kurirček v Mariboru, priznanje Zlata slikanica (za slikanico Poredni zajček in Bratec in sestra).

Bogato, žuljev, a tudi nedvomno uspehov zvrhano življenje, ki ga je težko stisniti v ozek okvir tega zapisa. Najljubše od vseh priznanj pa ji pomeni partizanska spomenica 1941, na katero je jubilarntka upravičeno ponosna. Štiri leta nepretrganega boja za svobodo in revolucijo se zrcali v njeni spomenici. In poleg spomenice – seveda – priznanje mladih bralcev, ki so jih osvojili njeni literarni junaki, veseli, navihani, pogumni in bistri otroci, porošče, da njeno delo za svobodo in revolucijo ni bilo zaman! In tem otrokom bo dala še vrsto novih literarnih del, o tem smo trdno prepričani, ko ji ob njenem žlahtnem jubileju iskreno čestitamo!

Dušan Mevlja

Pogovor s Cirilom Zlobcem

Čas je zahteval drugačno mladost

Ciril Zlobec, pesnik s Krasa, izrazit lirik, pesnik »pobeglega otroštva«, ljubezni, moči in upornosti, z vijugavo potjo razmišljanja in iskanja resnične podobe sveta; kakorkoli ga že označujemo. Ni naključje, da je med temi oznakami »pobeglo otroštvo« v ospredju in se kot simbol prepleta skozi vse ostale, da se ob njem ustavimo, ker nas nekako vznemiri. Pobeglo otroštvo simbolizira svet, kakršen naj bi bil po pesnikovi zamisli. Svet, simboliziran z otroštvom, je po eni strani predvsem izredno resnično doživet svet; to je stvarnost pesnikovega otroštva, kraške pokrajine, trdega kmečkega dela, preprosto človeških ljudi, prijateljstva, zaupanja in moralne čistosti vsega tistega, kar mu je dala mladost v domači hiši in domačem kraju. Toda ta srečni svet se je moral prej ko slej razsut. Njegova nezapletenost je bila preveč idilična. Namesto počasnega razpadanja je surovi vojni čas z enim zamahom izbrisal srečno stavbo otroštva. Prelom je bil tako silovit, da je v pesniku za vedno zapustil prazgotine.

Ni lepo brskati tam, kjer človeka najbolj boli, in vendar smo si drznili prav to. V mesecu mladosti in ob dnevu mladosti smo poiskali Cirila Zlobca, da bi skozenj zblížili in postavili eno ob drugo dve mladosti, mladosti, ki sta klili v dveh različnih časih – v naši revolucionarni polpreteklosti in svobodni sedanjosti.

Ljubezen do slovenske besede

»Spomin na otroštvo je posebnost poglavje v življenju vsakega človeka,« pravi pesnik. »Največkrat je odvisen od trenutka, ko kakšen spomin zapisujemo ali drugače izrekamo. Tako je tudi z menoj. Očitno je razlog v moji naravi, da se mi danes zdi otroštvo en sam velik čudež, nekaj lepega, velikega in samo popravek v razumu mi pravi, da je bilo to otroštvo težko in v zelo neprijetnih razmerah.«

Ciril Zlobec se je rodil na Krasu leta 1925, v času, ko je fašistični zakon dokončno odpravil slovensko šolo, razpustil društva in se odločil, da dokončno zatře vse, kar bi lahko metalo senco na podobo fašizma. Tako je bil Ciril že kot otrok priča tihega odpora proti takšni politiki. Doma so namreč imeli skrito hišno knjižnico. Deček je segal po vsem: po Prešernu, Gregorčiču, Levstiku, Finžgarju; seveda, ne da bi kaj prida razumel. In vendar jebral knjige z dvojno slastjo: najprej kot besedo, ki je bila v knjigah v primerjavi s tisto, ki so jo govorili na vasi, vzvišena in praznična, po drugi strani pa je v branju videl dejanje upora proti tistim, ki so jim hoteli to besedo vzeti.

»V tem času smo v skromnih in strogo ilegalnih razmerah uprizarjali skromne dramske nastope, recitacije, skušali smo ohraniti našo besedo živo, v upanju, da bo nekoč svobodna tudi na Primorskem in z njo bomo svobodni mi,« se spominja moj sogovornik.

Najbrž je v človekovi naravi, da v času zatiranja tako intenzivno preišča o svobodi, da jo že kar vidi prihajati, tudi ko ni še nobenih razlogov zanjo. Pesnik meni, da je bilo nekaj takega tudi v Primorcih, zato med njimi tako navdušen pristop k narodnoosvobodilnemu gibanju. Za Cirila pa sta imeli slovenska beseda in ljubezen do te besede še poseben pomen, saj je že zelo mlad začel sam pisati pesmi. V mladinskih glasilih je objavljala politične aktualistične pesmi (1945–48), v zadnjem letniku Mladinske revije (1950–51) in v Besedi pa je nato prehal na vse bolj osebni vsebini. Njegov prvi vidnejši nastop v obliki pesniške zbirke je v Pesmi štirih, skupaj s Kovičem, Menartom in Pavčkom.

Takole ponavlja pesnik izjava, ki jo je dal v nekem italijanskem intervjuju: »Svojo prvo pesem sem napisal hkrati v slovenskem in italijanskem jeziku in ob tem občutil, da je italijanska pesem zame intimno kot dejanje izdajstva. Zato sem že takrat vedel, da lahko in moram pisati samo slovensko.«

Zlobčeva mladost je bila zelo razgibana. Bil je najmlajši od devetero otrok. S šestim letom je že postal samostojen pastir. Ko mi takole pripoveduje o svobodi, ki so si jo privoščili pastirčki na paši, ki je bila tako

brezmejnja, in o resnično bogatem svetu, ki so ga živeli, tako bogatem, da še zdaj zajema iz njega po človeški in pesniški plati, mi je misel nehote ušla k Bevku in njegovim Pastircem.

Čas revolucionarne preizkušnje

»Potem pa leto 1941...« je pesnikov izraz poprijel nekoliko bolj trde poteze. »Vrgli so me iz gimnazije, ker so pri meni našli slovenske pesmi. V stik s partizani sem prišel dvainštiridesetega. V začetku 1943 sem bil kot vsi mladoletni Primorci konfiniran. Ob razpadu Italije sem odšel med partizane in tam ostal do konca pa še malo čez, do jeseni 1945, ko sem šel študirat v Ljubljano.

Kot partizan pa sem počel vse mogoče. Za leto dni me je vojska »posodila« prosveti, tako da sem bil med tistimi, ki so na Primorskem ustanavljali slovenske šole. Nekaj časa sem bil okrajni šolski nadzornik in hkrati sem poučeval otroke v dveh vaseh, imel sem večerno šolo za odrasle in bil sem nekakšen predavatelj ljudske univerze. Ob vsem tem pa vse skozi še vojaški obveščevalec.

Takšne šole so nastajale na Bevkovo pobudo. Zrasle so iz želje, da bi imeli kar najbolj popolno mrežo slovenskih šol, da bi po osvoboditvi pred zavetniki lahko prikazali slovenskost teh krajev. Zamisel o partizanskih slovenskih šolah

Otroške oči

Ne, nisem jih mogel imeti. Zdaj pa otroci imajo že spet vsi otroške oči, v njih se vse leto zrcali pomlad; – tedaj se je v mojih zrcalila kri.

Ne, nisem jih mogel ljubiti. Zdaj pa otroci spet ljubijo trate, spet trgajo rože, plecto jih v svoji smeh; – tedaj so se rože razcvetale v svinec, z njimi skrivaj smo prekrivali mrtve v odprtih grobovih.

Ne, nisem jim mogel verjeti. Zdaj pa otroci že spet vsi verjamejo v dobre ljudi; – tedaj sem v njih videl zveri in hodil samotne poti, sam, tako sam, tako strašno sam.

Najbrž da bil sem otrok, in sem mislil, da moram živeti.

na Primorskem je bila, tako meni Ciril Zlobec, ena največjih političnih akcij in eden največjih uspehov NOB na tem območju. Šolanih kadrov tako rekoč ni bilo, vendar je slovenska beseda našla institucionalno obliko in postala nekako javna, uradna, tista, prek katere so se tudi otroci povezovali v že prebujeno narodno skupnost.

»Če zdaj skušam ocenjevati mladost takratnega časa, kate-

re del sem bil tudi sam,« pravi pesnik, »moram ponoviti znano dejstvo, da je bila ta mladina en sam entuziazem. Vendar je treba reči, da ni bilo nikoli niti za trenutek vprašanje, kaj naj mladina počne, kakšna je njena vloga in kje njeno mesto. Mladina je bila povsod, v boju in pri političnem delu. Sam čas je bil takšen, da je bilo treba začeti vse od začetka. Zato je bil opazen delež vsakogar in iz njega je tudi izvirala občutek, da si tedanjemu času potreben. Nosila nas je ustvarjalna naivnost, saj smo bili prepričani, da premikamo svet in le ne osvobajamo svojo domovino. Revolucija in NOB sta bila nekaj nerazdružljivega. Najpomembnejši pa je seveda delež mladine v boju, ki si ga brez lete ni mogoče predstavljati.«

Mladina predstavlja družbeni nemir

Vsak čas ima svojo mladino. Nastopajo nove in nove generacije. Vsaka črpa iz prejšnje in pridaja nekaj novega. Ko si pogledata iz oči v oči dve generaciji, je treba nekaj reči. »Primerjava med tedanjem in današnjo mladino sploh ni mogoča, ker gre za dva temeljno različna časa,« je hitro posegel v načeto vprašanje moj sogovornik. »Takrat je bilo vse mogoče, hkrati pa že vsaka, tudi majhna stvar, že opazen uspeh. Danes pa je potrebna izjemna iznajdljivost in dolga dejavnost tudi za skromen uspeh. Današnje zahteve so po eni strani veliko večje, terjajo večjo intelektualno pripravljenost. Vse to je takrat nadomestila osebnostna požrtvovalnost, te pa ni nikoli manjkalo. Osebnost sem mnenja, da igra mladina v slehernih družbenih razmerah odločilno vlogo, pa če se tega zavedamo ali ne. Mladina je vedno tisti družbeni nemir, ki je lahko pozitiven, lahko pa tudi ne. Vendarle je kot celota vedno pozitiven, ker sili vse, ki oblikujejo družbo, da se tega zavedajo in se morajo odzivati na potrebe ter pričakovanja mladine. Morda je kdaj mogoče storiti kaj mimo mladine, nikoli pa ne proti njenim temeljnim interesom. Današnje razprave o mladih in njihovem mestu v družbi pričajo predvsem o tem, kako težko se danes, v moderni industrijski družbi, v tako imenovanem postindustrijskem obdobju, vključuje v javno življenje mladina, ki ima več energije in ustvarjalnih ambicij, kot so jih zmogni družbeni načrtovalci usmerjati v plodno delo in dejavnosti, ki bi bile mladini v zadoščenje in v dobro družbi.

Vprašanje mladine ni samo naš slovenski in jugoslovanski problem; to je problem moderne sveta v celoti. Vsaj jaz vidim ta čas tako, da se hitreje množijo intelektualne in delovne zmogljivosti mladine, kot jih znajo družbe uporabiti. Zato glavni problem prihodnosti ni počutje mladine, ampak usposobljenost družbe, da bo znala mladino vgraditi v svoj čas, z vso njeno delovno sposobnostjo in ambicijami. Prihodnost družbo in mladino v njej vidim v tem, da se bo morala družba prenesto prestrukturirati, če naj bo sposobna za takšno nalogo. Takšen proces pa ni lahak. Zato predvidevam določeno neprestano napetost med populacijo mladih, ki pogosto vidijo odtekat v prazno najboljši del sebe. Z nekoliko patetike bi lahko rekli: reševanje naše prihodnosti je odvisno od razrešitve vprašanja mladih.«

Kulturna ustvarjalnost mladih

Še eno vprašanje se mi je stalno motalo v mislih med našim pogovorom, namreč pesnikovo mnenje o kulturni

Ciril Zlobec je letos ob dnevu OF prejel nagrado OF za dolgoletno kulturno-politično delo. To pa ni edina letošnja nagrada. Osemnajstega tega meseca so ga povabili v Čačak na festival »Disava pomlad« kot glavnega gosta festivala. To naj bi bila nekakšna nagrada v obliki izida zbirke pesmi in posebne številke časopisa, ki jo namenijo vsakoletnemu gostu. Ciril Zlobec je prvi Slovenec, ki je našel priznanje na tem festivalu. In še nekje je menda prvi Slovenec – v mednarodni nagradi za poezijo, imenovani Citta dello Stretto. To je skupna nagrada dveh pokrajin (Reggio Calabria in Messina), podelitev pa bo 8. in 9. junija.

ustvarjalnosti današnje mladine. »Nekoč sem o sebi in svoji generaciji zapisal, da imamo prednost pred mlajšimi, ker smo pristno in iskreno lahko vsaj razočarani,« pravi na moj izziv in to takole pojasnjuje: »Živeli smo čas, ki je bil poln idealov in zdaj se čutimo nekakšne delničarje te preteklosti, s pravico, da ocenjujemo, kritiziramo in tudi obsojamo.

Današnji mladi so zajeli kulturo veliko širše. Skušajo jo razumeti in ustvarjati v toku nečesa, kar bi lahko imenovali sodobni svet. Zato je v tej kulturi veliko več eksistencialnega razmišljanja, filozofiranja in tudi spopadov, ki zadevajo tako individualno kot družbeno življenje. Vendar tudi kultura ne živi nikoli sama zase. Odvisna je tudi od sprejemnikov, od

njihovih reakcij, pritrjevanja ali zanikanja, in prav to je težava, s katero se srečujejo vsi mladi, ki v kulturo šele stopajo in se skušajo v njej uveljaviti. Zaradi znanih razlogov razvoja moderne družbe je postala tudi potreba po kulturi površinska, odnos občinstva ravnodušen, zato tudi ni pravega živega soočanja med ustvarjalcem in občinstvom, ki si ga mora takšen mlad ustvarjalec šele pridobiti. Zato pogosto občutek praznine, mrzličnega iskanja alternativnih oblik kulture, poskusi šokiranja in izzivanja, do česar nismo vedno dovolj strpni, kajti v družbenem smislu je bistvo kulture vendarle v tem, da budi, ohranja in ostrina naš osebnostni in skupni smisel za duhovnost, etiko in moralno, da nas kot intelektualna in čustvena bitja z zgodovinskim spominom povezuje s preteklostjo ter nas usposablja, da bo iz nas lahko izšla prihodnost, pa čeprav drugač od tiste, ki jo zdaj predvidevamo.«

Lahko povzamemo, da stanje v kulturi po občutju ne more biti drugačno od stanja v družbi, ker kultura je in ostaja del družbe, tudi ko je z njo v polemičnem odnosu.

Ziva Drole

Partizanski pevski zbor

40 let zvestobe borbeni pesmi in njenemu izročilu

11

Osemindvajset let je vodil Partizanski pevski zbor in bil na čelu kolone, partizanski skladatelj Radovan Gobec, kateremu je pesem, v pravem pomenu, »Delo in življenje«. Taktirko je izročil mlajšemu – Milivoju Šurbku, ki nadaljuje s koncertnimi pohodi, pevcev v nove zmage, doma in v svetu.

Gostovanje pevcev Partizanskega pevskega zbora na Norveškem je bilo v okviru kulturne izmenjave med Jugoslavijo in Norveško. Program je vseboval več nastopov in snemanje pesmi za norveški radio. Prireditelji so organizirali prvi koncert v Bergnu. Pevci so nastopili v lepo obnovljeni srednjeveški dvorani. Peli

Za svobodo so Norvežani veliko žrtvovali. Veliko so prelili krvi v odporniškem gibanju. Na Norveškem je bilo več nacističnih koncentracijskih taborišč, v katerih so umirali tudi Jugoslovani. V dveh taboriščih, kjer je pomrlo veliko jugoslovanskih žrtev, so pevci položili cvetje in zapeli pesem Mrtvim herojem.

Najbolj domače in sproščeno je zadonela partizanska pesem v dvorani kluba veteranov druge svetovne vojne v Bergnu. Kako jih je pesem prevzela, je med njimi pokazalo marsikatero solzno oko.

Prava manifestacija v pesmi je bilo srečanje s pevci iz Bergna, med katerimi so bili tudi

Partizanska pesem pred spominskim obeležjem nedaleč od Osla na Norveškem

so lepo in ubrano ter dobro razgreti »hladne« Norvežane. Na programu je bilo 20 pesmi s partizansko, delavsko in narodno tematiko. Prireditelj je poskrbel, da so poslušalci imeli prevode besedil pesmi, in tako so lahko razumeli pomen vsake pesmi. Zelo navdušeni so vsako pesem nagradili, posebno pa so pozdravili svojo pesem, ki so jo pevci zapeli v njihovem jeziku.

Drugi koncert je bil v Oslu. Nastopili so v univerzitetni dvorani, kjer nastopajo samo priznani ansambli. Ta čast je doletela tudi pevce PPZ. S svojim nastopom so dokazali, da sodijo tudi v take dvorane. Bili so deležni velikega priznanja zahtevne koncertne publike, ki je tudi tukaj spremljala besedilo izvajanih pesmi v prevodu, ko ga je kot rdeča nit povezovala misel o svobodi, boju in žrtvah, za katero je veliko žrtvoval tudi norveški narod.

Tretjič so pevci nastopili v višji sindikalni šoli. Študente in profesorje je naša revolucionarna pesem še posebej navdušila. Udarne melodije imajo radi. O tem so se pevci prepričali, ko so jim podarili svojo pesmarico delavskih pesmi. V tej pesmarici »SYNG i arbeid og fest« je besedilo 58 pesmi, od katerih jih je 35 že komponiranih za enoglasno petje.

naši državljani, ki delajo in živijo v tem mestu. Pevci PPZ in pevci Bergna so menjaje peli pesmi iz svojega programa in se na koncu združili v njihovi skupni pesmi.

Pred odhodom z Norveške so nastopili še v »Jugoslovanskem klubu 25. maj«, kjer se zbirajo naši zdomci in člani našega veleposlaništva. Prelep večer je bil to za njih, slišali so pesem, ki jim je »prikazala« domovino in njihove drage. Ob slovesu se je vsem pevcem zahvalil ambasador SFRJ na Norveškem Džon Široka. Rekel je: »Uspeh, ki ste ga z izredno kvaliteto predstavili partizanskih in narodnih pesmi dosegli na Norveškem, v tej deželi, ki izredno neguje tradicije, je tudi za vse nas Jugoslovane, ki tu delamo in živimo, izjemno priznanje. Zato smo prepričani, da to ni vaše zadnje gostovanje. Za vse nas pa je vaš uspeh zagotovilo, da partizanska pesem pomeni našo preteklost, sedanjost in prihodnost, in da je tista vez, ki utrjuje bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti ter utrjuje vezi prijateljstva in miru v svetu.« Skoraj z enakimi besedami sta se zahvalila oba župana mest Bergen in Oslo. Partizanska pesem je tudi na severu Evrope razveselila in navdušila mnoge poslušalce.

—ce—

Pogovor z nekdanjim skojevcem Adrijanom Kumarjem

Skojevce je odlikovalo tovarištvo

Profesor Janko spregovori: »Mladinci! V tem taboru bomo taborili pet dni. V tem času bomo skupaj predelali zgodovino SKOJ. Da bi to kar najbolje opravili, se vse mladinske organizacije ta trenutek spreminjajo v skojevske, vsi predsedniki organizacij pa v sekretarje SKOJ. SKOJ pa je, draga mladina, bil in ostaja revolucionarno mladinsko komunistično gibanje, zatoorej smo odslej tudi mi vsi – mladi komunisti. Biti komunist pa veliko pomeni. Pomeni biti za glavo višji, za meter hitrejši in za kilogram močnejši od drugih. To pomeni biti v prvih vrstah, kadar je najtežje, najnevarnejše in najslabše, zadnji pa, ko se kaj dobi, ko se kaj dobiva in ko se uživa. Komunist je človek, ki je pošten, neustrašen in pogumen. Pa vendar je to človek kakor vsi drugi. To bomo v teh petih dneh tudi mi. Bojevali se bomo, tekmovali in se učili. Komunist se vedno uči. Zlasti mlad komunist. Njegovo najmočnejše orodje je znanje.«

Tako se začena ena od zgodb, resničnih zgodb o skojevcih. Z enim izmed njih, z Adrijanom Kumarjem, so se pogovarjali učenci osnovne šole iz Ljubljane, ki nosi ime po njegovi sestri Danili Kumar.

Kako se spominjate vaše ga najnežnejšega otroštva? Kaj bi nam lahko povedali iz vaših otroških let? Kje in s kom ste jih preživeli?

Naša družina: oče Andrej, mama Emilija, sestra Danila in jaz smo živeli v rojstni vasi Kojško v Goriških Brdih, kjer so fašisti že takrat izvajali nasilje. Ko mi je bilo štiri leta, smo zbežali od tam. Oče je podkupil nekega fašista, da nam je ponaredil potne liste, in tako smo se lahko s tovarnjakom pripeljali čez mejo v Jugoslavijo. Naš drugi dom je postala hiša na Ježici številka 68. Tu sem se zaradi primorskega narečja počutil tujca. Ker so bili otroci takrat drugače vzgojeni, kot ste vi danes, so me zaradi mojega nesrečnega dialekta neprestano zaničevali in se iz mene norčevali, kar me je močno bolelo.

Moja sestra Danila, ki je bila starejša od mene, se je takoj vpisala v prvi razred osnovne šole na Ježici, in čeprav je imela težave s slovenskim jezikom, je prvi razred uspešno končala. Počasi sva se oba privadila novemu okolju in govorici.

Ali se spominjate, kdaj ste postali skojevec?

Uradno sem postal skojevec leta 1938. Takrat mi je bilo komaj štirinajst let. Da sem postal skojevec že v rani mladosti, je vsekakor zasluga mojega očeta, saj je bil član KP že od leta 1920. Zaradi izrednega pritiska fašistov na naše ljudi je moj oče zapustil družino leta 1923, ko je bilo moji sestri komaj dve leti, jaz pa se še nisem rodil, in odšel je v Argentino. Tudi

v Argentini je bil član partije, sodeloval je v delavskih stankah, postal delavski zaupnik, zato mu je grozil zapor. Odločil se je, da se vrne v svojo vas Kojško.

Tudi v novi domovini, kamor smo pribežali leta 1928, ni bilo mirnega življenja. Moj oče je že leta 1931 ustanovil prvo partijsko celico na Ježici v sodelovanju s tovariši Ivanom Tomcem, Matijem Utvancem, Nacetom Pečarjem in Urško Zatler. Na teh partijskih sestankih so razglabljali o idejah novega sveta – polnega bratstva, enotnosti in svobode.

Ker sem kot otrok živel v tem okolju, sem se naučil tudi sam naprednih idej in oče je kmalu spoznal, da sem vreden zaupanja. Zato me je porabil za kurirja. Raznašal sem letake in kmalu spoznal, da se je resnično treba bojevati za življenje, ki je vredno človeka. Hodil sem na sestanke v hišo cestarja Stane- ta Bizjaka. Z menoj je hodila tudi sestra Danila. Sestanki so bili redni. Seznanjali smo se s teorijo naše razvijajoče se družbe. Tako sem postal skojevec.

Kakšen je bil lik pravega skojevca?

Danes Skoja ni več, temveč je namesto tega mladinska organizacija.

V boju s sovražnikom je bilo potrebno veliko pogumnih tovarišev. Najbolj pogumni so bili skojevci, saj so bili pripravljeni za ceno lastnega življenja napraviti marsikaj, da bi čimprej premagali sovražnike. Skojevci so ljudi prebujali, raznašali letake, pisali razna gesla, organizirali in napadali sovražni-

kova vozila, uničevali telefonske zveze, rušili mostove in tako ovirali sovražnika pri osvajanju naše domovine.

Lik skojevca je bil vedno in povsod vzor. Skojevec je bil dober tovariš, pogumen in prizadeven in vedno pripravljen storiti vse za sotovariša in domovino.

Tudi vi lahko posnemate lik skojevca s tem, da odvrčate sošolce od slabih dejanj s prepričevanjem – tako kot so delali skojevci med NOB.

Kakšne naloge ste opravljali kot skojevec? Bi nam morda opisali kakšen dogodek, ki vam je ostal posebno v spominu?

Dogodkov je bilo veliko. Od leta 1928, ko sem postal član SKOJ, sem dobival različne naloge.

Pred vojno smo skojevci poleg študija zgodovine KP in Zgodovine SSSR dobivali še druge zahtevne naloge. Tako smo organizirali na Ježici protidraginjsko akcijo. Ker so se pred vojno stroški za življenje močno povišali, smo morali skojevci pridobiti za to akcijo čim več ljudi, saj smo se neprestano zavedali, da je le v slogi moč. Na tej akciji smo neizprosno kličali: »Dol z izkoriščanjem! Živel delavski razred! Živela svoboda!« Ker pa takratni oblasti to ni bilo všeč, so kmalu poklicali orožnike. Mojega očeta so orožniki uje- li, jaz pa sem se jim iztrgal iz rok in pobegnil. Takoj sem

z Alojzjem Gogalo spat na seno. Poleg naju sta bila še Miha Čerin in Jože Kališnik. Zmenili smo se, da grem v Globoko. Splezali smo na drogove in porezali vse žice. Okupatorju smo dokazali, da tu ni on gospodar. Na tak način smo mu onemogočili lahkotno širjenje po naši domovini.

Prav tako smo pisali razna gesla in jih trosili po terenu. Delali smo zastavice in jih obešali na električne drogove. Veliko senzacijo smo doživeli, ko smo na kmetiji pri cerkvi na Ježici na največjo lipo obesili našo zastavo. Pod lipo pa smo napisali: »Pazi, zaminirano!« – in tako se sovražnik ni upal sneti naše zastave, čeprav ga je to hudo razjezilo.

Kako ste izvajali naloge, oziroma kako ste izvrševali svoje dolžnosti?

Jeseni leta 1941 sva odšla z mamo na Primorsko, da bi tam pridobila čim več ljudi za OF. Ker je bila vmes meja, OF na Primorskem ni bila

zvižaje, da smo preliščili so- vražnika.

Spominjam se, kako sem bil leta 1942 skupaj z narodnim herojem Jankom Premrlom-Vojkom v Trnovskem gozdu. Tu smo uporabili vse zvižaje ter Vojkove izkušnje, da smo pregnali Italijane, ki so prav v Trnovskem gozdu kuhali oglje. V spopadu z njimi smo mi izgubili kuhinjo z vso posodo. Problem je bil, kje dobiti drugo. In zopet smo skojevci rešili stvar. Bili smo tako spretni, da v tem spopadu nismo izgubili nobenega tovariša, medtem ko je en Italijan padel.

Kakšna je bila razlika med mestom in podeželjem takrat? Kje je bilo lažje organizirati?

Ko sem živel tu na Ježici, je bila ta skoraj še vas. Leta 1941 sem se vrnil na Primorsko in ostal do leta 1942 v Brdih. Ko sem nekega dne šel v Gorico, sem opazil, da je tam vse bolj tajno. V nekaj minutah smo si morali izmenjati misli. V mestu je imel sovražnik gostejšo mrežo, več informacij. V mestu je bila torej potrebna večja previdnost pri gibanju. Na drugi strani pa je bilo v mestu več mladine, več ljudi, skratka, vse večja koncentracija. Tu smo hitro formirali partizanske skupine. V Gorici smo imeli tudi tiskarno pod imenom »Ančka 222«, kjer sem aktivno delal s svojimi starši približno pet mesecev. Poleg tega pa je bilo v mestu potrebno organizirati prehrano za partizane, zdravila, obleko, odejo... Vse to smo z veliko pozornostjo organizirali skojevci.

Katerih dogodkov se najbolj spominjate iz leta 1941?

Najbolj se mi je vtisnil v spomin 7. september. Jaz in še nekateri drugi moji tovariši smo tega dne napadli fašistično patroljo in tako opravili najbolj uspešno akcijo na tem terenu.

Živo se spominjam tudi akcije nas štirih, ki smo se dogovorili, da bomo vrgli bombo v hišo učitelja Germeka, kjer je stanoval italijanski oficir. Ker še nismo bili vajeni orožja, smo se dogovorili, da bo bombo vrgel Jože Kališnik. Vreči jo je bilo treba v prvo nadstropje – v sobo fašista. Jožetu se je ponesrečilo; bomba je padla

Tone Peternel-Igor

Uporni Poljanci

Spominski plošči in Remcovi in Pavletovi hiši v Delnicah

Medtem pa so drugi šli v hišo Tomaža Dolenc-Klančarja, po domače k Povletu, na hišno preiskavo. Klančar je bil tedaj ilegalni zaščitnik pri okrajnem načelstvu NZ Selca-Poljane. (Star je bil 48 let). Ko so prišli delat preiskavo, sta bila doma le 56-letna gospodinja Ana in njen 23-letni pastorek Francelj, ki pa je bil bolehen in telesno slabo razvit. Franceljova 21-letna sestra Mici, mladinska aktivistka, pa je tedaj, ko so prihajali v vas domobranci, stekla iz hiše in zbežala v gozd na Rovine, da je ne bi dobili v roke. Najmlajši petnajstletni Damjan pa je bil z Remcovo mamo in Franco na Bezelu, kjer je z domačim konjem pomagal pri oranju in setvi ovsu. Gospodinja in Franceljina so domobranci pretepali in od njiju zahtevali, da povesta, kje sta skrita Mici in Damjan, kje se skriva oče in kje imajo skrito naropano blago. Zahtevali so še razne druge podatke. Vse prostore v hiši in na podstrešju so temeljito pregledali. Preiskali so tudi gospodarska poslopja. Pri preiskavi so dobili nekaj vojaške opreme in precej propagandnega gradiva OF in partije. Možno je tudi, da so to podtaknili sami, da bi na ta način lahko obročunali s to družino, oziroma »s to partizansko in komunistično svojatjo«. Povletove so črtili zato, ker je bil Povle kot zavzet in vestransko preizkušen aktivist in vdan član partije ilegalni zaščitnik pri okrajnem načelstvu NZ in je svojo dolžnost vestno opravljal. Vso opremo, strelivo in propagandno gradivo so potem zne-

sli na kup pod vogal sosedove Tomažičove hiše. Zatem so gospodinja grozili, da bodo njo in Franceljina ustrelili, domačijo pa zažgali, če ne bosta povedala, kje je Mici ali če je ne privedeta domov. V strahu, da bi to grožnjo ne uresničili, je gospodinja poslala Franceljina na Rovine, da je poiskal Mici in prišel z njo domov. Takoj so jo aretirali. Že pred tem pa so šli po Suštarjevo Marico in jo privedli k Povletu. Obe so odvedli v čumnato, kjer je Mici imela svojo spalnico. Na oknu te sobe so bili železni križi, tako da skozi okno ni bilo mogoče zbežati. V tej sobi so ju potem zasliševali in z njima počenjali razne grdobije.

Ko so to sobo ponovno preiskali in vse preobrnili, so v kotu pod omaro našli bunker. V njem je bilo razno blago, med drugim tudi 2 posodi medu, ki ju je tu imel Suštarjev Bertl (pri Suštarju so imeli okrog 10 panjev čebel). Domobranci so tedaj pripovedovali, da so v bunkerju dobili tudi zapisnike partijskih in skojevskih sestankov. O vsem tem so potem poročali nemškemu štabu, ki je bil pri Tonetu. V tem času so v nekaterih hišah tudi esesovci delali preiskave. Tako tudi pri kovaču Tonetu Šubicu, po domače pri Ocvirku. Tega in njegovega 15-letnega nečaka Pavleta so tedaj aretirali in ju odvedli k Povletu v zapor in na zaslišanje. Zasliševali so ju esesovci skupaj z domobranci, ki so jim dajali podatke. Vse aretirance so imeli zaprte v čumnati in jih na zaslišanja v dnevni prostor vodili posamično.

3

Pri zasliševanju so jih tudi pretepali, zlasti Marico in Mici. Vsakega so zaslišali po večkrat, ga z navzkrižnimi vprašanji skušali zmeš- ti in ga tako pripraviti k priznanju. Toneta in Pavleta Šubica so po nekaj zaslišanjih spustili, da sta šla lahko domov. Ko pa se je pod noč s konjem vrnil domov Damjan, so ga takoj prije- li in odvedli v čumnato, kjer so imeli tedaj zaprte Marico, Mici in Franceljina.

Drugi dan, to je v soboto, je bil večji del esesovcev in domobrancev na hajki na območju od Zaprevala do Blegoša. Drugi, ki so ostali v Delnicah, so terorizirali vaščane ter ponovno zasliševali aretirance. Marico in Mici so nekajkrat nekam odgnali. Ko so takrat ljudje govorili, so od njiju med drugim zahtevali, da pove- sta, kje so partizanski bunkerji in da jim jih pokažeta. Popoldne so se domobranci in ese- sovci vrnili iz hajke. Tisti dan so domobranci, med katerimi so bili tudi Srakarjevi iz Javor- jev in Njivčar iz Gabrka, ponovno delali prei- skavo še pri Remcu. Vse so premetali in pre- gledali. Vzeli so tudi vsa tri ali celo štiri kolesa, ki so bila pri hiši. Ko so že vse drugo pregleda- li, je Njivčar iz Gabrka pogledal še pod peč. V kotu je zagledal lonec. Poklical je gospodinja, ki je bila tedaj v visoki nosečnosti, in jo vpra- šal, kaj ima v loncu. Povedala mu je, da je notri nekaj sladkorja in pa njena ročna ura, zlata verižica ter njen in možev poročni prstan (mo- ža Franceta – Miho, ki je bil prej sekretar okrajnega komiteja KPS in okrajnega odbora OF Poljane, so 18. novembra 1944 ubili domo- branci). Domobranec je potem lonec potegnil izpod peči in vse pregledal. Ročno uro in zlat- nino je pobasal v žep in odšel. Gospodinja Remcove domačije je to potem povedala sose- dovi Degerinovi Franci. Ta pogovor je slišal tudi Povlinov Tone iz Zminca, ki je od parti- zanov prešel k domobrancem. Ta se je zaradi tega zelo jezil in pripovedoval drugim domo- brancem, da so taka početja sramota domo-

branski vojski, in da partizani, pri katerih je prej bil, takih stvari niso delali. Njivčar naj ukradene predmete vrne. In res je šel Povli- nov k svojemu poveljniku in mu vse to obra- zložil. Ta je potem določil, da mora Njivčar predmete takoj vrniti. S kislim obrazom in jezo je kmalu potem Njivčar z nekaj drugimi domobranci prišel k Remcu in gospodnji vse vrnil.

Tisto soboto so pri Žgajnarju v Zaprevalu domobranci iz Zabnice prijeli krojača Vinka Dolenca – Vilharja, po domače Ajtarjevega iz Delnic. Ta se je v četrtek, 22. marca, zjutraj skupaj z Lovrom Kalanom – Miklavžem, po domače Sinkovčevem iz Zminca, ki pa je živel pri Remcu v Delnicah, in nekim Lojzom iz Stražišča – vsi trije so bili partizanski sodelav- ci in člani partije – pred grozečo nemško in domobranksko hajko umaknil proti Podvrhu. Vsi trije so bili brez orožja. V Podvrh se je tedaj zateklo tudi več drugih aktivistov in akti- vistik iz Javorjev ter terenskih političnih delav- cev z vsega poljanskega območja. Ko so se Podvrhu začeli z več strani približevati domo- branski in nemški oddelki, so se aktivisti s Podvrha umaknili in se zatekli v okrilje Mla- dega vrha. V to območje so v noči iz petka na soboto pribežali tudi mnogi borci iz raznih partizanskih enot, ki so bile razbite in so se na vse strani razšle prejšnji večer ob spopadu z Nemci. Vse te so Nemci v soboto takoj zjutraj začeli preganjati po Mladem in Starem vrhu. Da bi bila hajka bolj uspešna, so Nemci pri tem zažgali gozd na prisojni strani Mladega vrha. Borci in aktivisti so se razbježali in prebi- jali iz nemških klešč in kolon na vse strani. Vinku Dolencu se je posrečilo, da se je v megli in dimu prebil v Zaprevalu. Zatekel se je k Žgajnarju, kjer je gospodinja zaprosila, naj mu zaradi kamuflaže da v delo kakšno obleko ali perilo. Prosil jo je tudi, naj Nemcem in domo- brancem, če bodo prišli v hišo, reče, da on

med okna in fašista samo prestrašila. S to akcijo smo preplašili tudi ostale prebivalce tega območja, da niso upali sodelovati s fašisti.

Kaj se je zgodilo pomembnega za vas v letu 1942?

Leta 1942 sem živel na Primorskem, kjer smo bili pozneje seznanjeni o dogodkih v Jugoslaviji kot ostali tu v mestu. Pomagali smo si s kurirskimi zvezami – kurirsko pošto. Ker pa pošta ni tako potovala kot danes, je bilo zopet potrebno veliko iznajdljivosti in previdnosti. Ker so pošto nosili kurirji, ki jih je lahko med potjo sovražnik tudi ubil, jim vzel pošto ali pa jo je kurir sam skril, je vsa pošta romala pod psevdonomi. Nikoli ni bilo nič konkretnega, vse polno je bilo psevdonomov in ilegalne. Jaz sem bil npr. Borivoj, namesto Adrijana, moja sestra Danila je bila Andreja, moja mati je bila Majda, namesto Emilija itd.

Polet pošte smo imeli tudi ilegalne radio postaje. Tako smo imeli pri Lojzetu Kosu na vozičku navidezno peč, spodaj pa je bila radio postaja. V naši hiši pa smo imeli ciklostilno tiskarno.

Vse je bilo treba organizirati tajno, ilegalno.

Kaj se je zgodilo pomembnega v letih 1943 in 1944?

Konec leta 1943 in na začetku 1944. leta sem bil v partijski šoli v Kočevskem Rogu. Bil sem delegat mladinske organizacije za Primorje. Po kurirski zvezi nas je potovalo v Črnomelj kar 20 delegatov. Živo se spominjam, kako so nas v vasi Suhor napadli otroci belogardistov. Bili smo lačni in žejni ter utrujeni od naporne poti. Ko smo prišli v Črnomelj, smo zvedeli, da je padel sekretar SKOJ Ivo Lola Ribar, zato so kongres odpovedali. Poslali so nas na teren, da se seznanimo s takratnimi razmerami.

Čez nekaj časa sem šel v višji škojevski tečaj v Rog. Tam sem imel odlične predavatelje. Med njimi so bili Ferdo Godina, Boris Zihelr, Olga Vipotnik in Vošnjak. Šola je trajala mesec dni. Ta tečaj je bil skrajno ilegalen, zato smo se v predavalnico plazili po lestvah. Z nekaterimi tečajniki se srečujem še

danes. Srečali smo se pri Zabarju, stisnili smo si roke in začeli skupno obujati spomine na te dni. Tako smo sedaj dobili vsi v roke fotografije s tega tečaja, spominsko knjigo in kroniko. Vsi, ki smo opravili ta tečaj, smo morali predavati po terenu. Tako se spominjam, da sem moral v Lokavec, zelo revno vas z izredno dobrimi ljudmi. Tu se je zbralo na predavanja po več sto ljudi, ki so me vneto poslušali. Bilo mi je šele kakih 18 let, in sem bil prisiljen neprestano študirati, kajti ljudi sem moral seznanjati z našimi cilji, idejami. Bil sem tudi v partijski šoli na Vojškem, kjer nam je predaval Bravničar.

Kaj mislite danes o nas mladih, kako si zamišljate našo prihodnost?

Pogosto slišim izredno ostre kritike na rovaš sedanjih mlade generacije. Starejši modrujejo, da današnja mladina ni sposobna opraviti velikih dejanj, če bi bilo to potrebno, ker je pomehkužena, nevzgojena in še marsikaj. Res je, da je veliko stvari, ki jih počenjajo danes nekateri mladi ljudje, vredno obsojanja. Slišal sem, da so tudi na vaši šoli nekateri učenci – to seveda niso pionirji, ki se obnašajo skrajno neprimerno. Gotovo ste tudi vi enakega mnjenja kot jaz, da pionir ne bi nikoli smel svojemu tovarišu, sošolcu razrezati škornjev, odrezati rokava vetrovke, ukrasti superge, denar in podobno. Vendar sem slišal, da se takšne stvari dogajajo v vaši šoli. To me zelo boli in prepričan sem, da tudi vas, ki želite, da bi vaša šola, vaša pionirska organizacija uživala velik ugled.

Prepričan sem, da večina pionirjev vaše šole sledi v svojih dejanjih takim mladim ljudem, kot so bili borci NOV, kot je bila herojka Danila Kumar, po kateri nosi vaša šola ime. Vesel sem zato »akcije«, ki so jo sprožili nekateri izmed vas in razkrinkali nepremišljene sošolce, ki so s svojimi nečastnimi dejanji sramotili lik pionirja.

Seveda vas skušam razumeti, da ste mladi. Spominjam se, da sem tudi jaz v svojih mladih letih »marsikatero skuhal«, ne iz hudobije, temveč iz razposajenosti. Seveda pa dejanj, ki jih nekateri naredijo in kažejo na

nespoštovanje do sošolcev, učiteljev, dejanj, ki kažejo surovost, mržnjo, brezobzirnost, ne moremo opravičevati z mladostjo.

Prepričan sem, da ne boste postali takšni, dokler boste našli v svojih srcih prostor za ljubezen do vseh ljudi, ki vas obkrožajo, pa tudi do vseh delovnih ljudi naše socialistične skupnosti. Vaša želja, da bi postali dobri tovariši, pridni in sposobni ustvarjalci v naši prihodnosti, se bo tem laže uresničila, če boste sledili nasvetom in pobudam za vse lepo in koristno, ki vam jih tako vztrajno in potrpežljivo ponujajo vaši starši in vaši učitelji.

Ob vsem tem, kar sem že povedal, ste že gotovo uganili, da o današnji mladini mislim dobro, da vanjo zaupam in verjamem, da bi bila sposobna, če bi bilo potrebno, velikih dejanj. Torej mnjenja, da bi se današnja mladina ne obnašala tako, kot so se nekoč mladi med NOB, zavračam. Prav gotovo bi se tudi vi z vso svojo mladostno zagnanostjo in z vsem svojim bistvom ter pogumom bojevali za svojo domovino, za našo samoupravno socialistično skupnost, ki jo v naši Jugoslaviji razvijajo in grade naši delovni ljudje.

Prepričan sem, da bi s svojimi dejanji dokazali, da ste vredni nasledniki najpogumnejših borcev, ki so se med vojno bojevali za srečnejše življenje, predvsem za srečo vas mladih. Ko ugotavljam, da nekateri mladi delajo stvari, ki niso v čast niti njim niti staršem niti naši družbi, spoznavam, da nosimo del krivde za to tudi mi odrasli. Kaj vse vam ponujamo z neprimernimi filmi v kinu, na televiziji, kaj vsega ne najdemo v slabem in izkrivljenem v nekaterih knjigah! Koliko negativnih zgledov! Ob vsem tem vam priporočam, da se pridno učite, da sprejemate nasvete vaših učiteljev in staršev, da boste tako čimprej sposobni sami ločiti dobro od slabega.

Kako srečna bo starost tistih, ki so se bojevali za vašo veselo in srečno mladost, če bodo ugotovili, da raste v vas zdrav, delaven, bojevit in našim revolucionarnim izročilom vdan mladi rod.

Učenci 4. c Osnovne šole
Danile Kumar,
Ljubljana

Ob dnevu mladosti

Prebuja se sončno jutro. Po nebu se že razliva sonce. Njegovi žarki objemajo vrhove planin, gozdove, travnike, polja, njihova svetloba se razprostira po vseh gajih, logih, gmajnah, skratka po vseh, še tako majhnih koščkih narave. In po jutru, tem poznem pomladanskem jutru se pozna, kakšen bo dan. Toda ta dan ni naveden dan. V njem se skriva nekaj nevsakdanjega. Pravzaprav se to zgodi le enkrat na

leto in zakaj še tedaj ne bi bilo tako?! Ko se približaš gruči hiš, že zaslišiš tisto nenavadno. Toplo ozračje teh stavb, toplo ozračje vseh ljudi. Tedaj se ti ta slutnja spremeni v trdno resničnost. Zdaž že veš. Pred tabo je mesto, ki praznuje svoj praznik, dan vseh mladih v tem mestu, vseh mladih v naši domovini. Dan mladosti je to! In vendar se zdi, da je čisto normalno. Spet se zavedamo, da to ni tako preprosto.

Taborniki in pionirji ne bi mogli plesati okoli ognja, če ne bi bilo svobode. Tako pa kurimo kresove in praznujemo ob praznikih.

METKA SODERŽNIK, 3. r.
OŠ Stranice

Mojih štirinajst let

Tiste jasne majske noči v letu 1970 se je v družini Rožman zgodil nepredviden dogodek. Časovno nepredviden. Te noči, 19. maja, sem namreč na svet pritulil jaz, nič kaj podoben pravemu dojenčku, glasen pa kot najhujši izmed njih. Tehtal sem slaba dva kilograma, glavo sem imel kot obrt menih, prstki na rokah pa so bili tako drobni, da je mamica mislila, da jih je na vsaki roki vsaj deset. Vse to naj bi pričalo o pomanjkljivem zdravju, nedohranjenosti in neprimernosti na življenje tega sveta. Toda vse skupaj se je obrnilo tako, da sem danes tu, da imam na vsaki roki samo pet prstov, glavo pa dobro poraslo z močnimi lasmi. Ostala mi je le napaka, da imam silen in prodiren glas, ki pogosto dokazuje ravno nasprotno, kot trdi svet okoli mene. Toda to je prirojeno, torej jaz nisem nič kriv.

V štirih letih, tistih prvih, se mi ni zgodilo nič znanjemb vrednega. Niti na morje nisem šel. Seveda sem v tem času shodil, začel govoriti lepe in grde stvari, preganjal mačke in delal podobna koristna dela. Potem je prišlo obdobje bogatih življenjskih izkušenj, privajanja na samostojnost: začel sem hoditi v vrtec. Prišel sem do spoznanja, da nisem sonce, okrog katerega se vrtijo vse zvezde z zemljo vred, pač pa sem le drobna repatica, kakršnih je sramo v Artičah več deset. Vrtec je torej pomenil trdo šolo in trdo delo, zato sem si od takrat dalje vsako leto zaslužil deset ali dvajset dni počitnice na morju. Tu sem ostalim oblikam gibanja dodal še plavanje in se tako obogaten z raznimi znanji pritočkel do prvega razreda osnovne šole. Med dobro znanimi obrazi pač ni bilo pričakovati kaj dosti novega, tisto pa, kar je pisalo

v knjigah, tudi ni bilo kaj prida zanimivo. Zato sem si že kar v prvem razredu privoščil nekaj ur »špricanja«, kar pa je imelo za posledico edino to, da si od takrat do danes tega razkošja nisem več privoščil. Kmalu sem ugotovil, da nisem veliki Vseved, ampak da so knjige pisali pametnejši od mene. Začel sem z učenjem in ugotovil, da to sploh ni tako slabo. Učis se, v šoli si brez skrbi, pohvaljen si, dobiš nagrado, doma te trepljajo po ramenih; tisto, kar bi ti morali kupiti tako ali tako, ti pač kupijo, ker si priden. O, tudi spodleti ti kdaj pa kdaj. Toda v množici vsega dobrega so taki spodrsrljaji pač hitro pozabljeni.

Višja stopnja ali nižja gimnazija, kot so rekli včasih. Znanje in izkušnje se kopičijo, doma me starši že vprežejo v delo odraslih, jaz pa ob vsem tem rastem in dobivam prve stalne oblike bodočega predstavnika moškega spola. Vmes zaigram kdaj na harmoniko, pa ne najraje. To so pač želje močnejših od mene in upam, da se bo tudi ta nesamoupravna tiranija kmalu končala. V tem času sem dosti prepotoval, bil na tujem, se vozil z letalom in veliko ladjo. Toda takrat še ni bilo stabilizacije... stabilizacije...

Danes, pri štirinajstih, sem prirojena in enostavna znanja že zamenjal s priučenimi, tiste preproste misli z zapletenimi razmišljanji in drobne želje z velikimi, včasih komaj uresničljivimi hotenji. Vse več se ukvarjam z razglabljanji, kaj bom, ko odrasem, kje bo moje mesto v tem velikem, zamotanem in težko razumljivem svetu.

EVALD ROŽMAN, 7. a
OŠ Artiče

večkrat pride k njim šivat obleke in krpat perilo. Takoj mu je prinesla nekaj stvari v šivanje.

Kasneje so res prišli v hišo Nemci. Legitimirali so ga in vrašali, kaj dela tukaj. Povedal je, da je krojač in da se preživlja s šivanjem po hišah. Isto jim je povedala tudi gospodinja. Pustili so ga in odšli naprej. Kmalu za njimi pa so prišli v hišo domobranci iz Žabnice. Ko so ugotovili, da je iz Delnic, so ga aretirali. Nobeno pojasnjevanje ni zalego. Rekli so: če si iz Delnic, si že pravi. Domobranci so potem Vinca izročili esesovcem. Ti so ga odgnali s seboj v Delnice na štab k Tonetu. Pri zaslišanju je povedal isto kot prej pri Zgajnarju. Prevajala je Predmošančkova Minka iz Predmosta, ki je tedaj živela pri Tonetu. Ta je nemškemu esesovnemu oficirju dejala, da je res to, kar pripoveduje aretiranec, ker ona dobro ve, da ni partizan, ker ga je še prejšnji dan srečala v Delnicah. Nato je oficir ukazal, naj ga peljejo k Povletu k drugim aretirancem in ga zaprejo. V Povletovi čumnati so bili tisto noč skupno zaprti Povletovi Francelj, Mici in Damjan, Suštarjeva Marica in Vinko Dolenc. Tisto noč so potem dali mir in niso nobenega več zasliševali. Esesovci pa so tisto noč pri Povletu vzeli konja z vso opremo in kravo ter ju odgnali k Tonetu. Konja so dali v hlev, kravo so pa takoj pobili in meso drugi dan odpeljali s seboj.

Domobranci so tisto soboto popoldne prišli k Remcu, vzeli konja in ga vpregli v gnojni koš. S to vprego so odšli k Povletu, kjer so v koš naložili naropano blago in jestvine, med temi tudi 2 posodi medu. Za vozniaka so mobilizirali Toneta Šubica, to je Ocvirka, ki je moral te stvari peljati s konjem v postojanko k Muretu. Tam so ga potem pridržali. Moral je pripeljati drva in opravljati druga težka dela. Ves čas so ga nadzorovali.

V nedeljo, 25. marca, zjutraj okrog sedme ure pa se je začela prava kalvarija. Esesovci so

začeli pobijati in požigati. K Ocvirku jih je odšlo nekaj, med njimi tudi tisti, ki je v Ocvirkovi hiši že v petek delal preiskavo. Ob tisti preiskavi je dobil v predalu omare vrečko z okrog 5 kilogramov sladkorja, ki ga pa ni vzel. To nedeljsko jutro pa je takoj po prihodu v hišo odšel v tisto sobo in odprl predal, da bi vzel sladkor. Ta sladkor pa je gospodinja že takoj po prvi preiskavi odnesla in ga nekam dobro skrila. Ko Nemec sladkorja ni dobil, se je strašno razjezil. Kričal je nad stari Ocvirkom, ki je bil skupno s 15-letnim nečakom Pavletom v sobi. Potegnil je pištolo in jo nameril na starega Ocvirka. Ta je dvignil roke in začel moliti. V pričakovanju skorajšnje smrti je prosil Boga za milost svoje duše. Nemec je malo okleval, ga nekaj časa ostro gledal in meril vanj, potem pa je počasi spustil roko in vtaknil pištolo nazaj. Nato je počasi odšel iz hiše. Kmalu zatem je zagorelo.

Isti Nemec je potem zažgal Suštarjevo hišo. Skozi okno je to videl sosed Blaž Križnar, po domače Pintar iz Delnic. Ta Nemec je tedaj prišel k svinjaku, ki je bil prislonjen k hiši. Ta svinjak je bil proti mrazu obložen s praproti. Potegnil je ven šop praproti, jo prižgal in vtaknil nazaj. Ogenj se je bliskovito hitro razplamnel. Ze pred tem pa je zagorelo pri Povletu, kjer so zažgali velik kozolec in hišo. Vaščani se spominjajo, da je to požiganje spremljalo strahovito streljanje in ob tem pokanje razbeljene strešne opeke. Vmes so tudi oglušujoče pokale bombe. S treh strani so Nemci nažigali z mitraljezi proti Povletovi in Suštarjevi hiši. Esesovci so priredili pravi pekel.

Suštarjeva mama in njen 12-letni sin Mato sta bila tisto jutro še v postelji. Zbudila sta se zaradi strašnega pokanja, prasketanja in hudega smrada. Mato je skočil pogledat, kaj je. Ko je odprl vrata iz hiše v vežo, je padel iz podstrešja v vežo goreč trm. Skočil je nazaj in mami povedal, da gori hiša. Hitro sta se za silo

oblekla in stekla ven. Tedaj so nad njima zažigale kroglice. Nemški puškomitraljezec, ki je bil kakšnih 80 do 100 metrov stran na Degerinovih Močilah, ju je opazil in nad njima spustil dolg rafal. V hlevu se je v dimu dušila in mukala krava in kokodajsale so kokoši. V tistem divjem streljanju se ni noben vaščan upal priskočiti na pomoč, odpreti hlev ter odkleniti in ven potegniti kravo, ki se je potem zadušila in poginila. Mato in mama sta skočila v korito potoka in potem tekla po grapi navzgor proti Ocvirku.

Preden so začeli požigati, so aretirance, razen Povlečke in Franceljna, od Povleta odgnali k Iletu. Povlečko so tedaj najprej pretepali spodaj v hiši, potem pa so jo odgnali v spalnico na podstrešju, kjer so jo tako premlatili, da se je onesvestila. Zato se ni mogla rešiti iz goreče hiše. V ognju so ji potem zgorele roke in noge do kolena, glava in trup pa sta bila tako ožgana, da se ji je videlo srce in drobovje. Franceljna so esesovci ustrelili kar v čumnati, v kateri je bil prej zaprt skupno z drugimi aretiranci. Ko so sosedje po odhodu Nemcev in domobrancev skušali rešiti kaj iz goreče hiše, so Franceljna našli ustreljenega. Mrtev je stal ob zidu, naslonjen na posteljo. Takoj so ga odnesli v klanico, ki so jo z gašenjem obvarovali, da ni zgorela. Kasneje so v klanico prinesli tudi ožgane ostanke hišne gospodinje. V klanici so pripravili mrtvaški oder. Na oder so najprej položili Franceljna in Povlečko, kasneje so pa nanj položili še Mici in Marico, ki ju je neki esesovec ustrelil v Vovšah pri Podobenu.

Ko je tisto jutro prej neki esesovec peljal od Pavleta mimo Pintarja Vinca Dolenca, ki je moral nositi Nemcu njegov zelo težak telečnjak, ju je ugledala Pintarjeva Pavla. Skočila je ven in zaklicala: »Vinko, kej je s teboj, kje pa si bil?« Nemec je zamahnil proti njej s puško, da bi jo udaril, pa je ni dosegel, ker je odskočila. Gledala je, kam ga pelje, in ko je

videla, da gresta k Iletu, je odšla za njima še sama. Pri Iletu je potem poiskala nemškega podoficirja, ki je bil poveljnik skupine okrog 15 esesovcev pri Pintarju. Ta je bil še dokaj vljuden in priazen. Zato mu je Pavla že v petek pripovedovala, da biva v hiši ob sotočju dveh potokov sredi vasi neki krojač, ki se preživlja s šivanjem po hišah. Prosila ga je, naj pomaga temu krojaču. Ta da je pri Iletu med aretiranci in mu ga je tudi pokazala. Ponovno ga je prosila, naj mu pomaga, in to pojasni svojemu štabu, ki je bil pri Tonetu. Ta je to tudi storil.

Ko so tedaj imeli esesovci aretirance pred Iletovo hišo, je neki policist šel v hišo v ropotarnico in tam vzel vrv. Na to vrv so potem enega za drugim navezali aretirance, vsakega za eno roko. Tako navezane so jih odgnali na štab k Tonetu. Odgnali so Vinca Dolenca, Damjana in Mici Dolenc in Marico Naglič. Gabrijela Mrak, to je Jelarca iz Delnic, se spominja, da je tisto jutro najprej zaslišala strašno pokanje. Pogledala je skozi okno in zagledala, da na drugem koncu vasi gori nekaj hiš. Kakšno uro po tistem pa je zagledala dolgo kolono Nemcev in domobrancev, ki je šla mimo Jelarja proti Tonetu. Sredi kolone so vodili na vrv navezane aretirance, med katerimi sta Mici in Marica na ves glas jokali, zlasti še Mici.

Ko je kolona prišla k Tonetu, so esesovci na vrv privezali še ujetega partizana Jernača. Ze pred tem pa so pripeljali iz kozolca voz, nanj naložili meso pobite Povletove krave, drugo naropano blago in svoje težke telečnjake. V voz so vpregli Povletovo kobilu. Hkrati so se pripravljali za odhod tudi esesovci sredi vasi pod Remčevim vitlom. Tu so potegnili iz kozolca zapravljenček, h kateremu so potem privezali še gare in kripco. Na ta vozila so naložili telečnjake in drugo robo.

(se bo nadaljevalo)

Mnenja in mišljenja iz Politične šole ZKJ Josip Broz Tito

Teorija in praksa

V predavalnici so kot geslo slušateljev zapisane Titove besede: »Želim, da bi se tisti, ki bodo prihajali sem in pridobivali znanja, čimbolj ukvarjali ne samo z marksizmom in leninizmom, temveč tudi z našo stvarnostjo, na osnovi znanosti, z nadaljnjim gibanjem v naši domovini in z odnosi, ki morajo vladati med našimi ljudmi. TITO

Politična šola ZKJ Josip Broz Tito v Kumrovcu je posebna vrsta šole, enoletna, brez kakega posebnega statusa. Imenujejo jo tudi »enoletni kurs«, v katerem si slušatelji, če jih seveda lahko tako imenujemo, ker niso tam samo zato, da poslušajo, od sredine septembra do 20. junija nabirajo marksistična znanja in izmenjujejo mnenja. Šola je začela z delom na pobudo tovariša Tita z odlokom CK ZKJ po 10. kongresu leta 1975, in sicer v oktobru s predavanjem tovariša Edvarda Kardelja »Revolucionarna praksa in marksistično izobraževanje«. Prvi in drugi generaciji je predaval tudi sam tovariš Tito. To je bil cikel predavanja na temo Boj in razvoj KPJ med obema vojnima. Predavanja so trajala tri dni: 25., 26. in 27. marca leta 1977. V spomin na to šola vsako leto 26. marca praznuje svoj praznik – dan šole.

Na obisk med slušatelji te politične šole ob bližajočem se dnevu mladosti je imel namen prisluhniti mladim slušateljem, spoznati iz besed življenjski utrip šole in vse tisto, kar ob tem mlade ljudi še tare, od družbenih do osebnih problemov. Zanimivo je bilo slišati, kako ti ljudje na osnovi študija, leto bo kmalu mimo, ločujejo zrnje od plev in kaj postavljajo v ospredje kot osnovo nadaljnega razvoja družbe, v kateri ima vsekakor tudi mlada generacija svoje mesto.

Potrjeni mladi člani ZK

Najprej smo si želeli ustvariti podobo šole, ki je pravzaprav nekakšna Jugoslavija v malem. Pri tem nam je pomagala **Mirjana Dašić**, sekretarka učno-znanstvenega sveta šole. Na prvem mestu je poudarila, da so slušatelji šole izključno člani ZK, takšni, ki so se s svojim delom potrdili v okolju, kjer so kot komunisti delovali. V Kumrovcu prihajajo iz vseh republik in pokrajin Jugoslavije, seveda pa je število iz vsake od teh za rabo le te dogovorjeno. Skupaj se giblje okoli številke 110. Slušatelji so večinoma že zaposleni ljudje, iz različnih delovnih organizacij, institucij, iz organizacij ZK v JLA in osnovnih organizacij ZK, pa tudi iz organov in organizacij federacije. Postopek za sprejem se začne s predlogom osnovne organizacije ZK, ki ga nato obravnava občinski komite ZK, dokončni odlok o kandidatih za eno generacijo pa izda CK ZKJ. Vsako generacijo sestavlja deset skupin slušateljev.

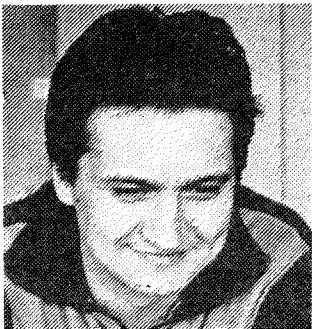
Enoletni program vsebuje tri tematska področja, in sicer Uvod v marksizem, Teorija in praksa ter Socializem kot svetovni proces. Znotraj teh področij je osem tematskih celot, v njihovem okviru pa 86 tem v rednem programu in približno deset tem, ki predstavljajo aktualno situacijo. Vsako tematsko celoto obravnavajo približno mesec do mesec in pol. Slušatelji obdelajo teme v okviru predavanj, pomagajo pa si tudi z literaturo. Kar osemdeset odstotkov dela je ind-

tizirajo temo. Sedaj pride na vrsto sklepna diskusija oziroma preverjanje znanja. Kako da ne, tudi ocene so, opisne ocene. Pred koncem šolskega leta je slušatelj dolžan napisati zaključno delo, vsebino pa izbira sam, pač po svojem zanimanju. Seveda mora biti to zanimivo tudi za ZK.

Z deveto generacijo, ki se bo letos junija poslovila od predavalnic, je šlo skozi Politično šolo ZKJ Josip Broz Tito 918 slušateljev. Med njimi je kakih štirideset odstotkov delavcev iz neposredne proizvodnje, z višjo izobrazbo jih je približno dvajset odstotkov, z visoko trideset, nekaj je tudi slušatelj z nazivi dr. in podobno, vsekakor pa je vmes veliko funkcionarjev.

Iz organizacije za mlade v organizacijo mladih

Marjan Platiše je doma iz Cerknega. Dela v Eti kot tehnolog. Nekaj časa nazaj je

Marjan Platiše

bil predsednik medobčinskega sveta mladine v regiji. Trenutno pa se v kumrovški politični šoli ukvarja s svojo zaključno nalogo, ki jo je naslovil Zveza socialistične mladine organizacija ali gibanje. Zanimivo vprašanje!

»Pravzaprav to sploh ni dilema,« pravi Marjan. »Vprašanje je, koliko mladina organizacijo v trenutku krize potrebuje. Gotovo je, da potrebuje nekaj, kar bo organizacija in fronta hkrati, v naslednjem trenutku pa že gibanje v odnosu do mladine znotraj nje. Ocena mladine kot družbene skupine kaže, da ni enovita, pač pa jo sestavlja toliko različnih potreb in želja. Zato je naloga Zveze socialistične mladine, da vse te interese izrazi znotraj organizacije. Ne smejo se infiltrirati, ker bi s tem izgubili svoje bistvo, pač pa morajo nastopiti takšni, kakršni so, tudi navzven, na primer v okviru SZDL. Prav zato je treba poudariti osnutek frontne organiziranosti mladine, ne glede na svetovno nazorsko vsakega posameznika. V tem trenutku

mladinska organizacija kot sestavni del političnega sistema ne sme tiščati glave v pesek, pač pa upoštevati želje mladine v še neorganizirani obliki in tudi te pritegniti v mladinsko organizacijo. Kar se je doslej dogajalo v praksi, da se je namreč ZSM sektaško obnašala do različnih struj, in seveda tudi narobe, ni moglo dati življenja zasnovi frontnosti. Treba je pogledati v oči dejstvu, da je namreč frontnost več kot skupek vseh družbenih organizacij in društev, ki naj tudi postanejo sestavni del mladinske organizacije.

Frontnost pa lahko označimo še z drugega zornega kota; to je znotraj vseh organiziranih sil v družbi in ne le mladine. Mladinska organizacija se ne sme cehovsko zapirati vase, temveč reševati življenjske probleme in znotraj teh interese mladih, ki so gotovo specifični in pogojevani z družbenoekonomskim položajem mladine, zlasti v današnji družbenoekonomski krizi. Vse raziskave kažejo, da mladina ni apolitična in protisocialistično usmerjena. To kažejo prav različni alternativni koncepti v organiziranju ZSM. Kažejo, da mladina svoj družbeni položaj razume in nakazuje poti, ki jih predvideva za spremembo in reševanje družbenega položaja.

Perspektiva ni v posegih v organiziranje mladinske organizacije, s tem, da ji dajemo nove organizacijske oblike in prostor, pač pa je v njenju oblike dela. Sedanja oblika dejansko onemogoča izražanje vsebine. Če bodo v ospredju vprašanja, za katere mladi menijo, da ne zadevajo aktualni trenutek, pri mladih ne bo zanimanja in dogajalo se bo to, kar se sedaj v praksi dogaja – nezanimanje za mladinsko organizacijo.

Izhajajoč iz Kardelja, ki daje pomembno vlogo subjektivnim silam, sta mlad človek in mladinska organizacija postala dejanski subjekt znotraj političnega sistema. Sedanji družbenopolitični položaj onemogoča nekatere metode dela, ki so jih včasih uporabljale subjektivne sile, kot na primer, da so mladinsko organizacijo gradile na manifestacijah, da so bili funkcionarji nekaj posebnega. Zdaj je potrebna drugačna metoda za uveljavljanje, in prav je tako! Te vloge, da mladina ne bo več na periferiji dogajanja, ji ne bo nihče poklonil, pač pa si jo mora sama izbojevati, s postavljanjem aktualnih vprašanj v ospredje. Položaj mla-

de generacije kot družbene skupine je določen s položajem delavskega razreda. Ko so različne tendence, birokratizem, tehnokratizem, prevladali nad delavskim razredom, je bila tudi mladinska organizacija vedno odrinjena v ozadje. V vlogi tega boja, da bo delavski razred postal osnovni subjekt, je tudi to, da bo mlada generacija in z njo Zveza socialistične mladine dobila vlogo, ki ustreza dejanskim družbenim potrebam.

Marksizem kot teorija in praksa

Marksizem ni samo ena od tem politične šole v Kumrovcu, pač pa tudi metoda, ki se prepleta skozi vse ostale teme. Kako je s pridobivanjem marksističnega znanja in koliko to znanje v praksi lahko koristi, smo še vprašali slušatelja Marjana Platiša. Takole pravi: »Na osnovi marksistične analize je mogoče v določenem okolju nekatere ugotoviti specifičen položaj mlade generacije in sestaviti program dela. Samo na osnovi marksistične teorije je mogoče opredeliti dialektični odnos med delavskim razredom in mlado generacijo, ki sestavlja dialektično enotnost. Brez poznavanja marksistične teorije pogosto zahajamo v pragmatizem, ki ne vodi v doseganje zaželenih ciljev. Zato tudi v tej šoli temeljimo na tem spoznanju in iz njega izhajamo pri proučevanju naše družbene stvarnosti, naših družbenih odnosov, kar nam je naročil tovariš Tito.

Mislím, da je sam pristop do marksizma dober. V zgodovino filozofije se spuščamo samo toliko, da lahko razumemo nastanek marksizma kot zgodovinskega procesa v boju delavskega razreda. Študij zahteva od nas garaško delo. Veliko je literature, moram pa poudariti, da nam je osnova proučevanje klasikov marksizma in ne kakšni ponaredki v obliki različnih učbenikov. Kljub vsemu pa te metode niso povsod dosegle cilja. Dogajalo se je tudi, da se je skupinsko delo zreduciralo na golo ponavljanje, ne da bi po marksistični metodi analizirali, sintetizirali in prihajali do novih spoznanj. Res, v veliki večini smo se uspeli otrestiti marksizma v negativnem smislu; to je citiranje brez razumevanja metode. Toda še vedno se mi zdi, da preveč ostajamo pri, sicer konkretnem, a le splošnem nivoju. Ne bi smeli vztrajati pri tem, pač pa stopiti še stopničko naprej, v analizo konkretnega. Tako bi ugotovili, koliko smo res marksistično sposobni. To bi bil najboljši izpit, in hkrati pritrilo tistim, ki so nam predavali, predstavljajo pa vrh marksistične teorije; med njimi Božidar Debenjak, Miša Nikolič, Branko Carat, Vanja Sutlić, Mijat Suković, Zvone Dragana, Franc Šetinc, Mitja Ribičič, Maca Jogan, Miran Potrč, Vinko Hafner, Mika Špiljak itd.«

Marjan meni, da mu bo tu pridobljeno znanje vsekakor koristilo in da bi moral vsak, ki se želi politično uveljavljati, skozi eno takšnih marksističnih šol. Cilj ni v tem, da svet razlagamo, pač pa, da ga

menjamo. Za to pa je treba spoznati, kaj in kje menjati. Politična šola ZKJ Josip Broz Tito v Kumrovcu bo v prihodnje vlagala vse napore v to, da se marksistično teorijo ne bi učili kot večno resnico, pač pa, da bi se naučili marksistično misliti.

Vladimir Kurtić iz Džurđevca, SRH, kvalificirani delavec-monter električne napeljave, sicer pa predsednik domače mladinske organizacije:

»Koliko vpliva imajo mladi pri odločanju? Znana so stališča iz resolucije tretjega kongresa ZKJ o vprašanjih mladih. Ta stališča so se razvodenela v preprosto frazo, ker jim nihče več ali manj ni posvečal pozornosti. Bolj smo jih uporabljali v govorih kakor v praksi.

Gre preprosto za to, da še vedno zelo malo mladih od-

Vladimir Kurtić

loča o najpomembnejših vprašanjih našega časa in družbe. Na kratko: v moji republici se ta odstotek suče okoli številke 16. Morali bi se torej zamisliti. Delali smo anketo, zajeli okoli 10.000 mladih. Vprašali smo se, kdo odloča, kdo ima vpliv? Rezultati anketa so pokazali, da so se daleč v ospredje prebile družbenopolitične organizacije, njim slede izvršni svetovi, na repu pa je torej tisti, za katerega nenehno govorimo, da bi moral odločati. Delegatski sistem, izbrušen in brez manipulacij, bi mlademu človeku bržkone zagotovil vpliv na odločanje, ki mu gre. Kaj naj si ob vsem tem misli mladi rod, ki mora nenehno poslušati zagotovila, kot denimo mladost je naša bodočnost, na mlademu človeku gradimo, pa še da je človek, še posebej mlad, naš največje bogastvo?

Prepričan sem, da pretežna večina mladih sploh ne ve, na koga naj se, denimo v krajevni skupnosti, obrne, da jo bo voljan poslušati. Tam v pretežni meri razrešujejo komunalne zadeve, vse drugo jih ne zanima. Pri vsem tem so mladi usmerjeni zgolj v svojo organizacijo, ki že dolgo ni to, kar od nje pričakujemo (preživetost, okostenelost, zbirokratiziranost, oddaljenost od osnov), kajti družbenopolitične organizacije se komaj kaj posvečajo tem problemom. Če že, deklarativno.

Mladi ne verujejo v institucionaliziran način reševanja njihovih problematike.

Kaj je narobe z mladinsko organizacijo? Način dela in sistem sta zastarela. Ukvarja se s tisoč drobnimi stvarmi, življenjsko pomembnih se ne loteva. Izgublja avtoriteto, nikakor ni več povezovalec. In vendar bo ta organizacija, po naravnih zakonitostih, zdaj zdaj morala prevzeti vlogo borčevske organizacije, le narava boja se spreminja in se še bo.

Napake? Seveda, preveč jih je, vpliv na mlade ogromen. Mlad človek premišlja. Vidi, da ne more storiti nič-

sar. Da je brez moči ob Obrovcih, Fenijih, da ga neodgovornost potiska v vse večjo odvisnost, v dni, ko bo moral sam plačevati račune. Stihija forumskega dela mu veže roke. Zaradi vsega tega sili v ekstese, ekstreme, v naključne, improvizirane rešitve.«

Mirč Pestiček iz Maribora, uslužbenec občinskega sindikalnega sveta:

»Veliko govorimo o moralni? Še premalo. In predvsem – neodločno. Vemo, kaj delamo narobe, pa tiščimo glavo v pesek. Zakaj, komu to ustreza? Imamo vzroke. Moralne norme, zakoličene med narodnoosvobodilnim bojem, so trdna, solidna osnova, zgled. V povojnem obdobju smo, kot kaže, vse preveč drveli gospodarski samostojnosti naproti, moralne deformacije so neopazno zdrsnile mimo nas, na moralne vrednote, kot sestavni del nekega normalnega razvoja, smo kar nekako pozabili. Zdaj bijemo plat zvona. Razrasla se nam je potrošniška miselnost. Seveda se vse to pozna na mladih. Pravimo, da so mladi zrcalna podoba prednikov. Nekateri se tega otepajo na žive in mrtve. Zakaj? Težko je priznati, če si kaj kriv. Ker so pač odnosi v družbi krepko razrahljani, se to kaže v mladi generaciji. To bo že treba odkrito priznati.

Smo – še vedno, in to je dobro – iskalci novih poti, novih rešitev, možnosti. To prinaša napake, razumljivo. Je pa veliko vprašanje, koliko je ta družba pripravljena priznavati in popravljati te napake. Zdi se mi, da ne najbolj. Navadili smo se olupševati stanje, ga zavijati v svileni papir, ker je to udobneje. Zavajamo sami sebe. Ni dovolj pripravljenosti, menimo mladi, da bi si ta družba odkrito pogledala v oči. To mlade strahovito bode v oči.

Mirč Pestiček

Nezaposlenost? Brez dvoma problem, s katerim ima opraviti predvsem mlada generacija. Očitajo nam, da smo nezadovoljni. Kako biti zadovoljen z nezadovoljstvom v malhi? Morali bi se bojevati proti nedelu, ki ga je še na pretek, zaposlovanju z zvezami, poznanstvi, veljavnostjo, strici in tetami... Bojevati se proti nespoštovanju dogovorov o zaposlovanju pripravnikov. Morali bi odstraniti vse negativne pojave na delovnih mestih. Spoštovati delo, prek dela seveda človeka. Energično prekiniti delovno razmerje vsem, ki se jim ne ljubi delati, prenehati z lažno socialnostjo. Mladi ljudje ne sprejemajo zgolj fraze, deklaracije, lepe besede brez teže in pomena.

Odgovornost? Roko na srce: takšnih mojstrov za izgovore bržkone ni, kot smo mi. Ne bodimo smešni s tistimi parolami, kako smo vsi odgovorni za vse.«

Stran pripravila Živa Drole in Milenko Strašek

Mirjana Dašić

vidualnega. Z literaturo nimajo težav, saj ima šola bogato knjižnico s približno 30.000 knjigami in 18.000 naslovi. Osnovna literatura je vsa v jeziku narodov in narodnosti in vsak slušatelj ima osnovno literaturo, kot je na primer Marxov Kapital, zagotovljeno.

Sledi delo v skupinah, kjer slušatelji skupaj z mentorji razpravljajo o temi, o literaturi in na koncu izrazijo svoja mnenja. Ko se skupaj sestanejo v dvorani, z odprtimi vprašanji predavatelju sinte-

Zazidano pretresljivo pričevanje

»Kar ne smem zaupati živemu človeku...«

Na različne načine izraža človek svoja občutja. Še posebej, če je vojna in lahko postane nevarna že beseda, kaj šele dejanje. Jeza v srcih narašča, nemoč se spreminja v moč, boleče preskušnje kalijo človeka in ga postavljajo v čas in prostor v popolnoma drugačni podobi. Pojem o junaštvu dobi povsem samosvoje razsežnosti.

Skoraj bi se izgubilo pismo, ki ga je nekdo iz Jerajev družine iz Rečice v Zgornji Savinjski dolini napisal v letu 1942, ko so streljali talce v Celju in Mariboru, nečloveško mučili v celjskem gestapovskem Starem piskru, ko niso bile tako maloštevilne niti skromne partizanske akcije. Pisec se je izpovedal z namenom, da se gorje ne bi pozabilo. Izgubil bi se skoraj pretresljiv dokument o trpljenju nekega naroda, ki so ga hoteli potužiti, streti, zbrisati z zemeljskega obličja.

Dokument je bil dolga leta zazidan – neznani pisec, zanesljivo pa nekdo Jerajev družine – ni zaupal nikomur, upal in verjel pa je, da bo naposled vendarle prišel v roke pravih ljudi. Listina, ki ima naslov Majhen življenjepiš iz dobe nesrečnih časov, nosi datum 25. november 1942, podpisanih pa je sedem Jerajevih: Franc, Vera, Slavko, Ana, Pavla in Fani. Prvi podpis je zaradi vlage, ki je mogoče načela rokopis, žal nečitljiv.

Pismo je zazidal Franc Vodušek, zidar iz Dol-Suhe. Pri prenovi poslopja so dokument po naključju našli, kasneje ga je dobil v roke Jure Krašovec, dolgoletni novinar celjskega Tednika.

Ni pa popolnoma jasno, zakaj so Jerajevi pismo zazidali. Česa so se bali? Kaj so hoteli s tem povedati – in komu? Je bil v bližini izdajalec? Jih je gorje tako prestrašilo, da svojih težav niso nikomur zaupali?

Kakorkoli že, pismo objavljamo v celoti, nepraviljeno, kot dokument izjemnega časa, kot izpoved slovenskega človeka, ki je veroval le sebi in svoji vesti.

»Utihniti bi moral slovenski jezik...«

»Ko se pripravljam k temu pisanju mi stopi jasno pred oči kakor živa slika

življenja sedanjega časa. Mogoče bo preteklo mnogo, mnogo let, da bo prišel komu po naključju v roke ta... (zaradi vlage nečitljivo, op. p.) takrat bo lahko iz

njega posnel v kak... in težkih časih so živeli njegovi predniki.

Jesen je skoro že za nami... mrzlo, a drugače lepo brez snega, to je 25. novembra na god sv. Katarine 1942. Skoro bo preteklo dve leti odkar smo sužnji tujega naroda. Trpljenje naše je nepopisno. Kar ne smem zaupati živemu človeku, to zaupam temu papirju, ki bo po preteku let mogoče prišel v roke človeku, ki bo imel vsaj sočutno besedo za njegov nekdanji samo zatirani narod.

To pismo pišem s tresočo roko s krvavečim srcem in solznimi očmi. Kaj nam pomaga... četudi tako lep dan... tako očarljiv, ko je

pa v naših dušah tema strašnejša od najbolj temne noči.

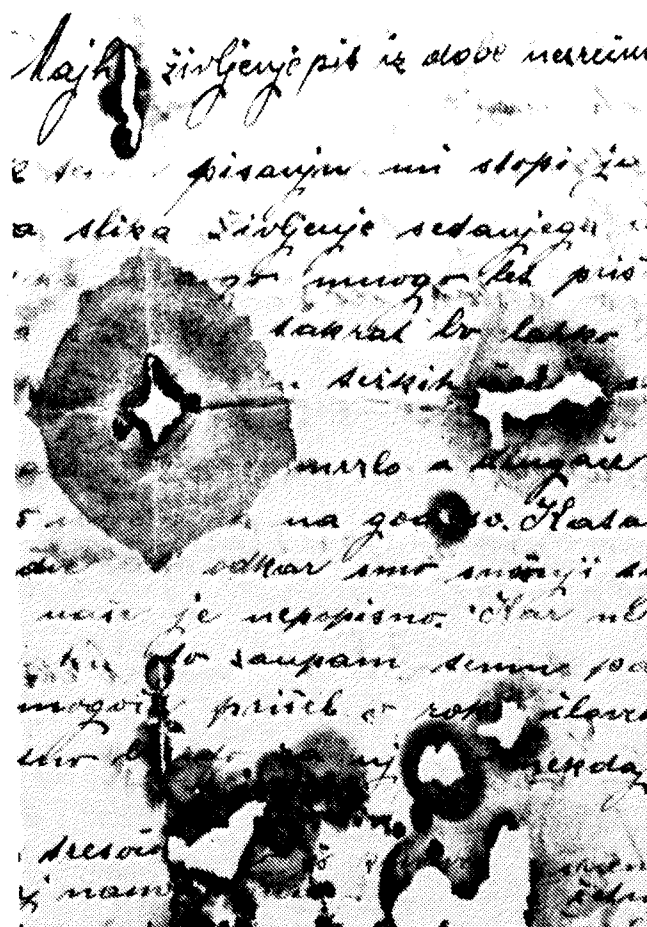
Prišli so tujci hoteli nam odvzeti kar nam je najbolj drago in najbolj svetega našo vero, izgnali naše duhovnike veliko celo mučili in postrelili. Iz vseh šol in uradov vrgli sv. križ in na njegovo mesto obesili sliko malika in trinoga sedanjega časa »Hitlerja« (beseda podčrtana, op. p.). Utihniti bi moral slovenski jezik in zamreti slovenska pesem, ki je donela sto in stoletja po slovenski zemlji.

To je udarec hujši... za prave sinove in hčere Slovenske matere... ki so naše očete in sinove uničili jih mučili na zverinski način in nazadnje postrelili a njihove družine, matere, žene in nedolžne otročice pa iztirali iz lastne grude od domačega ognjišča v tuji svet po lagerjih, kjer so jim pripravili življenje, ki ni za človeka temveč le priprava na počasno umiranje vsled gladi nesnage in mraza. Mnogo od njih jih je pa tudi pobegnilo, ki se pa sedaj skrivajo kot divje zverine po planinah, kot izvržek človeštva, imenovani od teh mučiteljev in trinogov komunisti banditi sploh najhujši tolovaji a v resnici so pa najboljši sinovi in hčere slovenskega naroda.

Oh kdaj bo prišla ura rešitve in bomo ji sploh doživeli Bog ve. Upajmo... bila knjiga premajna, da bi mogel popisati vse kar sedaj preživljamo.

Ne glede na mesta, poškodovana od vlage in starosti, vsebina pisma ni okrnjena; njenega pomena ni težko razbrati in hkrati tudi dojeti pomembnost dokumenta, izpričano skozi povednost preprostega človeka. Prav ta preprostost pa je sama po sebi najčistejši vrec resnice in obtožbe druge svetovne vojne, vojne in nasilja nasploh.

Milenko Strašek

Del fotokopije pisma Jerajevih iz Rečice v Zgornji Savinjski dolini. »Majhen življenjepiš iz dobe nesrečnih časov...«

Ob 40-letnici Antona Janeža-Bojnika iz Žabč pri Tolminu

Slišala je strele, ki so ji ubili sina

Janeževa Terezija, Klinkonova nekdanja, je rodila Tončka, ko so moža poklicali v vojsko, iz katere se ni vrnil. Bilo je prvo leto prve svetovne vojne.

Ni bilo drugega, fanta je morala spraviti h kruhu. Pomagala ji je narava, deček je bil nadarjen in ne previhrav, z veliko smisla za tehniko. Brez kakršnega koli učenja si je Tonček naredil različne

Anton Janež-Bojnik

pripomočke in ko so v vas napeljali električne žice, si je energijo napeljal v svoj dom pa tudi sosedom.

Nepriljubljenemu službenju vojaškega roka v italijanski vojski se ni bilo mogoče izogniti. Zaradi lepe postave so ga dodelili grenadirjem, kraljevi gardi (iz tega obdobja je tudi slika). Ko se je Italija zapletla v vojno, je Tonček odšel na fronto, v Grčijo.

V februarju 1943 je Bojnik odšel v gozd, v Soški odred, poznejši Severnoprimorski odred in Gradnikovo brigado. Najdemo ga v številnih bitkah: na Matajurju, Stolu, Krnu... Proti koncu julija istega leta so ga kot mitraljezca (bil sem njegov pomočnik) poslali v brigado na Dolenjsko. Brigada je trpela hudo žejo na pohodu, predvsem skozi Trnovski gozd. Tu in tam so našli še sneg.

Pred kapitulacijo Italije, takrat je Bojnik razoroževal

Italijane v Ribnici in belogardo po Notranjskem, se je tolkel pri Krvavi peči. Potem se je znova vrnil v rodno Primorsko, se skupaj s svojo enoto spopadel z Nemci na Nanosu in končno spet odšel domov, v svoj rojstni kraj. Bil je že star partizan, izkušen bорец, zaradi prirojene sposobnosti za tehniko pa so ga naposled imenovali za komandirja minerskega voda na Mrzlem vrhu pri Tolminu. Že junija je sodeloval pri miniranju železniškega mostu v Baški grapi. Njegovi so izdelovali tudi ročne bombe, brčkone je pomagal tudi sam s svojim znanjem.

Marca 1944 ga je Makucev Ludvik iz partizanske Šentviške gore zaprosil, če sme domov. Bojnik ni okleval, pustil ga je. Makuc se ni vrnil. Odšel je k domobrancem v Tolmin. Bojnik je za Makucevo dejanje izvedel, nikakor pa ni mogel verjeti, da bi bil Makuc zmožen storiti kaj slabega... Ničesar ni storil, da bi zavaroval enoto, ki ji je poveljeval. Spali so brez straže.

Zgodaj zjutraj 30. marca je Judež nasrčevaj pripeljal domobrance iz Tolmina. Za Bojnika in dva borca se je revolucija končala, obležali so v taborišču na Mrzlem vrhu. Bojnikov tovariš je bil edinec, doma iz Volarij, Kumrov po domače... Ostali so se rešili.

Streli v zgodnjem jutru niso splašali le ptice, slišala jih je zaskrbljena Janeževa mati, prisluhnile so jim Žabče...

Naslednje jutro sem se vračal s Šentviške planote (bil sem kurir VOS), ves zaskrbljen, mudilo se mi je. Poiskal sem Bojnikov tabor. Našel sem prijatelja, soborca in soseda – ubitega.

Kaj se je zgodilo, je Bojnikovi materi povedala Marija Šavlijeva. Niso se utihnili zadnji streli bratomorne vojne, ko je izdajalec dobil plačilo.

Andrej Jelinčič-Rožnik

Iz obroča pri Rašici

S psi in letali po sledih

Vsi znaki so kazali, da sovražnik vendarle namerava obkoliti Gorenjski odred. Dvanajstega junija 1944 se je proti Rašici začeli pomikati 25 avtomobilov, v Vodice je prispelo osemdeset avtomobilov, nekoliko pozneje pa sta vodstvi drugega in četrtega bataljona izvedeli, da je tudi v Smledniku pripejalo štirinajst avtomobilov policije. Očitno je bilo, da sovražnik obkoljuje oba bataljona.

Sovražnik je hotel bataljon uničiti, zato je bilo treba izdelati načrt o preboju iz obroča. Bataljonska poveljstva so storila vse, da bi preprečila kakršnokoli presenečenje. Poslali so izvidnice in proučili podatke: na ozkem prostoru ceste Zg. Gameljne-Povodje-Skaručna so se Nemci dokaj dobro zasidrali. Tukaj se je bilo skoraj nemogoče prebiti, predvsem zaradi precejšnjega števila mitraljezov pa tudi neugodnega terena. Odločili so se, da se izmaknejo iz obroča nekje na območju Mengeš-Martinek, in da nato pridejo prek Topola in desno od vasi Križ v območje gozdov, ki se raztezajo od Kamniških planin. Predhodnica petdesetih mož s šestimi mitraljezi naj bi s frontal-

nim spopadom naredila vrzel, skozi katero bi se pomaknila glavčina.

Z vodnikom bataljona ni sta imela sreče. Zbegana sta jih zapeljala v neko jamo, od koder ni bilo izhoda. Ura je bila okoli dveh zjutraj, 13. junija. Morali bi se na vsak način prebiti iz obroča. Borci so se zadrževali nekje pod Debelim vrhom v smeri Sinkov turn, tako so ugotovili s pomočjo kart, kompasa in zvezd. Začeli so se prebijati v smledniški hrib in proti vasi Voglje.

Kolona je končno prispela na rob gozda pri vasi Vesca, se razcepila v predhodnico in glavčino in pričakovala sovražnika. Predhodnica, razvrščena v strelce, je počasi napredovala v sovražnikovi

smeri, glavčina pa je prebredla potok blizu vasi Polje.

Sovražniki so jih kmalu opazili. Rakete so razsvetlile nebo, pekel se je odprl. Borci so se znašli na krompirjevi njivi pa v gostem in visokem žitu. Brazilo in valujoče žito so jim prišlo še kako prito za zaklon pred izstrelki. Predhodnica se je prikradla v bližino zased in pogumno jursala nanje. Posrečilo se je, z desne strani ni bilo več streljanja, pač pa se je zato zgoštilo na desni. Pri vasi Repnje so se borci prebili do gozda in nato skozi Zapoge odšli v gozd in se utaborili nekje v bližini vasi Voglje.

Nemci niso verjeli, da so se partizani prebili. Rašico so zato povsem obkolili in zasedli, opazovali pa so nenehno tudi njeno okolico. V gozdove so poslali opazovat kmete. Posrečilo se jim je. Zasedli so vse možne izhode, vsa cestišča... Ob enih popoldan so se začeli pomikati proti partizanskim položajem

iz Vodice, Trboj, Smlednika.

Spopad

Ob petih popoldne se je približno 150-200 sovražnikovih mož srečalo z borci obeh bataljonov. Na bojišču je ostalo šest mrtvih sovražnikov in osem hudo ranjenih – začeli so se umikati. Borci so jih vneto sledili. Sovražnik je medtem izgubil sled in položaj se je obrnil. Okoli enajste ure zvečer isti dan so se partizani obrnili v smledniški hrib in zjutraj naslednjega dne prišli v bližino Križa.

Ob osmih se je znova odprl pekel. Ogromno število vojaštva je z vseh strani začelo vdirati v gozd, besno in razjarjeno, ker jih niso našli že doslej. Na pomoč so prišla tudi letala: v nizkem letu so pregledovala Rašico in smledniški hrib ter gozd in hrib nad Bukovico. Brčkone je moralo eno letalo opaziti lahek dim iz kuhinje.

Ob dveh popoldan so Nemci končali. Prepričani so bili, da na črti Smlednik-Zavrh-Povodje-Skaručna-Repnje-Zapoge-Smlednik ni mogoče storiti še kaj več. Strnili so močne skupine vojaštva, po cesti pa sta nenehno patrolirala dva tanka,

metala predse tromblonke in mine in z raketami dajala smer skupinam, ki so se razlezele po gozdu. Iz tankov so streljali na kraje, kjer so slutili partizane.

Treba je bilo čim dlje zadržati spopad, da se Nemci ne bi preveč skoncentrirali, in šele proti večeru odgovoriti na žolčne napade, napasti in se prebiti v smer vasi Repnje, od tam pa s hitrim pohodom priti v bližino komande.

Izvidnice so potrdile želje partizanov: v sovražnikovih vrstah je bila vrzel. Ob osmih zvečer so prišli Nemci v neposredno bližino, le petsto metrov jih je še ločilo od partizanskih položajev. S spretnim manevrom so borci obšli sovražnikovo levo krilo in se v nevihti, brez prave orientacije, držeč se za roke, pomikali po gozdu proti vasi Repnje, kjer bi morali prebiti zasedo.

Prišli so do roba gozda med vasema Repnje in Benko. Bilo je temno kot v rogu, divjala je nevihta, pripravili so se za preboj... Sovražnik ni opazil pohoda. Mimo Bukovice in Vodice so še podnevi obšli Komendo, že pozno zjutraj pa prišli v Komendsko Dobravo. Nevarnost je minila, sovražnik jim ni več sledil.

Nemci so v edinem močnejšem spopadu z bataljonom, ki sta takrat štela okoli 350 borkov, imeli šest mrtvih in osem hudo ranjenih, bilo pa jih je okoli tri tisoč. Pomagali so si s tanki in oklepnimi avtomobili, tudi z letali, pa topovi in naposled s policijskimi psi.

Spopad je na partizanski strani pustil ranjenega borca, starejši bорец je dezertiral, prizorišče bojev pa je zapustilo prejšnji dan tudi dvajset novincev.

Dvanajstega junija bo minilo štirideset let, odkar sta se drugi in četrta bataljon Gorenjskega odreda prebila z rašiškega pogorja pri vasi Vesce pri Vodicih iz skoraj neresljivega položaja.

Prosimo vse borce, ki so sodelovali pri preboju naj čimprej sporočijo sedanjim naslov. Na proslavi ob štiridesetletnici dogodka bodo prejeli spominske značke.

Podatke pošljite na naslov: Maks Žnidar Utič 18 61217 Vodice nad Ljubljano tel. 843-107

CESTNO PODJETJE V KRANJU

KRANJ, JEZERSKA c. 20,
p. p. 8

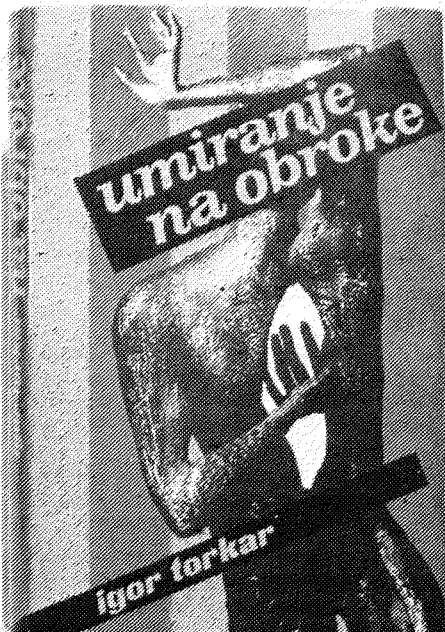
TELEFON: 26-861
ŽIRO RAČUN 51500-601-10285

Vzdržujemo, rekonstruiramo in gradimo ceste. Poleg tega pa opravljamo tudi druga dela nizke gradnje, opravljamo transportne in strojne storitve ter prodajamo gramozne in kamnite materiale.

CANKARJEVA ZALOŽBA

LJUBLJANA, KOPITARJEVA 2

NOVO PRI CANKARJEVI ZALOŽBI

Igor Torkar:
**UMIRANJE
NA OBROKE**

Umiranje na obroke, novi roman Igorja Torkarja je branje o nas, aši usodi in naši še trajajoči zgodovini. Avtor obnavlja z dokumenti, pričevanji in literarno izpovedjo zgodbo revolucionarja, partizana, dachauskega zapornika in poveljnega obsojenca, zgodbo o razpadanju človečnosti v človeku v času nasilja in teptanje osebnosti. Roman je literarni popis neke naše poti iz revolucionarnih dejanj in navdušenja prek zmot in človeške tragike v svet socializma s človeškim obrazom. 404 strani, 1200 dinarjev

NAROČILNICA:

Prilimek in ime
Naslov
Poklic
Reg. št. os. izk
Zaposlen pri
Naslov del. org

NAROČAM KNJIGO: UMIRANJE NA OBROKE

Račun bom poravnal / v enkratnem znesku
v obrokih (do 3. obr. brez obresti, do 6. obr.
6% obresti, do 10. obr. 12% obresti od naročila
Najmanjši obrok je 500 dinarjev

Datum:

Podpis:

Naročilnico pošljite na naslov:
CANKARJEVA ZALOŽBA, Ljubljana, Kopitarjeva 2
Knjige lahko kupite tudi v knjigarnah in pri zastopnikih založbe

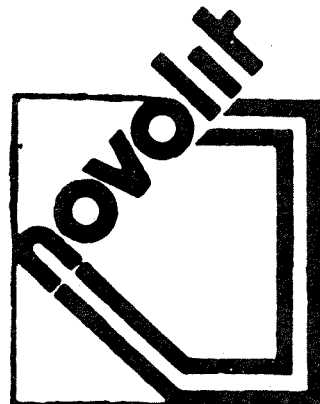

izolirka

LJUBLJANA

TOVARNA
IZOLACIJSKEGA
MATERIALA, N. SOL. O.
61001 LJUBLJANA

TOZD

n. sub. o.

– Proizvodnja lahkih
gradbenih plošč,

**61385 NOVA VAS
DSSS V LJUBLJANI,**

OB ŽELEZNICI 18

izolirka

LJUBLJANA

Antonija Pleško-Toni

Sredi aprila smo se na ljubljanskih Zalah poslovali od nadvse dobre skrbnice številnih ilegalcev okupirane Ljubljane. V majhnem podstrešnem stanovanju v Rožni dolini sta skupaj z možem imela bunker za skrivno delovanje ciklostilne in kasneje dokumentne tehnike ter za pribežališče pomembnih stalno preganjanih ljubljanskih aktivistov. Septembra 1944. leta je morala zapustiti bunker in stanovanje. Podala se je na dolgo pot prek Primorske in Kočevske v osvobodeno Belo krajino. Z delom je nadaljevala v etapni kuhinji.

Jože Kosič

Decembra lani smo se na Blejski Dobravi poslovali od Jožeta Kosiča, rojenega pred 58. leti v Pliskovici pri Sežani. Kot 17-letni deček je bil skupaj z očetom zaprt v italijanskih zaporih. Po šestih mesecih so ga izpustili in odšel je v partizane v Kosovelovo brigado in kasneje enote VDV. Bil je večkrat odlikovan.

Jožefa Kralj

V Preski smo se poslovali od mladinske aktivistke Jožefe Kralj, rojene pred 61. leti v Zbiljah. V hiši, kjer je stanovala, je bila javka. Od 1943. leta je aktivno delala najprej kot mladinka, nato sekretarka mladine in obveščevalka v zbiljskem okolišču.

Terezija Gostiša

V 90. letu je februarja v Zireh umrla Terezija Gostiša. Za NOG se je opredelila že 1942. leta. Kasneje je aktivno delala na terenu, moža in sina je imela med partizani. Prejela je medaljo za sluzug za narod, značko in priznanje OF.

Milka Mravlje

Februarja smo se na pokopališču v Preserjahu pod Krimom poslovali od 68-letne Milke Mravlje. Bila je aktivna in organizirana udeleženka NOG in članica ZKS. Za aktivno družbenopolitično delo ji je krajevna konferenca SZDL podelila priznanje OF.

Tone Črnač

Januarja smo se na Mirni na Dolenjskem poslovali od Toneta Črnača, gozdarja iz Prestranka. Vojaski rok je služil v italijanski vojski. Po napadu na fašiste 1928. leta je odšel v Jugoslavijo. S sodelavci je nosil protifašistični tisk in orožje čez močno zastraženo mejo na Primorsko. Leta 1937 je bil aretiran, zaprt v Beogradu ter izgnan v Makedonijo. Ob napadu na Jugoslavijo se je vrnil v Slovenijo, kjer so ga ujeli Nemci. Ušel jim je in na Travnici gori se je 1941. leta pridružil borcem Ribniške čete in Sercejeve brigade. Končal je politično šolo v Črnomlju in bil dodeljen komandi belokranjskega vojnega področja ter komandi mesta Ljubljane. Po vojni je bil na raznih vodilnih mestih v gospodarstvu in v DPO. Kot lovski in kinološki strokovnjak je prejel vsa odlikovanja obeh zvez SRS, SR Srbija ga je odlikovala s srebrnim vencem za lovske zasluge.

Marija Zaman

Na svojem domu na Češnjici je lani umrla Marija Zaman - Turkova iz gostilne Ratitovec. Izhajala je iz znane aktivne partizanske družine Lotričevih. Že takoj na začetku vojne se je vsa njena družina vključila v NOG. Partizanske enote je oskrbovala z vsem potrebnim. V njihovi hiši se je zbirala hrana in ostali material za partizane.

Antonija Lukanc

V Črnečah smo se poslovali od Antonije Lukanc iz Podklanca, rojene 1897. leta, matere padlega borca.

Jakob Prosenjak

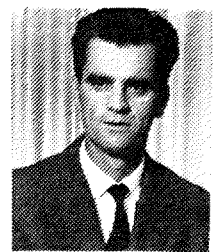
Umril je Jakob Prosenjak iz Dravograda. Rodil se je 1917. leta. Bil je bорец 5. prekomorske brigade in dvakrat odlikovan.

Franc Tolar

Lani smo se poslovali od Franca Tolarja, rojenega 1913. leta v vasi Podlonk. Kot gozdni delavec je delal v gozdovih Jelovce. V NOG je začel delati že zgodaj. V partizane je odšel julija 1943. Ker je bil bolj šibkega zdravja, je opravljal naloge terenskega delavca.

Ana Mišič

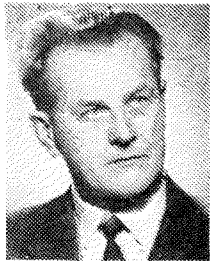
Na Blejski Dobravi smo se decembra lani poslovali od Ane Mišič. Bila je aktivistka NOB. Po vojni je bila aktivna v družbenopolitičnih organizacijah.

Ante Gusić

Marca smo se v Ajdovščini poslovali od Anteja Gusića, rojenega 1927. leta v Grabu pri Sinju. Sredi 1942. leta se je kot 15-letni mladenič postavil na stran svojega naroda v boj proti mračnjaškim silam in 1943. leta je prostovoljno stopil med borce Sinjskega bataljona in se bojeval v 3. dalmatinski udarni brigadi v zaščitnem bataljonu 4. armade. Leta 1944 je bil sprejet v Skoj in kasneje v KPJ. Kot starešina JLA ga je vodila pot v Vipavo in Ajdovščino. Leta 1957 je bil zaradi bolezni upokojen s činom kapetana. Za zasluge v NOV in za povojno delo je prejel več odlikovanj.

V 1983. letu so umrli tile člani ZZB NOV Ajdovščina:

**Leopold Terčelj
Ludvik Valantič
Marjan Lokar
Ema Silajdžić
Edvard Bolčina
Terezija Terčič
Herman Vodopivec
Alojz Žigon
Alojzija Repše
Ivan Černigoj
Venceslav Ferjančič
Ivan Černigoj**

Janez Duhovnik

Avgusta lani smo se v Preski pri Medvodah poslovali od rezervnega oficirja Janeza Duhovnika, rojenega 1911. leta. V NOV je vstopil 1944. leta ter bil takoj poslan v oficirsko šolo za radiotelegrafiste. Bil je inštruktor za kriptografijo pri glavnem štabu NOV in POS. Po vojni je bil demobiliziran in kot papirniški strokovnjak poslan v tovarno Količevo. Prejel je dve odlikovanji in več priznanj.

Franc Skvarča

Decembra lani smo se v Preski pri Medvodah poslovali od rezervnega kapetana 1. razreda Franca Skvarča. Rodil se je 1908. leta v Medvodah. Z družino je bil izseljen v Petrinje. V NOV je vstopil 1943. leta v Zapadnodolenjski odred. Kmalu je odšel v vojno mornarico v 3. obalski pomorski sektor v Šibenik, kjer je bil strojnik in namestnik političnega komisarja čete. V boju je bil zajet in odpeljan v taborišče Stalag. Prejel je dve odlikovanji in več priznanj.

Julijana Bogataj

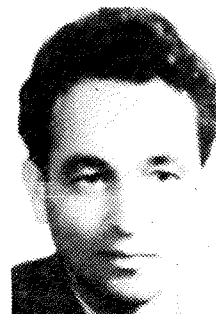
Oktober lani smo se v Selcih poslovali od partizanske matere Julijane Bogataj - Kovarčeve mame. Rodila se je pred 86 leti. Od februarja 1943. leta, ko je najstarejši sin odšel v partizane, je kljub grožnjam in strahovanju okupatorja in njegovih pomagačev vztrajala in s svojo družino po svojih močeh podpirala partizane.

Anica Luznar

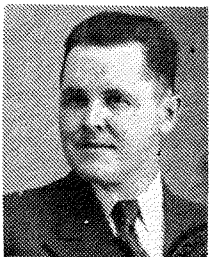
V Dobravi pri Kropi smo se lani poslovali od 70-letne Anice Luznar, aktivistke NOB od 1941. leta in članice AFŽ.

Janez Kropin

Decembra lani smo se v Limbušu poslovali od Janeza Kropina, rojenega 1912. leta na Knežji njivi pri Postojni. Leta 1944 se je priključil 15. osijski brigadi.

Anton Hafner

Konec 1983. leta smo se poslovali od Toneta Hafnerja-Kara. Rodil se je pred 62. leti pod obronki škofjeloškega hribovja v vasi Trnje. Po poklicni šoli se je opredelil za napredne ideje delavskega razreda, za boj proti fašizmu. V organizirano delo za NOB se je vključil 1942. leta in leto kasneje odšel v partizane. Bil je bорец Škofjeloške čete, postal je član Skoja in 1943. leta je bil sprejet v KPJ. Bil je politični komisar čete 5. bataljona VDV brigade na Gorenjskem. Gestapovci in belogardisti so jim požgali dom, očeta ustrelili, mater in pet otrok odpeljali v taborišče. Po vojni je Tone končal srednjo in višjo oficirsko šolo in kot aktivni oficir služboval po raznih krajih Jugoslavije. Leta 1966 je bil upokojen s činom kapetana 1. razreda. Prejel je številna odlikovanja in priznanja.

Vinko Pirc

Januarja smo se v Kropi poslovali od Vinka Pirca, rojenega 1906. leta. Že 1941. leta se je priključil NOB in ga materialno podpiral. Leta 1944 je stopil v NOV v 7. SNOUB. 16. SNOB, 18. SNOUB, bil v štabu 30. divizije in 9. korpusa in v 2. brigadi slovenske divizije. Bil je ranjen. Zbral je veliko gradiva za dobravsko kroniko. Po upokojitvi je delal v Kranju.

Franc Pečovnik

V Dravogradu smo se poslovali od Franca Pečovnika, rojenega 1897. leta. Bil je bорец za severno mejo in sodelavec NOG.

Pravni svetovalec

K. J. G. Na referendumu v krajevni skupnosti smo pred leti glasovali za samoprispevek za ceste v višini 1 odstotek od osebnega dohodka in 100 dinarjev od vozila. Ali sme krajevna skupnost povišati prispevek na vozila?

Odgovor: Samoprispevek se praviloma uvede v denarni obliki, lahko pa tudi v delu, materialu, prevozi in drugih storitvah, torej v nedenarni obliki. Pristojni organ krajevne skupnosti je z aktom o uvedbi samoprispevka lahko pooblaščen, da v naslednjih letih določi novo denarno vrednost nedenarnih obveznosti samoprispevka, ne more pa sam od sebe brez referenduma poviševati denarnih obveznosti. Če je bil torej samoprispevek dogovorjen v denarni obliki, njegove višine krajevna skupnost ne more spreminjati.

S. K. V. Starostna pokojnina vam je bila odmerjena na podlagi 35 let in 3 mesecev pokojninske dobe v višini 85 odstotkov, ker ste bорец NOV pred 9. 9. 1943. Kot ste slišali, gre takim borcecem 60 odstotno povečanje pokojnine. Zato menite, da vam je bila pokojnina nepravilno odmerjena. Ali imate prav?

Odgovor: Čeprav ste bорец NOV pred 9. 9. 1943, vam je bila pokojnina na podlagi 35 let pokojninske dobe pravilno odmerjena v višini 85 odstotkov pokojninske osnove. Borcecem NOV pred 9. 9. 1943 se sicer res pokojnina, odmerjena po pokojninski dobi, poveča za 60 odstotkov, vendar pa sme tako povečana pokojnina znašati največ 85 odstotkov pokojninske osnove. Ustrezno povečanje pokojnin (60, 30 in 10%) gre namreč le tistim borcecem NOV, katerih pokojnina, odmerjena po pokojninski dobi, ne znaša 85 odstotkov pokojninske osnove. Vam pa je bila pokojnina že na osnovi 35-letne pokojninske dobe odmerjena v višini 85 odstotkov pokojninske osnove.

S. K. M. Koliko znaša letos borčevska pokojnina, to je pokojnina, odmerjena od zajamčene pokojninske osnove?

Odgovor: Zajamčena pokojninska osnova, od katere se borcecem NOV pred 9. 9. 1943, oziroma do 13. 10. 1943 odmerja, oziroma ponovno odmerja pokojnina, znaša od 1. 1. 1984 dalje 21.481,71 din, to je v znesek povprečnega mesečnega osebnega dohodka delavcev v SR Sloveniji, povečanega za 17,65 odstotka.

N. B. K. Pred kratim je umrla moja neporočena sestra, lastnica majhnega posestva. Imam še brata, drugi brat pa je umrl, bil je poročen, toda brez otrok. Kakšen delež mi pripada po umrli sestri?

Odgovor: Če sestra ni napravila oporoke, bila pa je samska in brez otrok, bi dedovali najprej starši. Če so starši že umrli, dedujejo zapustnikovi bratje in sestre. Delež, ki bi pripadel umrlemu bratu, bi dedovali njegovi otroci, če bi jih imel. Ker pa umrli brat otrok ni imel, bosta dedovala po enakih delih samo Vi in mlajši brat.

H. E. M. Ali lahko dosežem izselitev sina iz mojega stanovanja?

Odgovor: Po zakonu o stanovanjskih razmerjih lahko imetnik stanovanjske pravice iz upravičenih razlogov zahteva od vsakega uporabnika stanovanja, razen od svojih mladoletnih otrok in svojega zakonca, da se izseli iz stanovanja in mu da za izselitev primeren rok, ki ne sme biti krajši od 30 dni. Zakon ne pove, kateri so upravičeni razlogi za tako zahtevo, v sodni praksi pa se kot upravičeni razlog šteje tudi grdo ravnanje uporabnika z imetnikom stanovanjske pravice. Po prejšnjih predpisih uporabniki niso imeli v takem primeru pravice do najpotrebnejših prostorov, po sedanjih predpisih pa je pred prisilno izselitvijo treba upravitelju preskrbeti najpotrebnejše prostore, to je take, ki varujejo stanovanca pred vremenskimi spremembami, njegovo pohištvo pa pred znatnejšo škodo.

Jože Vidic

3

GESTAPOVEC DRUSCHKE, PRIČE IN PRIČEVANJA

Odlomki iz rokopisa za knjigo Krik v Dragi

Ne spominjam se, koliko minut mi je dal, da se pripravim za na pot. Iz gostilniške sobe gre Druschke (no, tedaj še nisem vedel, da je to on) naravnost v kuhinjo, kjer se zagleda v radio. Mislim sem, da opazuje njegovo obliko, znamko, ko se urno obrne in me vpraša, čigav je. Odgovorim mu, da je moj. Tudi radio bomo vzeli s seboj reče.

V avtomobilu smo bili trije: Druschke, ki je šofiral, Činkovič in jaz. Ustavili smo se pri Kovaču na Jesenicah, kjer so bili policijski uradi, spodaj pa zapor. Brez kakršnega koli pojasnila me je zaprl. Prejšnji dan, prvega maja, so na Jesenicah aretirali precej oseb, zato so bile vse zaporniške sobe polne jeznih mož. S prijateljem in sodelavcem dr. Stanovnikom sva se samo spogledala in si mislila: Zdaj je pravica v rokah orožja, v rokah močnejšega.

Cez nekaj dni so nas odpeljali v Begunje, kjer so nas zjutraj vodili zasipavati strelske jarke jugoslovanske vojske, Zaporniški režim še ni bil strog.

Iz Begunj so nas odpeljali v zbirno taborišče za izgnance v Šentvid pri Ljubljani. Dobro se spominjam, da smo bili vsi aretiranci z jeseniškega območja 25. maja že v Šentvidu, ker je tega dne moja žena rodila najinega sina Miha. Prijatelji so mi čestitali...

Dne 13. junija 1941 sem se vrnil domov v Belco. Občasno sem hodil v svojo odvetniško pisarno v Stanovnikovo hišo urejati razne spise. No, kmalu sem dobil odločbo civilne uprave za zasedeno ozemlje Gorenjske, da mi prepovedujejo odvetniški poklic. V tem času sem že zvedel, da je vodja jeseniške izpostave gestapa Druschke in da im je on aretiriral. Njegovo postavo, obraz in uniformo so si zapomnili vsi, ki so bili v naši hiši (gostilni) ob moji aretaciji.

Konec avgusta 1941 je umrl moj oče Franc. Drugi dan po njegovi smrti sem odšel na Jesenice, medtem pa se je Druschke pripeljal z avtomobilom na Belco. Mojo ženo Hildo je vprašal, kje sem. V hodniku je videl pokrov krste in vence. Žena mu pove, da moj oče leži na mrtvaškem odru, jaz pa sem šel na Jesenice urejati, kar je potrebno v zvezi s pogrebom. Druschke pogleda v sobo, kjer je ležal oče in reče: Naj pride jutri po pogrebu k meni v pisarno, da urediva zadevo glede odvzetega radia.

Ne verjamem, da me kliče na Jesenice zaradi radia, rečem ženi. To je le izgovor, da ne bi pobegnil k partizanom, če bi povedal po pravici, da me bo aretiriral. Zaprošil sem Rudija Zupana iz Mojstrane, da gre z menoj na Jesenice. Njegov oče je bil lesni trgovec in gostilničar. Imeli so tudi svoje lovišče, Rudi se je ukvarjal z lovom, prodajal je radijske aparate, od februarja 1942 pa do konca vojne je bil nemški župan občine Dovje-Mojstrana. Njegova žena je bila Rabičeva Minca, učiteljica, hčerka lastnika hotela v Mojstrani (To je tisti Zupan, ki je julija 1942. leta pripeljal svoj avto h Koritniku na Jesenice, da ga popravi. Ker je bilo za popravilo potrebno več dni, ga je Koritnik s svojim avtom odpeljal v Mojstrano. Pod klancem na Belem polju ju je ustavila nemška straža. Izstopila sta in vprašala, če imajo vojaške vaje, ko pa tako streljajo. Vojak jima ni odgovoril. Po koncu streljanja so ju pustili naprej in tedaj sta videla 45 ustreljenih ob cesti in Druschkeja s pištolo v rokah. Zupan je maja 1945. leta dal o tem pismeno izjavo komisiji za ugotavljanje vojnih zločinov in zločincev; opomba J. Vidic).

Dr. Miha Potočnik, Polde Pernuš-Igor, Lovčev z Bleda, in Ivan Repinc - Triglavski iz Bohinja, fotografirani na zboru gorenjskih aktivistov leta 1981 na Mežakliji

Zupanu sem povedal, da je pri civilni upravi na Bledu zaposlen dr. Oskar Kaltenecker, ki sem ga spoznal kot planinec v Julijcih že zdavnaj pred vojno. Če bi me gestapovci aretirali, naj ga o tem obvestim po telefonu. V roke sem mu dal listek, na katerem je bila zapisana Kalteneckerjeva telefonska številka.

Gestapovci, ki še niso bili v Stanovnikovi hiši, so imeli pisarno v bivši orožniški postaji blizu šole (gimnazije), Druschkeja ni bilo, sprejel me je Zwick. Pogledal je v nek spis, me z očmi pomeril in ocenil od pete do glave, nato pa rekel: Greva. Ko sva prišla iz stavbe, namignem Zupanu, naj takoj sporoči na Bled.

Že drugič sem se znašel v zaporu v Kovačevi hiši. Naslednjega dne me odpeljejo v Druschkejevo pisarno. Kar naravnost izbruhne:

Dobili smo pismo iz vašega kraja, sicer anonimno, da v vaši gostilni ne dovolite gostom govoriti nemško.

V naši gostilni postrežemo vsakomur in ne delamo razlike med gosti, odgovorim. Že pred vojno so se v naši gostilni radi ustavljali nemški in avstrijski turisti. Z njimi smo govorili nemško. Lahko vam sestavim spisek ljudi iz rajha, ki jih poznam, oni pa nas in vedo, da smo bili vedno gostoljubni.

Druschke še ni bil nasilen in ni vztrajal, da so trditve v pismu resnične. Iztegnil je roko, mi dal pismo, rekoč: Sami ga preberite.

Ko sem ga bral, je zrl vame in me opazoval v obraz.

Napisala ga je ženska, rečem.

Vprašal me je, po čem to sklepam in katera je ta ženska. Kot bi se hotel nekaj od mene naučiti. Na prvo vprašanje sem se izvil, da je kaj takega lahko napisala samo kaka zlobna vaška klepetulja, ki smo se ji mogoče kdaj zamerili.

Na drugo vprašanje sem odgovoril, da trenutno ne sumim še nobene. Sem pa dobro vedel, katera vaščanka nas je na tak podoben način skušala vreči v nesrečo. To sem ji tudi očital po vojni.

Odpeljali so me v zapor, čez dva dni pa spet k Druschkeju.

Gospod Potočnik, kdo so vaši prijatelji pri šefu civilne uprave?

Premišljal sem, kaj naj odgovorim, a mi ni bilo potrebno, ker me je prehitel:

Prosti ste, toda pazite, če se še enkrat srečava, vam ne bodo pomagale nobene zveze.

V tistih dneh sem dobil službo na jeseniškem sodišču kot tolmač.

Predsednik sodišča je bil dr. Klein iz Celovca. Njegov oče in brat sta pred vojno živela na Jesenicah. Vsa družina je govorila slovensko, Bruno pa je bil znan jeseniški smučarski tekmovalac. Sodišče je reševalo le civilne zadeve (zapuščine, oporoke, ipd.).

Za mojo udeležbo v decembrski vstaji v zgornji savski dolini gestapovci dolgo niso zvedeli. V dogovoru z voditelji vstaje smo jim podtaknili, da so bili od upornikov ujeti dovski orožniki rešeni po moji zaslugi. S te strani nisem bil izdan, pač pa so mi prišli na sled med množičnimi aretacijami aktivistov OF decembra 1941 in januarja 1942. Bil sem član okrožnega odbora OF Jesenice. Razen sekretarja Sterlekarja, ki se je zadnji hip umaknil na Kamniško, so zaprli vse člane okrožnega odbora OF.

Sodišče, kjer sem bil zaposlen, je bilo v drugem nadstropju Kosove graščine na Jesenicah, v pritličju pa so bili zapor. Druschke je prišel na sodišče in mi z ironičnim nasmehom dejal, da bom od sedaj naprej imel nekaj časa pisarno v kleti.

Zasliševali so me v Stanovnikovi hiši, v nekdanjem stanovanju dr. Keržana. V hiši, v kateri sem nekoč imel odvetniško pisarno in v kateri naj bi z ženo dobila stanovanje.

(se bo nadaljevalo)

Štirideset let od uspešnega napada na Dornberk

»V tihi lozi se preštejemo in se veselo nasmejemo...«

Bil je maj, sončni maj 1944. Sadno drevje na Krasu je že zdavnaj odcvetelo. Prvi bataljon Kosovelove se je držal med vasema Tabor in Dornberk, v bližini pa so bili tudi drugi kosovelovci. Treba je bilo opraviti še z nekaterimi sovražnimi postojankami v dolini, ki so še vedno strahovale okolico. Prvi bataljon je najprej dobil nalogo napasti postojanko v Komnu. Potlej, zadnji hip, je prišlo novo povelje - ne nad Komen, ampak nad postojanko v Dornberku.

Skupinica dvajsetih borcev se je pod poveljstvom komandanta prvega bataljona Stane-Mahne-Jože spustila ponoči, nekaj pred enajsto, proti železniškemu mostu. Enajsta ura je bila dogovorjena zato, ker so druge enote hkrati napadle sovražnikove postojanke na Saksidu (v »mlinu« kot so rekli partizani), v Prvačini in v Volčji dragi. Bil je petindvajseti maj.

Štiri skupine po pet borcev so iz različnih smeri tiho hitele

dant brigade Anton Sebelja-Stjenka novo češko brzostrelko. Tako, iz prijateljstva in za dobro srečo. Ta nova brzostrelka se je hkrati s kurirjevo karabinko usmerila v okenske odprtine na šoli. Pomerila sta in užgala v temo. Toda, kakor v največji napetosti in veliki nevarnosti tako rado zgodi, je po prvih rafalih češka brzostrelka utihnila in ni več delovala. Vsakršno mahanje in poskusi popravila so bili zaman. In tako je v tisti nevarni bližini sovražnika, pred močno utrdno,

Stane Mahne-Jože

proti dornberški šoli - utrjeni fašistični postojanki. Komandant Mahne pa je s svojim kurirjem Brunom ubral pot prek železniškega mostu. Tam sta naletela na sovražno patroljo. In prav takrat je s strani Tabora zadonel v noč močan glas komandanta 30. divizije Ivana Turšiča-Iztoka: »Stanko, naprej!« Mahne in Bruno sta jo res srečno odnesla mimo patrolje in se z naglimi koraki bližala šoli. Nekako v razdalji dvajsetih metrov sta se ustavila.

Ravno tistega dne popoldne je komandantu prvega bataljona Kosovelove podaril koman-

ki se je zdela ponoči še večja in mogočnejša, le sem in tja počila kurirjeva puška kot bi komar brenčal okrog slonovega ušesa. Stane je glasno zaklel. Onih skupin tovarišev, ki naj bi prilezli iz drugih smeri, pa še ni bilo. Fašisti so kričali, komandant in njegov kurir sta pa korak za korakom lezla nazaj, skromnemu zatočišču za zidom naproti. Od bližnjih bombnih eksplozij sta bila že kar sajasta v obraza. Končno (najbrž v nekaj minutah), zdelo se je kot večnost, so se oglasile puške borcev prvega bataljona. Fašisti so se kar dobro držali. Tedaj je Mahne zavpil borcu Boji, naj udari po težki bre-

di, ki je iz sovražnega bunkerja sikala proti borcem. Junaški borec Boja se je priplazil komaj nekaj metrov od bunkerja in natančno zadel strelno lino.

Regljanje je ponehalo. Strojnice je bila uničena in strelec je omahnil smrtno zadet. Zdaj šele so lahko borci zares udarili.

Napad je bil tako silovit, da so se vneli okenski okviri in tudi vhodna vrata so začela goreti. Nekako ob treh zjutraj so na šoli končno izobesili nekakšno belo cunjo in s tem dali znak za vdajo.

Ceprav je bil boj hud in je bil napad na utrjeno dornberško postojanko nadvse drzen, je bila bera dobra: noben borec ni padel, na sovražnikovi strani pa le en vojak. Zato pa so jih kar 73 zajeli in izročili komandantu brigade. Zajeto orožje in strelivo je bilo zlata vredno.

Najbolj imenitna pa sta bila planinska topova. Že naslednjega dne so ju uporabili, ko so z njima požgečkali Nemce, ki so prihajali iz goriške strani.

Po zavzetju sovražne postojanke v Dornberku, ko je šola gorela v jutranjem siju, je na strehi zagorela tudi tribarvnica. Borci pa so v hiši nasproti šole zobali prve češnje in pokušali dobro domače črno vino. Požar je osvetljeval vso dolino... V štab korpusa je iz glavnega štaba NOV in POS prek radia prispela depeša: »Čestitamo štabu korpusa in štabu divizije za Dornberk - tekmuje! G SS.« Borci prvega bataljona Kosovelove brigade so za uspešni napad na dornberško postojanko prejeli od aktivistk iz vasi Orehovica prelepo bataljonsko zastavo, vezeno z zlatimi nitmi. Se danes jo hranijo v Muzeju ljudske revolucije Slovenije.

Od tistega partizanskega napada na postojanko v Dornberku, Saksidu, Prvačini in Volčji dragi se sovražniki niso več tako močno utrdili v tej predgoriški pokrajini, dornberško postojanko so sploh opustili, in to je bila za partizane precejšnja razbremenitev.

Stane Mahne-Jože, ki nas je spomnil na obletnico tega dogodka, nam je tudi povedal, da bodo letos na jesen v Dornberku odkrili spominsko ploščo v spomin na uspešen partizanski napad.

B. Ž. J.

Tradicionalno srečanje internirancev Buchenwald-Dora ob 39. obletnici osvoboditve

Vsako leto se do srede aprila zberemo interniranci taborišča Buchenwald in Dora, ne samo, da se preštejemo in obudimo tiste dni, ko so se Buchenwaldčani še pred prihodom zavznikov sami osvobodili, temveč tudi zato, da obtožimo vse tiste, ki napletajo in grozijo z novo vojno.

To pot smo za kraj srečanja izbrali Griže pri Žalcu, zahvaljujoč se razumevanju občinskega odbora ZZZB NOV občine Zalec in Hmezaču.

V soboto, 14. aprila, smo se zbrali na Trgu revolucije in se z dvema avtobusoma odpeljali najprej v Celje. Tu smo si ogledali muzej NOB in Stari pisker. Ob gledanju nemih pričevanj »kulture novega sveta« smo se nehote spominjali na začetek naše kalvarije, ko so nas pred 42 leti ti »kulturniki« spustili med svoja mlinška kolesa.

V Grižah pri Žalcu smo pred spomenik padlim položili venec ter jih počastili z enominutnim molkom. V domu upokojencev smo nato nadaljevali srečanje, ki so se ga udeležili tudi sotrpini iz sosednje republike Hrvaške. To je bil pravzaprav pregled dela v preteklem letu, v katerem smo po dolgoletnih pripravah v sodelovanju z založbo Borec izdali svoj zbornik z

naslovom »BUCHENWALD«. Zbornik je obsežna knjiga prek 400 strani, ki v prvem delu obravnava nastanek, razvoj, organizacijo in osvoboditev tega taborišča. Srednji del so verne pričevanja preživelih, sklenjen pa je s seznamom vseh taboriščnikov iz Jugoslavije, kolikor smo uspeli to zbrati in urediti s pomočjo mednarodnih organizacij. Pogovorili smo se tudi o srečanju v prihodnjem letu, ki bo kot vsako peto leto na kraju samem, to je v Buchenwaldu.

Upamo, da bomo kljub visokim potovalnim stroškom uspeli organizirati dostojno udeležbo, saj je to 40-letnica našega ponovnega rojstva.

Naše srečanje so toplo pozdravili tudi organizatorji tega srečanja. Za vse storjeno in povedano se jim iskreno zahvaljujemo. V medsebojnem kramljanju in obujanju spominov je napočil čas, ko smo odšli še na ogled »Šmiglove zidanice«. Tako se je končalo zares prijetno srečanje v poznih popoldanskih urah. Vsak na svoj dom smo odšli z zavestjo, da smo še vedno enotni v boju za dosego ciljev in prispege, ki smo jo dali na dan osvoboditve v samem Buchenwaldu.

Franci Svetic

Obvestila

Na proslavi v Tacnu, 12. maja, sem našel medaljo pohoda 14. divizije na Štajersko 6. 1.-26. 2. 1944. Ludvik Skruba naj mi pošlje popolni naslov, da mu jo pošljem po pošti.

Alojz Munič,
65293 Volčja draga 105/a

★

Vsem privržencem športa, rekreacije, ljubiteljem sprehodov v naravo in gore, mlajšim in starejšim smo ponovno pripravili vsakoletni pohod na Poljano pod Storžičem. Letos že osmič po vrsti **prvo nedeljo v juniju, dne 3. 6. 1984 (začetek pohoda je od 6. do 10. ure).**

Pot je primerna za vse udeležence, tudi nekoliko starejše. Začela se bo v slikoviti vasi Trstenik, kamor bo mogoče priti s kolesi, avtomobili ali avtobusi. Prvi del poti bo pohodnika vodil po senčni poti mimo vasice Povlje do senožeči. Z nje je mogoče kreniti v dve smeri, leva je nekoliko daljša in je bolj razgledna, desna (Dolenceva pot) pa je zaradi zloženosti in okrilja gozdov primerna za večino pohodnikov.

Cilj pohoda je pastirska planina Velika Poljana, ki širi svoje pašnike v sedlu med Tolstim vrhom in Storžičem. S Trstenika je do nje dve uri planinske hoje, kar morda nekaterim ne bo dovolj za nedeljsko dopoldne. Nadaljujejo lahko na Storžič, Tolsti vrh, Kriško goro, v dom pod Storžičem...

Pohod je, razen rekreacije in sprostitvi, namenjen tudi vzgoji ljudi, zlasti mladih, da bodo znali ceniti in varovati lepote gozdov.

Dosedanji udeleženci naj prinesejo s seboj evidenčne kartončke zaradi vpisa pohoda. Na cilju bomo udeležence nagradili s simbolično nagrado – značko pohoda in požirkom čaja. Tisti pa, ki se bodo letos udeležili pohoda petič, dobijo še posebno priznanje.

Sportno društvo Kokrica

★

Odbor skupnosti borcev 4. SNOUB Matija Gubec obvešča borce, da bodo zaradi pomankanja medalj spominske medalje 40 let Gubčeve brigade dobili samo še tisti borci, ki so bili najmanj eno leto v brigadi, in to predvsem tisti od 4. 9. 1942 – 9. 9. 1943 in dalje in ki so bili na vodilnih dolžnostih. Spominske medalje 40 let borbe v Jelenovem žlebu pa bodo dobili samo še borci, ki so bili neposredni udeleženci tega boja, tj. borci 2. bataljona in 3. čete 1. bataljona.

Kadrovska komisija poziva samo borce brigade od jeseni 1942 in borce 2. bataljona in 3. čete 1. bataljona, ki še niso dobili medalje, da pridejo 30. 5. 1984 od 9. do 13. ure po medalje, v malo sejo sobo RO ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Vrtača 11.

Borcem, ki so pismeno zaprosili za medalje, sporočamo, da ne bomo odgovarjali, oz. poslali medalje, če ne izpolnjujejo gornjih pogojev.

Borce, ki so dobili vprašalnike, oziroma jih še bodo dobili, prosimo, da jih čimprej vrnejo, ker jih potrebujemo zaradi izpolnitve kartoteke in izdaje novega seznama borcev Gubčeve brigade.

Vse borce pa prosimo, da pošljejo osebne vojne ali civilne fotografije za album fotografij na naslov: Vrtača 11, Ljubljana. Na zadnji strani fotografije napišite priimek in ime, leto rojstva in naslov.

Vabila

Vabimo borce Cankarjevega bataljona (formiranega 5. 8. 1941 na Vodiški planini) na tovariško srečanje, ki bo v torek, 29. maja 1984, ob 10. uri v Dražgošah. Zagotovljen je prevoz izpred Doma ZZB NOV v Škofji Loki ob 9. uri in kosilo v Dražgošah.

Srečanje bo ob vsakem vremenu v Domu borcev Cankarjevega bataljona.

Vabi Domicilni odbor
borcev Cankarjevega bataljona

★

Skupnost vezistov NOV Slovenije pripravi vsaki dve leti republiško srečanje svojih članov, katerega pokrovitelj so delavci PTT. Enajsto takšno srečanje bo letos v soboto, 9. junija v Ljubljani. V vojašnici Ljuba Sercerja za Bežigradom se bo začelo srečanje ob 9.30, nato bo kulturni program in razstava sodobnih sredstev za zveze JLA, TO ter radioamaterjev.

Po prevozu udeležencev se bo ob 13.30 začel v Mostecu družabni del srečanja. Tu bodo postregli s partizanskim golažem, nato bo sprejem pohodne enote, v kateri bodo sodelovali mladi PTT delavci Iskre in TRV, in družabne ter športne dejavnosti. Odbor za pripravo 11. srečanja je vsem evidentiranim članom poslal posebno vabilo, v katerem so napisali, da vabijo vse veziste NOV Slovenije, tudi tiste, ki morda zaradi pomankljive evidence vabila niso prejeli. Z vabilom so vsi prejeli tudi prijavnico, ki naj jo vsak udeleženec čimprej vrne. Vsak naj se ob prihodu zglati v sprejemni pisarni vojašnice Ljuba Sercerja v Ljubljani.

Odbor za pripravo 11. srečanja

★

Svet krajevne skupnosti in krajevne družbenopolitične organizacije Senožeče, odbor Skupnosti borcev Južnoprimorskega oddelka pri OO ZZB NOV Sežana vabijo na spominsko slovesnost ob 40-letnici krvavih dogodkov v Dolenji vasi pri Senožečah, ki bo v nedeljo, 3. junija 1984, v Dolenji vasi.

Program: ob 14. uri bo zbor Skupnosti borcev Južnoprimorskega oddelka (zborno mesto pred gostilno Koritnik. Borci, ki še niso dobili spominske medalje, jo lahko dobijo na zboru); ob 14.30 slavnostna seja sveta krajevne skupnosti Senožeče; ob 16. uri odkritje spominske plošče talcem. Po slovesnosti vabi mladina Dolenje vasi na zabavo s plesom.

★

V počastitev krajevnega praznika Ivančne gorice in Muljave, ki ga praznujejo v spomin boja 2. grupe odredov pri Muljavi, SZDL organizira od 1. do 3. junija vrsto športnih prireditev. Osrednja proslava bo 3. junija v Ivančni gorici na prostoru pred Ljubljansko banko. Ob 8. uri se bo začel 6. pohod po poteh 2. grupe odredov. Pohod je razdeljen

na množični in tekmovalni. To je tudi dan delovne organizacije Agrostroj Ljubljana, ki se bo vključila v prireditev. Prireditelji vabijo vse krajeane in borce 2. grupe odredov. Po tekmovalstvu bo tovariško srečanje.

Vabi Odbor

★

Na dan mladosti 25. maja bo na Graški gori osrednja občinska proslava občine Titovo Velenje ob praznovanju 40. obletnice pohoda 14. divizije na Štajersko, dneva mladosti in ob poimenovanju sedanje planinske poti po slavni Stirinajsti diviziji. Proslavo prirejajo občinski konference SZDL in ZSMS ter občinski odbor ZZB NOV Titovo Velenje. Začetek bo ob 11. uri. V kulturnem programu bodo sodelovali člani rudarske godbe iz Titovega Velenja, godbeniki Zarje iz Šoštanja, pevci, harmonikarji in recitatorji. Slavnostni govornik bo generalpolkovnik Ivan Dolničar. Spregovoril pa bo tudi predstavnik Planinske zveze Slovenije.

Pričakujemo udeležbo več tisoč mladih in drugih občanov iz Saleške doline pa tudi slovenjegraške občine.

Krajevna skupnost Dobrna, KK SZDL Dobrna in ZB NOV Dobrna vabijo na šesto srečanje bork legendarne 14. divizije 24. maja 1984 v Dobrni. Prihod bork 24. maja ob 11. uri, sprejem v Zdravilišču Dobrna, ob 12. uri kosilo, namestitve, ob 14. uri obisk OŠ 14. divizije, ob 17. uri promena koncert pred zdraviliškim domom, ob 19. uri koncert v zdraviliški dvorani. V programu bodo sodelovali: moški pevski zbor KUD Kajuh iz Dobrne in KUD Kajuh OŠ 14. divizije Dobrna. Slavnostni govornik bo Edo Stepišnik, predsednik SO Celje.

Naslednjega dne, 25. maja 1984, bo ob 9. uri zbor udeležencev. Nato bomo odšli na Brdce in položili venec na grob padlih borcev 14. divizije. Ob 11. uri bo otvoritev planinske poti 14. divizije s kulturnim programom OO ZSMS Celje. Po programu bo tovariško srečanje s člani ZRVS in ZSMS. Pokrovitelj srečanja je GG Celje Steklarska šola iz Rogaške Slatine.

Prvi rezultati akcije so dobri

Po dosedanjih podatkih sodeč borčevskim organizacijam na terenu ni vseeno, kaj bo z našim in njihovim časopisom. Na široko so zastavile akcijo za pridobivanje pomoči in tudi same prispevajo v tiskovni sklad.

Do zdaj je prispevalo finančna sredstva za izravnavo razlike med proizvodno in prodajno ceno devetindeset delovnih in družbenopolitičnih organizacij ter posameznikov.

Denarna sredstva pa so prispevali takole:

Mestni odbor ZZB NOV Maribor	7.500
OO ZZB NOV Maribor-Tabor	5.000
OO ZZB NOV Maribor-Pesnica	3.000
KO ZB NOV Miloš Zidanšek, Maribor	2.000
KO ZB NOV »Koroška vrata« Maribor	1.000
KO ZB NOV Ivan Sagernik, Maribor	1.800
KO ZB NOV Dušan Kveder-Tomaž Maribor	5.316
KO ZB NOV Košaki, Maribor	1.320
KO ZB NOV J. Polak, Maribor	650
KO ZB NOV Jarenina	900
KO ZB NOV Ivan Cankar, Maribor	1.600
KO ZB NOV Zgornja Kungota	1.950
KO ZB NOV Pesnica	1.750
MK ZKS Maribor	70.000
MO ZSS Maribor	10.000
SO Maribor-Pobrežje	41.400
SO Maribor-Ruše	32.000
SO Maribor-Tezno	54.720
SO Maribor-Rotovž	30.000
OS ZSS Maribor-Tabor	10.000
OS ZSS Maribor-Rotovž	30.000
ZIV TAM Avtoobnova, Maribor	2.000
ZIV TAM TVT Boris Kidrič, Maribor	5.000
Tima OCM tozd Koloniale SSP, Maribor	5.000
Štefan Križanič, Devova 16, Maribor	2.000
SO Ljubljana Bežigrad	40.000
OS ZSS Ljubljana Bežigrad	40.000

OK SZDL Lenart	2.000
OS ZSS Lenart	2.000
OK ZKS Lendava	14.640
OS ZSS Lendava	14.640
OO ZZB NOV Krško	20.000
KO ZB NOV Krško	1.000
OK ZKS Ljutomer	14.760
OS ZSS Ljutomer	14.760
OS ZSS Titovo Velenje	100.000
SO Trbovlje	10.000
Občinska raziskovalna skupnost Črnomelj	1.000
OS ZSS Trebnje	15.000
OK ZKS Trebnje	15.000
OS ZSS Novo mesto	30.000
OO ZZB NOV Izola	7.879
KO ZB NOV Kodeljevo	1.000
KO ZB NOV Radomenje	1.450
KO ZB NOV Metlika	6.500
KO ZB NOV Videm-Dobropolje	2.000
Krajevno združenje Dobropolje	2.150
KO ZB NOV Selo	5.000
KO ZB NOV Šmartno	2.000
KO ZB NOV Šentilj v Slovenskih goricah	1.500
KO ZB NOV Bizovik	2.000
KO ZB NOV Moste	5.000
OK SZDL Novo mesto	30.000
KO ZB NOV Žalna	950
KO ZB NOV Spodnja Slivnica, Grosuplje	750
KO ZB NOV Zadobrova-Sneberje	2.000
SSP tozd Rikostroj, Ribnica	8.000
Inles Ribnica	8.000

Akcija torej teče in upamo, da bo v prihodnje odziv nanjo še večji. Tako se bomo lahko v prihodnje člani uredništva bolj posvetili vsebini časopisa, ne pa premišljali o odpravljanju denarnih težav.

B. K.

Poizvedbe

Prosim, če mi lahko pomagate pri iskanju naslova tovariša na fotografiji. Z njim sem bil leta 1946 v službi v JLA v Zadru. Žal ne vem njegovega imena niti priimka, vem samo, da je iz Slovenije.

Ce sem prav obveščen, je bil po vojni na enem od vodilnih mest v Mariboru.

Riko Miler, O. Price 46, 51500 Krk

★

Dne 14. aprila 1944 je 1. bataljon Gorenjskega oddelka v Trbojah pri Smledniku napadel nemško kolono in jo razbil. Ob tem napadu sta padla komandant bataljona Jože Fajfer-Tomaž in njegov mitraljezec, ki je na spomeniku zapisan kot neznani borec.

Tovariši, ki so bili skupaj z njim v boju, posebno še njegov pomočnik, zatrjujejo, da se je pisal Aleksander Candir. Pripovedoval je večkrat, da je doma nekje s Štajerske, da ima ženo in 2 hčerki. V 1. bataljon Gorenj-

skega oddelka je prišel marca 1944. Več o njem nam ni znano.

Prosimo njegove najbližje, ženo, hčerke ali druge sorodnike, da nam sporočijo tele podatke: kje je bil doma, njegove rojstne podatke, kdaj točno je odšel v partizane. Podatke potrebujemo zato, da bi na spomeniku vklesali njegovo ime in drugo. Podatke nam pošljite ali se sami oglašite na: Krajevni odbor ZB Godešič, 64220 Škofja Loka.

★

Rad bi našel borca Cankarjeve brigade, ki je bil 7. januarja 1944, leta ranjen v trebuh v Suhi krajini nad Žvirčami. V rebri na gmajni sem našel ranjenega. Na vozu sem ga spremljal v vas Malo lipje. Od tam so ga ponoči odpeljali v bolnišnico. Nisem vedel ne imena ne priimka.

Ivan Frbežar,
Levstikova 7, 61290 Grosuplje
telefon: 771-237

Popravek

V 19. številu TV-15 z dne 17. maja 1984 je v članku 40-letni jubilej 1. eskadrilje NOVJ tiskarska napaka. Namesto »Dne 16. aprila so baje odleteli z 9 letali iz Boke Kotorske čez Sredozemsko morje...« je pravilno: »Dne 16. aprila so raje odleteli z 9 letali iz Boke Kotorske...«

Reševalcem nagradne križanke

Nagradna križanka »Izolirka« vam je delala precej težav. Čeprav smo prejeli veliko rešitev, sta bili pravilni samo dve. Tako bosta prejeli naši knjižni nagradi: Breda Pečjak, Pot na Jošta 55, Kranj in Tanja Klopčič, Stritarjeva 2, Grosuplje.

Pravilna rešitev pa se glasi: Izolirka, kameleon, Slovanka, ota, Alep, pas, Ig, kopriča, Ela, Lal, sad, Kračun, Ljubljana, gem, krik, Uljanik, seč, klic, Iza, ud, trap, snop, Sagra, tipalo, rena, oa, kombifas, Ibo, os, loto, Ares, Babilon, kela, atonon, senik, kg, Parana, Inka, Tar, dar, jasa, izotekt, linoksin, Avar in ara.

Termika
ljubljana, kamniška 25

Tomšičeve nagrade prekaljenim novinarjem

Na podelitvi nagrad Toneta Tomšiča v ponedeljek (21. maja je namreč minilo 40 let, odkar so tega revolucionarja in organizatorja partijske tehnike ubili v Gramozni jami) so podelili v ljubljanskem Magistratu v spomin nanj nagrade zaslužnim novinarjem. Najvišjega priznanja Društva novinarjev Slovenije za izjemen prispevek pri ustvarjanju samoupravnega novinarstva so bili deležni Ivan Potrč, Stane Renko, Lev Modič in Karel Grabeljšek.

Foto: Dragan Arrigler

Na slovesnosti je spregovoril predsednik RK SZDL Franc Šetinc. Spregovoril je o liku angažiranega novinarja; ta vsekakor ne more biti nekdo, ki prireja po svoje govornike in citate iz knjig. Poudaril je tudi, da časnikarjem nikoli ne bo lahko in da bodo vedno na prepihu, saj je to eden od pogojev njihovega dela. Še posebej pa se je dotaknil poskusov razvrednotenja našega narodnoosvobodilnega boja in revolucije, česar, pravi Franc Šetinc, ni mogoče opravičevati z »razčiščenjem« napak in zlorab.

»Nekateri pišejo o tem, kako je naša družba obupno totalitarna in represivna, čeprav imajo samo koncept, ki je v resnici zaprt za vse, kar misli drugače kot oni. Na moč si prizadevajo, da bi stalinizem v partiji dokazovali z opisovanjem »krivic«, ki da so se zgodile krščanskim socialistom, informbirojevcem in drugim pa Kocbeku ter kmetom in inteligenci, zlasti v kulturi. Seveda ne trdimo, da ni bilo krivic in napak. V nujni obrambi revolucionarnih vrednot in pridobitev tedaj mlade jugoslovanske države pred nevarnostjo kontrarevolucije so bile storjene tudi posamezne napake in zmote. Zaradi posameznih nedopustnih metod in sodnih zmot so trpeli tudi nedolžni ljudje, kar lahko samo obžalujemo. Spominu nanje se lahko najbolje oddolžimo s še odločnejšim bojem proti deformacijam in odmirom od naših revolucionarnih načel in izročil. Zveza komunistov je odkrivala in mora odkrivati vse napake in slabosti, ki spremljajo revolucionarni boj. To je partija delala že med vojno, ko sta Kardelj in Kidrič razgaljala pojave vojvodstva, biciklizma in podobnih rokahov sicer zdravega družbenega toka. Prav zato z nobenim »razčiščenjem« napak in zlorab ni mogoče opravičevati poskusa razvrednotenja narodnoosvobodilnega boja in revolucije, kakor da je pojav bele garde ali gestapovske agenture in kontrarevolucije sploh plod domišljije tožilcev ali kakor da so komunisti malodane krivi za bratomorno vojno. Nekateri

preprosto ne znajo potegniti črte med tem, kaj je bil boj za svobodo in kaj je bila narodna izdaja. V taki spravaški ihti bi nekateri tudi domobrancem, ki so jih urili esesovski inštruktorji, najraje postavili spomenik z napisom »Padli za domovino«. Pri tem se ne vprašajo, kakšno domovino so hoteli in kakšne satanske načrte je imel njihov gospodar – Hitler z majhnim, a tokrat prvič v zgodovini nepokorjenim slovenskim narodom.

Posamezniki prikazujejo zgodovino tako, kot da je bil do njih samo stalinizem in da so ga šele oni začeli odpravljati. Kot da ni bilo naprednih družbenih sil z ZK, ki so bistveno prispevale k temu, da je šel družbeni razvoj v smeri vse bolj humanih in demokratičnih odnosov, s tem pa tudi v poseganje posameznih napak in deformacij, med katere sodijo tudi zmote in napake pri tako imenovanih dachauskih procesih. Posamezniki bi sami težko »popravljali« revolucijo, če ne bi bilo zveze komunistov in drugih naprednih sil, ki so leta 1948, leta 1966 in še večkrat v podobnih prelomnih časih izbojevale bitke v prid bolj demokratičnemu in humanemu, torej proti nevarnosti kopičenja raznih deformacij in odmirov, ki bi nas lahko privedli v našo inačico stalinizma. V tem procesu je prišlo v luči novih spoznanj in poznavanja novih dejstev tudi do revizije t. i. dachauskih procesov in končno do razveljavitve obsodb.

Vsi ti pojavi seveda niso enoplastni. Prehitro politično etiketiranje nas lahko zavede v enostranost. Vsak posamezen pojav je treba analizirati, opredeliti, ovrednotiti.

Zakaj je med delom mladih soračnem močan odmev v zvezi s Kocbekom? Je to politično izoblikovan odnos ali gre za čustveno reakcijo kot izraz občutja »drugačnega«, izraz zmote pri iskanju lastnega prostora v družbi, v narodovi zgodovini oziroma v kontinuiteti zgodovine? Se kdaj vprašamo, zakaj mnogi mladi ne vedo za Dolomitsko izjavo? Zakaj v svoji čustveni zanesenosti tako hitro najdejo zlonamerne mentorje in zakaj ne dobe boljših?»

Deveto področno tekmovanje invalidov

V soboto, 26. maja, bo v Ljubljani 9. območno športno tekmovanje upokojencev Ljubljane in Notranjske. Nastopili bodo tekmovalci iz petih ljubljanskih ter cerkniške, logaške, vrhniške in domžalske občine. Pomerili se bodo v balinanju, keglanju, streljanju in šahu. Tekmovali bodo v domu invalidov in borcev NOV na Malenškovi ulici v Ljubljani. Za tekmovanje se je prijavilo 27 ekip, oziroma 142 tekmo-

valcev.

Za športno rekreacijo upokojencev je vedno večje zanimanje. Zato organizatorji že pripravljajo prvi turnir dvojic v balinanju, ki se bo začel 30. maja.

Vinko Bavcon

12. sejem opreme in sredstev CZ

Kranj 29. 5.–1. 6. 1984

V torek, 29. maja, se bodo v Kranju že dvanaajstič odprla vrata sejma opreme in sredstev civilne zaštite. Te specializirane sejemске prireditve se bo letos udeležilo več kot 170 domačih in tujih razstavljalcev. Na 20 tisoč kvadratnih metrih bodo predstavili več kot dvajset tisoč izdelkov za te namene. Med njimi bo več kot šestdeset popolnoma novih izdelkov. Strokovna komisija pa bo podelila deset zlatih medalj in deset posebnih priznanj za kakovost in izvirnost izdelkov.

Hkrati s sejemsko prireditvijo pa bosta potekala tudi seminarja. Na prvem bodo obravnavali organizacijo in priprave protipožarne zaštite v miru in vojni v OZD, KS in DPS, na katerem pričakujejo več kot 1200 udeležencev iz Vse Jugoslavije. V republiškem centru za obrambno usposabljanje v Poljčah pa bo potekal seminar o zakloniščih.

Letos so na sejem opreme in sredstev civilne zaštite povabili tudi tuje vojaške atašeje, ki naj bi videli, kaj je sposobna narediti naša industrija na tem področju.

Na sejmu se bo prvič predstavila tudi poslovna skupnost za razvoj, proizvodnjo, promet in preskrbo z opremo in sredstvi za CZ in službo opazovanja ter obveščanja, ki so jo ustanovili sredi lanskega leta. V njej je združeno več kot sto delovnih organizacij, ki izdelujejo opremo za CZ.

Bojan Kuntarič

Postojnčani zmagovalci

Pred šestimi leti je občinska zveza DU Ljubljana Šiška priredila prvo srečanje v balinanju pod imenom »štiriperesna desteljica«. Pri tem srečanju sodelujejo DU Radovljica, Novo mesto, Postojna in Ljubljana Šiška. Vsako leto je eden izmed teh štirih društev prireditelj tekmovanja. Letos so bili Postojnčani, ki so se v finalu pomerili z Radovljico in zmagali. Tretji so bili upokojenci iz Šiške, četrti pa Novomeščani. Po tekmovanju smo se dogovorili, da bi se ta »štiriperesna desteljica« pomerila tudi v kegljanju. Organizator prvega tekmovanja naj bi bilo DU Šiška.

V. B.

Smo dovolj pripravljeni?

Kako smo pripravljeni na SLO in DZ, povedo podatki z vaj in tekmovanj, ki so ta mesec več ali manj po vsej Sloveniji. Eno takšnih je bilo minulo soboto na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču. Kar 47 ekip prve medicinske pomoči in RBK zaštite in organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti bežigradske občine se je pomerilo med seboj. Sodeč po ocenah poveljni-

ekipa PTT tozd Servis, in se je tako uvrstila na prvo mesto, drugo (106,5) ekipa Termike, sicer dvakratni republiški prvak in tretje mesto s 103,5 točkami je pripadlo ekipi KIT Ljubljanske mlekarne. Najbolje uvrščeni se bodo pomerili 16. julija v Novem mestu s prvovrščenimi ekipami drugih slovenskih občin na republiškem tekmovanju. Ob koncu sobotnega tekmovanja beži-

ka občinskega štaba CZ Francija Vončina je bilo tekmovanje zadovoljivo. Organizator letošnjega občinskega tekmovanja, štirinajstega po vrsti, sta bila občinski štab CZ in organizacije Rdečega križa občine Ljubljana Bežigrad.

Največ točk (112,5) je zbrala

Jože Čurin

grajskih ekip prve medicinske pomoči in RBK je podpredsednica OK SZDL Gita Vončina izročila najboljšim pokale in priznanja, prihodnji mesec pa bo tovrstno tekmovanje v občini Ljubljana Šiška.

»To je vse, kar smo vam pripravili!«

V najlepšem mesecu se menda spodobi, da posvetimo nekaj najlepših besed, ne glede, kako so puhle in nabrekli – našemu ponosu, cvetu naroda, poročstvu naše prihodnosti, našemu upu (in strahu?), poročstvu, da bo nekdo nadaljeval vse to, kar počenjajo ali bi radi uresničili sedanji rodovi (najstarejši, mlajši in tisti, ki hočejo vedno veljati, da so dovolj mladi ali na višku svojih neprekosljivih sil). Torej po znanim obrazcu: Živela naša, najboljša mladina! Pozdravljamo te, občudujemo, pozdigujemo te do neba, prepuščamo ti ves mesec – naj bo, praznuj do mile volje! Vse čestitke in voščila! Prepustili ti bomo celo besedo, če ne prvo ali zadnjo, pa vsaj postransko, ali počenjaj, kar hočeš!

Zdaj bi pa že lahko rekli: To je vse, kar smo vam pripravili – kar smo ti pripravili, zlata, majniška mladina! Praznuj torej ali si kar ves mesec pripravljaj mesec samih praznovanj v takšnih ali drugačnih oblikah! Mi, ki nismo mladina, čeprav hočemo biti vedno mladi (reče se: po srcu mladi), bomo samo molče sodelovali, če že ne bomo po stari navadi navdušeno godrnjali, ugovarjali, grajali, zaničevali in sramotili vsega, kar ste si pripravili ali si ustvarjalno pripravljate. Saj veste, da nam, starim šklepetuljam, na tem svetu ni več nobene stvar všeč, niti to ne, kar smo sami ustvarili, čeprav sami sebe vendar še obžalujemo. Sicer pa se kdo ve kaj ne menite za naše mnenje, za naš okus, pa menda niti ne za našo moralo, za naše pridige, sodbe in obsodbe. Zdi se nam, da se je kar dobro obneslo vaše načelo: Kaj me briga! – ali kakor se že glasi. Skoraj gotovo pa ste mnenja, da ni prav nič mar vse to nam – naj bi se »brigali« rajši za svoje ostanke (telesne!).

Očitno pa nas niso mogli odvrniti niti od tega, da bi se ne vtikali v njihovo praznovanje, v njihov maj, čeprav se sami ne vtikajo v vse druge naše mesece. Že nekaj mesecev pred mladinskim mesecem smo se zgražali ali se je nekdo zgražal (baje celo nekaj starejših, če že ne mlajših mladincev) nad nekakšnim praznovanjem – zamišljenim ali namišljenim. Bila pa je lepa prilika, da bi se drugi in mladina zgražali prav tako nad tistimi ogorčenimi, vsaj zaradi vzajemnosti.

Ko gre za mladino, je pač že ustaljena navada, da je treba vselej izkoristiti priložnost – zgražati se tako ali drugače, pa tudi na vse mogoče in nemogoče načine. Tako nam vsaj nihče ne more očitati, da se z mladino ne ukvarjamo, da se sploh ne menimo zanj, da ne poznamo njenih težav, da so vse naše vzgojne modrosti odpovedale, skratka, da se nam niti ne sanja, kako je treba ravnati z mladino, jo pripravljati na življenje, jo zaposlovati, razvijati njeno ustvarjalnost, delovno vnašo, iznajdljivost, požrtvovalnost... Priložnosti je torej dovolj, da se ukvarjamo z mladino tako enostransko (pri-stransko), sicer pa se naj mladina »briga zase«, kakor smo se morali mi. »Kdo pa je skrbel za nas v tistih časih? – To je torej vse, kar smo vam (si) pripravili za sedanje čase. In kaj smo si pripravili? No, spomin nam je precej opešal.

efes

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK, Odgovorni urednik: TONE URBAS, Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije števil. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35